

**Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 6 november 2019**

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht Vergadering 6 november 2019

MILIEU en MOBILITEIT

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 24 september 2019, dienst/sector LFO, nummer PS2019MM04, inzake voorstel voor een klimaatakkoord.

Daartoe besloten
PS2019MM04

Amendement A42, ingediend door de fractie van de SP, inzake eerlijke verdeling lusten en lasten.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M102, ingediend door de fracties van GroenLinks, 50 Plus en CDA, inzake hout, daar kun je op bouwen.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M103, ingediend door de fractie van GroenLinks, CDA en ChristenUnie, inzake duidelijk over duurzaamheid.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M104, ingediend door de fracties van de VVD en het FvD, inzake in kaart brengen alternatieve energietechnieken ook vóór 2030.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M105, ingediend door de fractie van de VVD, inzake betrokkenheid Provinciale Staten bij besluitvorming in het kader van Klimaatakkoord.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M106, ingediend door de fractie van het FvD, CDA, PVV, 50Plus en SGP, inzake volgen ontwikkeling energievoorziening uit thorium.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M107, ingediend door de fractie van het FvD, inzake geen ruimte voor niet duurzame biomassacentrales.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M108, ingediend door de fracties van D66, VVD en CDA, inzake innovatie is creatie.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M109, ingediend door de fractie van de PVV, inzake stop de windmolenterreur.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M110, ingediend door de fractie van de PVV, inzake stop de biomassavervuiling, stop de massale bomenkap.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M111, ingediend door de fractie van de PVV, inzake onderzoek zonne-akkers.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M112, ingediend door de fractie van de PvdD, inzake biomassa is niet duurzaam.

De motie is verworpen..
Daartoe besloten

Motie M113, ingediend door de fractie van de SGP, inzake opruimgarantie.

De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M113a, , ingediend door de fractie van de SGP, inzake opruimgarantie.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M114, ingediend door de fractie van de SGP, inzake visie op waterstof
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

STATEN (provinciale)

Stemverklaringen.

Stemming.

Presentielijst vergadering 6 november 2019

Voorzitter:	mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Griffier:	mevr. mr. C.A. Peters dr. R.J. Poort (vanaf 22.15 uur)
GroenLinks	J.J. Bart, Utrecht mevr. A.C. Boelhauer, Wijk bij Duurstede mevr. M. van Elteren, Woudenberg mevr. mr. N.M. Groen MA, Doorn mevr. M. de Jong, Utrecht dr. A.R.S. Karataş, Utrecht ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht mevr. T.M.S. Vrieling, Amersfoort
VVD	mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn mevr. J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht drs. B.C. de Jager, Loenen V.C. Janssen, Amersfoort drs. A.H.L. Kocken, Utrecht mevr. O. de Man, Zeist A.G. van Schie, Utrecht mevr. mr. S.F. van Ulzen, Zeist
FvD	P.D.E.M. Bauduin Msc, Bunnik S.A. Berlijn, Utrecht drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen M. Fiscalini, Maarssen W.J.A. Weijers, Zeist J.C. van Wijk, Zeist
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort M.J. de Droog Msc RA, Utrecht drs. E.A. Kamp, Doorn mevr. L.E. Veen, Utrecht mevr. ir. M. de Widt MPM, Utrecht
CDA	ing. D.G. Boswijk, Wilnis mevr. T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten drs. A. Mourik-Geluk, Utrecht C. Westerlaken, Lopik
PvdA	mevr. W.A. de Boer-Leijnsma, Eemnes mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht mevr. M. Lejeune-Koster, Linschoten H.O. Suna, Soest
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort J.A. de Harder, Buschoten-Spakenburg drs. J.H. van Oort, Utrecht mevr. H.J. Rikkoert Msc, Utrecht
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg W. van der Steeg, De Meern
PVV	mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
SP	M.E.J. Eggermont, Utrecht mevr. A.M. Poppe, IJsselstein
DENK	mevr. H. Bittich, Utrecht
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
SGP	ing. L.C. van den Dikkenberg, Elst
Afwezig:	mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist - mevr. W.A. de Boer-Leijnsma, Eemnes R.C.L. Strijk, Utrecht (gedeputeerde)

Leden van Gedeputeerde Staten:

mevr. drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht
ir. H.P. van Essen, Utrecht
ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort
A.J. Schaddelee, Houten

Heropening.

De VOORZITTER: Ik heropen onze statenvergadering, het vervolg van de op 30 oktober jl. geschors- te vergadering. Wij zijn gebleven bij agendapunt 18 en vanavond hebben wij de gelegenheid agenda- punt 18, het statenvoorstel Klimaatakkoord, te bespreken en daarover te besluiten.

Ik meld u dat vanavond niet in ons midden zullen zijn mevrouw Maasdam, mevrouw De Boer en de heer Strijk die zich wegens ziekte laat verontschuldigen.

Later ter vergadering zullen verschijnen: de heer Schaddelee, mevrouw Koelewijn, de heer De Brey, de heer Dinklo, de heer Van Muilekom, mevrouw 'dHondt, mevrouw Broere en mevrouw Veen.

Dan meld ik u dat wij één agendapunt hebben. Dat biedt ons het aantrekkelijke perspectief dat wij na de behandeling van dat agendapunt nog de gelegenheid hebben hiernaast nog wat te drinken, waarvoor ik u bij voorbaat van harte uitnodig.

Statenvoorstel Klimaatakkoord

De VOORZITTER: De behandeling van het statenvoorstel is een groot debat, dus dat zal van achter het spreekgestoelte plaatsvinden. De inbreng vanuit uw Staten zal volgens de goede gebruiken plaats- vinden langs de lijn van de grootste fracties tot de kleinste fracties. Dus als eerste zou ik graag het woord willen geven aan de heer Bart van GroenLinks.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik had echt een fantastische speech voorbereid voor vorige week. Misschien wel mijn beste speech ooit in mijn toch lange en illustere carrière als Sta- tenlid van toch zeker drie vergaderingen. Maar goed, de begroting is ook wel een dingetje. Na het nieuws van deze week voelde mijn tekst van toen eigenlijk al weer achterhaald. Bovendien had ik toen een vrij korte tekst, omdat ik dacht: "Wij beginnen pas rond een uur of half twaalf aan dat klimaatak- koord. Nu zijn wij allemaal speciaal voor dit debat hier naar de Staten gekomen. GroenLinks heeft nog 24 minuten spreektijd, dus gaat u er maar even goed voor zitten.

Alle grapjes daargelaten hoef ik hier deze week niet samen te vatten, maar er kwam genoeg nieuws naar buiten over het Klimaatakkoord met als belangrijkste conclusie dat wij op deze manier de doel- stellingen uit het Parijsakkoord, die ervoor moeten zorgen dat onze planeet en ons land goed leefbaar blijven, niet gaan halen. Wat mij opviel aan de reactie van het kabinet was dat de extra maatregelen die aangekondigd zijn heel erg gefocust zijn op burgers: meer warmtepompen, meer zonneboilers. Wat mij echter nog meer opviel, was dat er deze week ander nieuws was: een Klimaatop die moest worden verplaatst naar Spanje, omdat er in Chili mensen in opstand kwamen wegens jarenlang neoliberal be- leid, jaren waarin de kloof tussen arm en rijk steeds groter is geworden.

En dan gisteren in Nederland: een recordaantal miljonairs. De rijkste 500 mensen in Nederland, die gezamenlijk volgens de Quote 500 € 179,8 miljard bezitten – € 180 miljard: laat dat even inzinken. Zij zijn met zijn allen ook nog eens 10% rijker geworden het afgelopen jaar. Ik hoop dat u dat in gedach- ten wilt houden tijdens het komende debat. Ik gun iedereen die daar hard voor werkt zijn rijkdom, maar van de volgende quote moest ik toch even achter mijn oren krabben: "Ik heb nog nooit in mijn hele ondernemerscarrière zo weinig belasting hoeven te betalen als nu". Dat zei Aat van Herk, die toch een slordige € 2 miljard op zijn bankrekening heeft staan.

Nu vraagt u zich misschien af: wij zaten hier toch voor het klimaatakkoorddebat? Waarom praat die vent dan over de rijkste mensen van Nederland? Dat ga ik nu natuurlijk toelichten. GroenLinks heeft namelijk een haat-liefdeverhouding met het Klimaatakkoord. Wij zijn heel blij en wij hebben er echt wel wat liefde voor, want er wordt eindelijk actie ondernomen om de klimaatcrisis aan te pakken, om de doelstellingen uit het Parijsakkoord te halen en om de aarde gezond, leefbaar en in balans te hou- den. Dat juichen wij uiteraard toe. Tegelijkertijd maakt deze week echter ook weer duidelijk dat het akkoord in een belangrijke component echt tekortschiet. Terwijl aanvullende maatregelen worden ge- nomen ter waarde van ongeveer 0,4% van het geschatte vermogen van mevrouw Heineken om zonne- boilers en warmtepompen te stimuleren, worden er geen extra maatregelen genomen om de vervuilen- de industrie aan te pakken. GroenLinks staat voor een groene transitie, maar GroenLinks staat ook

voor een sociale transitie, waarin onze inwoners mee profiteren van de kansen die een duurzame economie met zich meebrengt en die ervoor zorgt dat juist mensen, die niet zoals vastgoedman Harry Hil- ders een slordige € 785 miljoen op de bank hebben staan, niet meer afhankelijk worden van vervuilen- de bedrijven, maar zelf producent kunnen worden van groene stroom. Wij zullen dan ook scherp zijn op de belofte uit het Klimaatakkoord: geen lastenverzwaring.

Ook zijn wij blij dat wij in ons eigen coalitieakkoord hebben afgesproken dat wij extra oog zullen hebben voor de inwoners met een kleine beurs. College, ik neem aan dat dit fonds voor inwoners met weinig eigen middelen een plek krijgt in het energieplan? Daar kijken wij erg naar uit.

Terug naar het Klimaatakkoord. GroenLinks zou andere keuzes maken, maar Nederland is momenteel het slechtste jongetje van de klas in Europa. Geen enkel land wekt zo weinig duurzame energie op als Nederland: minder dan 10%. Dan is een Klimaatakkoord, dat volgens het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving) in ieder geval kan leiden tot een reductie van 40% CO₂-uitstoot in Nederland, een stap in de juiste richting. De waarschuwing van 11.000 wetenschappers gisteren, dat de wereld onderweg is naar ongekend lijden als wij niet met zijn allen iets doen aan de klimaatcrisis, is helder. Wij moeten aan de slag. De klimaatcrisis vraagt niet om de 'spare', niet om de 'nile', maar om doen. Dus zullen wij dit Klimaatakkoord steunen, want het Klimaatakkoord biedt ook kansen. De kans om nieuwe banen te creëren in deze transitie, om te komen tot een Regionale Energie Strategie. De kans om onze boeren te ondersteunen bij een transitie naar duurzame landbouw. De kans om onze inwoners te ondersteunen bij het verduurzamen van hun woningen. En de kans om bij te dragen aan een gezondere lucht en duurzame mobiliteit in deze provincie.

Hoe mooi zou het zijn als deze Europese topregio ook voorop loopt in de transitie naar een duurzame, eerlijke samenleving. Daar wil GroenLinks mee aan de slag, want de klimaatcrisis vraagt om doen. Dat betekent niet: blind alles doen. Dat betekent: goed nadenken over wat op lange termijn goed is voor onze provincie. Daar hoort een kritische blik bij. Dat brengt mij tot de eerste motie die Groen- Links vandaag wil indienen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Kunt u ons nog eens even uitleggen wat er dan sociaal is aan deze energietransitie, want dat zie ik niet helemaal.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat ben ik helemaal met u eens. Daar brengt u precies een van de pijnpunten van het Klimaatakkoord naar voren. Ik ben blij dat u dat zegt, want dat was volgens mij precies waarom ik net zei dat ik vind dat dit Klimaatakkoord echt een stuk beter kan. Juist daarom moeten wij als provincie ook deels in dat gat springen. Ik ben blij dat wij in het coalitie- akkoord hebben afgesproken dat wij juist voor die mensen met een kleine beurs gaan kijken of wij daarin gemeenten kunnen ondersteunen, zodat zij geholpen worden bij die transitie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! U zegt ook dat u voor gaat stemmen. Dat kan ik niet helemaal plaatsen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij zei ik net dat het niet ons klimaat- akkoord is. Het is een klimaatakkoord, waarvan wij denken dat het echt een stuk beter kan en dat je andere keuzes had gemaakt. Tegelijkertijd horen wij ook de waarschuwing die de wetenschap ons geeft. Er wordt gezegd dat als wij nu niet actie ondernemen, het uiteindelijk nog tot veel meer kosten zal leiden. Waarschijnlijk zijn die kosten er voor de mensen in onze samenleving die het er nu al het zwaarste mee hebben. Dan kunnen wij beter nu aan de slag gaan en zeggen 'het is niet perfect, maar het is in ieder geval een stap in de goede richting' dan om hier te zeggen 'nee, wij doen het helemaal niet'. Dan betalen uiteindelijk de arme inwoners in deze provincie nog veel meer.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mensen met de kleine beurs werken bij Tata Steel bijvoorbeeld. Tata Steel heeft besloten de meest moderne fabriek die zij in IJmuiden wilden neerzetten, niet in IJmuiden neer te zetten, omdat het dat gedoe hier al lang zat is. Het zet die moderne fabriek in India. In de Rotterdamse haven werken een hoop mensen met een kleine beurs. De chemi- sche sector mijdt de Rotterdamse haven intussen al, omdat zij dat gezeur helemaal zat is. Dus uw be-

toog voor mensen met een kleine beurs is een betoog aan dovemansoren, want u neemt hun banen weg.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Even over Tata Steel dat naar India gaat: India heeft ook het Parijsakkoord ondertekend. India heeft daarin iets meer ruimte gekregen om CO₂ uit te stoten, maar het zal uiteindelijk ook moeten voldoen aan de regels die daar gesteld zijn. Dat betekent dat Tata Steel met het verhuizen naar India uiteindelijk alleen maar afstel pleegt en geen uitstel.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! India hoeft niets te doen tot 2030. Het hoeft helemaal niks te doen. Het heeft de vrije hand. Het heeft een budget ingediend bij Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) en gezegd: "Joh, zoek het uit, wij doen lekker niks tot 2030. Rusland niet. China niet. Zij doen allemaal niks. Wij als Nederland, als Europa, zijn gekke henkie van de wereld en dan moeten wij nog voorop lopen ook. Dus kom nu niet aan met verhalen over India, want die doen het zo goed. Die doen helemaal niks.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! India heeft zojuist besloten een hele hoop kolencentrales niet te bouwen en in plaats daarvan te investeren in zonneweiden. Zij doen wel degelijk wat. Daarnaast hebben wij het hier over wat wij hier in de provincie kunnen doen en niet over wat wij in India moeten gaan doen.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Kunt u in een paar zinnen eens een beeld schetsen? U gebruikt de term 'wij zijn op weg naar ongekend lijden'. Dat vind ik nogal een woord met ongeken- de sterkte. Wat vindt u ongekend lijden? Waar moet ik mij zorgen over maken? Ik maak mij bij onge- kend lijden namelijk wel zorgen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben blij dat u zich zorgen maakt. Die zorgen deel ik met u. Om een voorbeeld te geven van wat de wetenschappers aanhaalden is het volgende. In 1980 hadden wij te maken met ongeveer 200 extreme 'weerevents' per jaar. Dat zijn er inmiddels al 800. Dat worden er alleen maar meer als wij doorgaan met het uitstoten van broeikasgassen. Dat bete- kent: hier in Nederland, hier in Utrecht, maar overal ter wereld. Omdat het impact heeft op zoveel mil- jard mensen op de hele wereld, noemen die wetenschappers dat een ongekend lijden. Het gaat over zoveel mensen die tegelijkertijd geraakt worden door rampen en tegenspoed.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Dan begrijp ik waar het vandaan komt.

De VOORZITTER: Vervolgt u uw betoog, mijnheer Bart. U was toe aan het toelichten van de motie, dacht ik.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat klopt. Die motie willen wij indienen in sa- menwerking met het CDA en de ChristenUnie. Die motie gaat over biomassa. Duurzaamheid moet namelijk echt duurzaam zijn. Daarom was in het coalitieakkoord al afgesproken om goed onderzoek te doen naar biomassa: of het echt duurzaam is en wat het doet met onze luchtkwaliteit. Deze motie vraagt, ook weer gezien het recente nieuws, daar snel duidelijkheid in te creëren, en te onderzoeken welke bevoegdheid wij als provincie hebben om hier iets mee te doen als blijkt dat die biomassa hier in de provincie leidt tot een slechtere luchtkwaliteit of tot de import van hout uit het buitenland.

Motie M103 (GroenLinks, CDA, ChristenUnie): duidelijk over duurzaamheid

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 6 november 2019, aan de orde hebbende het Statenvoorstel Klimaatakkoord, PS2019MM04;

constaterende dat:

- dat Nederland zich gecommitteerd heeft aan de doelstellingen van de Parijsakkoorden, waaron- der een CO₂-reductie van 49% t.o.v 1990;

- *het huidige landelijk klimaatbeleid een grote rol voorziet voor biomassa in de toekomstige duurzame energie-opwekking in Nederland;*
- *de provincie Utrecht de WHO-normen voor schone lucht nastreeft;*
- *in het coalitieakkoord "Nieuwe Energie voor Utrecht" wordt gevraagd om een gedegen onderzoek naar de wenselijkheid van biomassa in de Utrechtse energiemix;*

overwegende dat:

- *de Europese koepel voor wetenschappers EASAC zich recent heeft uitgesproken tegen het groot-schalig gebruik van biomassa¹;*
- *de Commissie Remkes aandacht vraagt voor het heroverwegen van het nut van subsidies die momenteel worden verstrekt voor het bijstoken van biomassa in energiecentrales.*
- *GGDGHOR haar zorgen heeft uitgesproken over de gezondheidsrisico's van biomassacentrales vanwege fijnstof.²*

dragen het college op:

- *haast te maken met het onderzoek naar de (on)wenselijkheid van biomassa in de Utrechtse energiemix door in het eerste kwartaal van 2020 een onderzoek uit te zetten;*
- *in dit onderzoek aandacht te hebben voor zowel duurzaamheid als luchtkwaliteit mbt biomassa in de provincie Utrecht.*
- *in dit onderzoek ook te onderzoeken welke competenties de provincie heeft om nieuwe biomassacentrales, indien deze als onwenselijk uit het onderzoek komen op basis van duurzaamheid dan wel luchtkwaliteit, te weren uit de provincie Utrecht.*
- *de omgevingsdiensten opdracht te geven streng te handhaven op inputcontrole en filtering van huidige biomassacentrales en hierover uiterlijk juni 2020 te informeren.*

En gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://easac.eu/press-releases/details/easac-s-environmental-experts-call-for-internationalaction-to-restrict-climate-damaging-forest-bioe/>

² <https://www.ggdghor.nl/nieuws/2019/10/21/ggd-ghor-nederland-positief-overklimaatbeleid-maar-blijft-aandacht-vragen-voor-gezondheid/>

Waar wij dan wel mee aan de slag willen? De RESsen De ambitie van het akkoord op het gebied van duurzame opwekking sluit aan bij de ambities die Utrecht heeft voor 16% duurzamer opwekking in 2023. Wij steunen het college in zijn inzet in de drie RESsen en hopen dat hier snel mooie stappen gezet kunnen worden. Wij zullen scherp blijven op de voorwaarden. Minstens 50% van de duurzame opwekking in handen van burgers, zodat zij meeprofiteren van de transitie.

Er wordt €15 miljoen bijgedragen door het Rijk aan de verschillende RES-regio's. Om dat weer even in het juiste perspectief te plaatsen: het Rijk moet nog ongeveer zeven RES-processen doen om in de Quote 500 te komen. De RESsen geven de provincie handvaten om actief bij te dragen aan een stevige ambitie door een actieve rol te pakken. Eerder hebben de Staten een motie aangenomen om gemeenten te ondersteunen bij de warmtetransitie. Juist daar kan de provincie vanwege haar netwerk en expertise een rol spelen en gemeenten helpen bij een transitie naar een duurzame samenleving. Ook hier vraagt het klimaat om doen.

Op het gebied van mobiliteit laat de doorrekening van het PBL zien dat de huidige voorziene maatregelen van het Klimaatakkoord leiden tot minder reductie van CO₂ dan oorspronkelijk gedacht. Zorgelijk, aangezien in onze provincie meer dan 50% van de uitstoot komt uit die mobiliteitssector. Niet alleen voor duurzaamheid, maar ook voor de gezondheid van onze inwoners is dat zorgelijk. De luchtkwaliteit in Nederland is opnieuw een van de slechtste van Europa. Op dit vlak schiet het Klimaatakkoord wat ons betreft dus echt tekort. Onze vraag aan het college is dan ook: wat kan de provincie doen om regionaal hier snelle stappen te zetten? Met welke acties kan de gedeputeerde bij wijze van spreken morgen al aan slag? Hoe staat het met het overleg over het in het Klimaatakkoord aangekondigde mobiliteitsfonds? Aan welke maatregelen kunnen wij denken voor onze provincie? Wij horen

graag de ideeën van het college hierover, want het klimaat en de luchtkwaliteit van Utrecht vragen om doen.

De RESsen raken ook een ander belangrijk punt. Onze gebouwde omgeving moet verduurzamen. Dat, terwijl wij ook in onze provincie een grote woningbouwopgave hebben. Dat brengt mij bij mijn laatste motie, die wij samen indienen met 50Plus en het CDA. Houtbouw is een manier van bouwen die leidt tot minder uitstoot van stikstof, minder uitstoot van CO₂ en ook nog eens sneller kan. Wij vragen het college om te zoeken naar mogelijkheden om ook hier zo snel mogelijk iets mee te gaan doen.

Motie M102 (GroenLinks, 50 Plus, CDA): hout, daar kun je op bouwen

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 6 november 2019, aan de orde hebbende het Statenvoorstel Klimaatakkoord, PS2019MM04;

constaterende dat:

- *Nederland zich gecommitteerd heeft aan de doelstellingen van de Parijsakkoorden, waaronder een CO₂-reductie van 49% t.o.v 1990;*
- *wereldwijd 9% van de CO₂uitstoot veroorzaakt wordt door de bouw;*
- *een groot aantal bouwprojecten stil dreigen te vallen wegens de huidige stikstofcrisis;*

overwegende dat:

- *er tegelijkertijd in de provincie Utrecht een grote behoefte is aan betaalbare en duurzame woningen;*
- *bouwen met gecertificeerd duurzaam hout zowel tot minder CO₂-uitstoot als stikstofuitstoot leidt dan reguliere bouwprocessen met staal en beton;*
- *bouwen met hout sneller is dan reguliere bouwprocessen;*
- *de provincie zich heeft gecommitteerd aan het versnellen van de woningbouw en daarin experimenten wil ondersteunen;*
- *in het eerste kwartaal van 2020 een evaluatie van de actieagenda woningmarkt plaatsvindt;*

verzoeken het college:

- *te onderzoeken of in samenwerking met relevante partijen pilots kunnen worden opgestart voor betaalbare en duurzame houtbouw;*
- *houtbouw een onderdeel te maken van de nieuwe actieagenda woningmarkt;*
- *aansluiting te zoeken bij het onderzoek dat de regering hiernaar uitvoert op basis van de motie Van Eijs;*
- *de Staten uiterlijk het derde kwartaal 2020 te informeren over de resultaten van deze inspanning.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb wel eens in een houtskeletbouwhuis gewoond. Dat is qua akoestiek niet erg fijn en het heeft weinig massa, dus de warmte houdt het slecht vast. Waar gaat u echter die bomen vandaan halen om met hout te bouwen, vraag ik mij af. Half Canada verdwijnt in onze biomassacentrales, evenals de bomen in Estland en noem nog maar wat plekken in de wereld op. Waar gaat u die bomen vandaan halen?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben blij dat u het vraagt. Wij hebben namelijk net een motie aangenomen om 600.000 bomen te planten hier in de provincie Utrecht. Bij fatsoenlijk beheer van die bossen hoort ook dat je daar af en toe kapt. Dat betekent bijvoorbeeld, om maar een vergelijking te maken: in Finland groeit er elke veertien seconden een nieuw huis. Het is niet zo dat je daarmee zomaar rücksichtslos alles kunt kappen. Daar heb je niet eens extra kap nodig. Het betekent dat wij het hout allang hebben.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dus wij gaan nu bomen in Finland kappen, begrijp ik. Dit land is namelijk overvol. Dat heeft zelfs onze Koningin in de jaren zeventig toegegeven in de Troonrede: 'dit land is overvol'. Dus dit land heeft eigenlijk heel weinig plek om bomen te planten. Dus wij gaan de bomen nu uit Finland halen, de laatste plek die wij nog niet hebben toegetakeld. Wij gaan de bomen dus nu uit Finland halen, begrijp ik.

De VOORZITTER: De heer Boswijk staat ook te popelen om iets te zeggen, Misschien wel tegen u, mijnheer Dercksen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Dat klopt. Ik woon toevallig ook in een houtskeletbouwhuis. Ik vraag mij toch af waar mijnheer Dercksen dan heeft gewoond. Dat is waarschijnlijk een tuinhuisje van de Gamma geweest. Mijn ervaring met een houtskeletbouwhuis is juist dat het enorm goed geïsoleerd is en perfect qua akoestiek. Het is veel beter geïsoleerd dan een gewoon traditioneel huis met een binnen- en buitenblad. Dus kom vooral een keertje bij mij langs en dan bent u heel enthousiast.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Die uitnodiging neem ik aan. Dan komt u ook bij mij langs. Ik heb een betonnen huis van top tot teen en dat bevalt mij buitengewoon goed.

De VOORZITTER: Dat belooft gezellig te worden. Mijnheer Bart, u rond af?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wij vragen het college dus om onderzoek te doen naar de mogelijkheden om ook hier zo snel mogelijk iets mee te gaan doen. Wij hebben als GroenLinks dan wel 24 minuten, maar het liefst gaan wij in debat over wat de provincie hier zelf mee gaat doen. Dat kan pas echt als wij klaar zijn met dit debat en het Klimaatakkoord goedgekeurd hebben. Hoe mooi zou het zijn als Utrecht Europees koploper wordt in de vermindering van CO₂-uitstoot? Van het slechtste naar het beste jongetje in de klas. Dat vraagt om iets te doen.

De VOORZITTER: De moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de be-
raadslaging.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De grap van de spreektijd kan ik natuurlijk herhalen. Wij hadden veruit de meeste spreektijd, dus graag neem ik u uitgebreid mee in de context waarin de VVD het statenvoorstel Instemming met het Klimaatakkoord- daar gaat het om; wat wij er ook maar bij halen – heeft bekeken.

Ik denk niet dat Charlene de Carvalho het in haar eentje gaat betalen, dus daar kunnen wij heel lang over fantaseren, maar ik denk dat het niet zo erg ter zake doende is. De industrie in Utrecht, waar wij het van moeten hebben voor onze provincie, mis ik ook even. Ik ben het wel erg eens met de heer Bart dat wij ontzettend blij zijn dat er een akkoord ligt van de doeners; van mensen die graag iets doen, met concrete plannen komen en waarmee wij in de provincie verder kunnen. Wij hebben – ik zal het heel zachtjes zeggen – echt wel wat moties ingediend met goede, concrete plannen.

Vandaag dienen wij drie moties in om invulling te geven aan de zorgen over het klimaat die wij ook hebben. Bij de aanneming van deze moties, die alle liggen in het verlengde van het Klimaatakkoord, kunnen de Staten in de toekomst het proces hopelijk beter volgen en is ook de lange termijn van dit akkoord in het vizier.

Mijn betoog richt zich dan ook op drie dingen: het proces, de betaalbaarheid en de behapbaarheid van deze energietransitie voor onze provincie en het belang van het direct meenemen van de lange-termijnopties behalve alleen de korte termijn.

Over het proces. Het feit dat de gedeputeerde ondanks toezeggingen om het BOB-model (Beeldvorming, Oordeelsvorming, Besluitvorming) in te zetten hij dit enkel omgekeerd lijkt te doen. Er wordt eerst besluitvorming voorgelegd aan de Staten – wij gaan ergens mee instemmen –, het oordeel komt daarna als de handtekeningen gezet zijn en aan de bewustwording wordt in de informatieve sessies naderhand gesleuteld. Zo kregen wij vorige week op het allerlaatst de energieagenda te zien, die natuurlijk een heel belangrijke ruggengraat vormt voor wat het college voorstaat met ons Klimaatakkoord.

Dat vinden wij lastig. Gezien het belang van het onderwerp en het 'commitment' van onze provincie aan het Klimaatakkoord, vindt de VVD dat onwenselijk op deze manier. In de vorige vergadering kon de gedeputeerde de vraag om een gesprek met de Staten voorafgaand aan de besluitvorming over de RESsen niet honoreren, zodat wij geen kaders konden meegeven. Hetzelfde lijkt nu te gebeuren. Wij vinden dat nog niet voldoende helder is gemaakt waaraan de provincie zich committeert als wij instemmen met het Klimaatakkoord. De juridische consequenties zijn wel duidelijk. Het is een vergaande inspanningsverplichting om alle doelen te bereiken. Wij geven vooraf instemming om een provinciaal of zelfs een rijksinpassingsplan toe te laten als Utrecht niet voldoende hernieuwbare energie aanbiedt. Niet duidelijk is alleen wie bepaalt of en wanneer dat onvoldoende is. Ook is niet duidelijk welke besluiten er dan nog worden voorgelegd aan de Staten. Dat is een ruim mandaat.

Natuurlijk willen wij de doelen uit het Klimaatakkoord nastreven. Ik kan ze hier herhalen, maar volgens mij is dat niet het 'issue'. Het is zeker geen 'issue' dat de VVD deze doelen volledig ondersteunt. Maar, wel met kaders en een goed gesprek vooraf. Wat is de politieke duiding van de ondertekening van dit Klimaatakkoord voor Utrecht? De vraag aan de gedeputeerde is: kan hij garanderen dat het proces van de energietransitie vanaf heden transparant en helder wordt doorlopen, zodat de Staten tot goede besluitvorming kunnen overgaan? Als er in de Staten al geen draagvlak wordt gezocht, hoe gaat de gedeputeerde dat dan garanderen onder alle Utrechtenaren, vooral daar waar de maatregelen voor de kortere termijn fysiek terechtkomen, namelijk niet in de stad, maar daarbuiten?

Dat is dan de tweede kern van mijn betoog: behapbaar en betaalbaar. Deze kernwoorden moeten onderdeel zijn van de uitvoering van de maatregelen. De VVD heeft zorgen over hoe deze transitie behapbaar en betaalbaar blijft. Behapbaar betekent volgens ons dat de provincie scherp in beeld heeft wat die opgave is. Dit blijkt tot nu toe niet uit wat er gedeeld is met de Staten. Daarmee opnieuw de vraag: waarvoor tekenen wij eigenlijk? Wij zouden willen weten wat de gewenste hoeveelheid maatregelen is. Past dit fysiek, ruimtelijk, in onze provincie? Wat tot op heden opvalt is bijvoorbeeld dat de ganzen wel de locaties voor de windmolens kunnen beperken, maar dat de weidevogels het veld moeten ruimen als het op energiematregelen aankomt.

De heer DERCKEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Over behapbaar gesproken: de VVD had een wethouder in Woerden die een aantal jaren geleden eens heeft geprobeerd om een wijk energieneutraal te krijgen, maar hij kwam van een koude kermis thuis. Hij heeft ook geprobeerd bij jullie partij uit te leggen dat dat dus niet gaat als er niet een oneindige partij geld uit Den Haag komt. Wat heeft de VVD-fractie in de provincie daarvan geleerd?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom daarop terug. De oneindige hoeveelheid geld? Dan moeten wij toch echt naar Charlene de Carvalho. Ik weet niet precies wat het leermoment, waar u op doelt, is in Woerden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Die wethouder – ik heb zijn naam niet paraat – kwam al vrij snel tot de conclusie dat als je die plannen wilt uitvoeren en je bijvoorbeeld een wijk van het gas af wilt halen, dat niet kan zonder een enorme hoeveelheid geld te krijgen of uit te keren. De gemeente had dat niet, dus zij klopte aan bij het Rijk en zij kreeg een paar miljoen. Dat was natuurlijk veel te weinig om de doelstellingen te realiseren. Dus wat is de definitie van behapbaar als uw eigen wethouder in Woerden zegt: "Dat gaat niet."

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou het toch graag voor de provincie Utrecht los zien van alleen Woerden. Ik kom erop terug in mijn vragen aan de gedeputeerde.

Fysiek gezien mogen de ganzen blijven. De weidevogels moeten weg als het gaat om waar de windmolens terechtkomen. Zo is het te volgen in de Omgevingsvisie. Kan de gedeputeerde uitleggen hoe dit werkt? Wat is de hiërarchie en zijn er nog meer bijzonderheden die het gevolg gaan zijn van het Klimaatakkoord in onze provincie?

Wat de betaalbaarheid betreft – ook voor de heer Dercksen – is de vraag: hoe garandeert de gedeputeerde dat de kosten voor de inwoners en de bedrijven niet onevenredig oplopen? Kunnen Gedeputeerde Staten garanderen dat er geen extra lasten voor derden, al dan niet direct, voortvloeien uit de ondertekening van dit akkoord?

Wij zijn bezorgd over de betaalbaarheid van deze energietransitie. Het is niet duidelijk welke middelen van het Rijk deze kant op komen en of dat dan ook echt gebeurt – dit is vaker misgegaan – of welke middelen er in de provinciale begroting, die wij zojuist hebben vastgesteld, tegenover de voorgenomen uitgaven staan.

Op onze eerdere vraag in de commissie om een kolom te krijgen welke maatregelen er genomen worden, hebben wij een overzicht ontvangen. Waarvoor hartelijk dank. Wat nog mist, is wat deze maatregelen dan moeten kosten en waaruit de dekking bestaat. Dit is niet één-op-één te herleiden uit de begroting die wij hebben goedgekeurd. Graag krijgen wij de toezegging van het college om de begrote bedragen per maatregel alsnog inzichtelijk te maken. Daarmee kunnen de Staten in de loop van het jaar volgen wat er gebeurt en kunnen de Staten per uitgave een besluit nemen dat past in het kader van deze energietransitie.

Tot slot de lange termijn. Het Klimaatakkoord gaat in eerste instantie over de korte termijn tot 2030. De lange termijn, tot 2050, komt daarna, lijkt het. Degene die het proces en de tekeningen van de Omgevingsvisie volgen, beginnen te zien waar de locaties zijn in onze provincie waar de windmolens en de zonnepanelen moeten verschijnen. Het beeld tekent zich af dat dit een enorme uitdaging is. Nu wij doordrongen zijn dat wij iets moeten doen aan CO₂-uitstoot, komt de vraag meteen op wat wij gaan doen als de fysieke maatregelen niet passen binnen de mogelijkheden in onze provincie. Dit is een urgente reden om de pijlen ook te richten op andere manieren van vermindering van de CO₂-uitstoot. Om de 'usual suspects' nog maar eens te benoemen, zonder iets te willen uitsluiten: innovaties, CO₂-transport en -gebruik, waterstof, getijdenenergie, aquathermie. Het zijn allemaal zaken die zouden kunnen bijdragen aan het hogere doel. Natuurlijk is het belangrijk om de nu bekende technieken in te zetten met een goede kans op resultaten voor 2025/2030. Als wij echter draagvlak echt belangrijk vinden in onze provincie en ook goed luisteren naar de mensen die buiten de stad wonen, dan is het urgent om innovatieve maatregelen na te streven en meer maatregelen met draagvlak voor de langere termijn. Begin nu ook aan de langere termijn. De langere termijn start vandaag. Hiertoe dient de VVD dan ook een motie in, waarbij wij hopen dat de gedeputeerde deze kan overnemen gezien zijn positieve houding ten opzichte van innovatie en draagvlak. Wij willen allemaal hetzelfde, in ieder geval de meesten van ons: een mooi en gezond Utrecht overdragen aan de toekomstige generaties. De vraag is of wij vinden dat er meerdere wegen zijn die hier naartoe kunnen leiden.

Motie M104 (VVD, FvD): in kaart brengen alternatieve energietechnieken ook vóór 2030

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 oktober 2019, l ter bespreking van het Klimaatakkoord;

constaterende dat

- *de RES'en slechts lijken in te zetten op bewezen technologie, namelijk (grootschalige) wind op land en zon op land, eventueel op water;*
- *het coalitieakkoord inzet op innovatie als een wezenlijk onderdeel van de energietransitie;*
- *we aan onze stand verplicht zijn alternatieve mogelijkheden niet te negeren;*
- *inspanningen voor meerdere bronnen van elektriciteitsopwekking meegenomen kunnen worden in de RES'en en de energieagenda Utrecht;*
- *het klimaatakkoord spreekt over maatregelen met draagvlak;*

overwegende dat:

- *nieuwe technieken mogelijk minder ruimtelijke nadelen hebben dan de nu benoemde bewezen technieken;*
- *zowel de korte termijn (tot 2030) als de lange termijn (tot 2050) onderdeel zijn van onze duurzaamheidsstrategie en de RES'en;*
- *gezien de tweejaarlijkse evaluatie ook voor 2030 nog veel kan wijzigen;*
- *de regio's eventueel een keuze kunnen willen maken voor andersoortige energiebronnen dan enkel de 'bewezen' technieken zoals nu bekend in 2019;*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *ook voor andersoortige energietechnieken (innovaties, CO₂-transport en -gebruik, getijde-energie, aquathermie, enz.) de mogelijkheden in kaart te brengen in de komende periode en te stimuleren;*
- *andere mogelijkheden nadrukkelijk vanaf nu te willen onderzoeken en inzichtelijk te maken tegelijk voor de korte termijn (tot 2030) als voor de lange termijn (2050) zoals benoemd in het Klimaatakkoord.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M105 (VVD): betrokkenheid Provinciale Staten bij besluitvorming in het kader van Klimaatakkoord

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 oktober 2019, ter bespreking van het Klimaatakkoord;

overwegende dat:

- *Het proces rondom instemming door Provinciale Staten van Utrecht met het Klimaatakkoord onder druk staat door de externe factor van ondertekening door het IPO;*
- *daarmee onduidelijk is waar Provinciale Staten exact mee instemmen;*
- *dit wel belangrijk is om de reikwijdte van de besluiten in de nabije toekomst te overzien;*
- *Provinciale Staten graag de hun toegekende kaderstellende rol willen vervullen en het proces rondom de energietransitie volgbaar willen maken, zowel juridisch als financieel;*
- *de begroting niet alle duidelijkheid biedt welke bedragen aan de energietransitie worden uitgegeven en waaraan;*
- *de Staten graag willen bijdragen aan de energietransitie, op een betaalbare en behapbare wijze;*

dragen het College van Gedeputeerde Staten op:

dat besluiten met ruimtelijke en financiële consequenties, die genomen worden vanuit het commitment aan het Klimaatakkoord, altijd ter instemming aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: U hebt drie moties? De moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging

Mevrouw VAN ULZEN (VVD: Mijn twee moties. Eentje komt er later nog.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! De mens lijdt het meest door het lijden dat men vreest, doch dat nooit komt opdagen. Dit gezegde omschrijft mooi mijn gedachten achter het Klimaatakkoord. Ik ga hier geen discussie voeren over wetenschap of over klimaatveranderingen en de rol van de mens erin. Dat is in de Tweede Kamer al genoeg gebeurd. Het enige waarin mijn fractie is geïnteresseerd, zijn de twee vragen: wat levert het op en wat kost het?

Uitgangspunt van dit Klimaatakkoord is dat wij met de maatregelen het mondiale klimaat wel eventjes kunnen regelen als een soort thermostaatknopje. Ik moet toegeven dat dat natuurlijk superfijn voelt; lekker met zijn allen de wereld redden. Echter, iedereen die zijn boerenverstand gebruikt, snapt natuurlijk wel dat wij nog geen deuk in een pakje boter slaan. Het Klimaatakkoord is eigenlijk meer een soort 'feel good akkoord', maar dan wel een heel duur 'feel good akkoord'. Dus wat levert het op? In het allergunstigste geval zouden alle Nederlandse inspanningen tezamen 0,00007 graden aan opwarming schelen in 2050, aldus de factcheckers. Als de hele wereld meedoet – wat zij niet doet – dan zou dit akkoord ongeveer 0,05 tot 0,2 graden kunnen schelen in 2050. Een verwaarloosbaar cijfer.

Wat kost het? Niemand kan daar antwoord op geven. Volgens ons, zoals wel vaker gezegd, ongeveer zo'n € 1000 miljard. Verschillende factcheckers komen dan uit op € 700 tot € 800 miljard. Het is in ieder geval een gigantisch bedrag dat wij zijn allen moeten opbrengen.

De VOORZITTER: De heer Bart wil u interrumperen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik vind het wel grappig dat wij van zo'n partij die kritisch kijkt naar onderzoek, bijvoorbeeld van het RIVM, een berekening krijgen van € 1000 miljard, waarbij al anderhalf jaar aan de heer Bauduin gevraagd wordt of hij de berekening die daaronder ligt, kan toelichten. Dat is nog steeds niet gebeurd, terwijl de cijfers waar het echt over gaat – 1.6 tot € 1.9 miljard – allang berekend zijn door het PBL. Dat zijn heel andere getallen. Waarom wilt u hier dan toch € 1000 miljard noemen?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Voor die € 1000 miljard hebben wij een onderbouwing op onze website staan. Ik kan u het linkje zo dadelijk even doorsturen. In ieder geval zijn er verschillende factcheckers geweest, ook in allerlei kranten, die daarmee ook aan de slag zijn gegaan. Zij kwamen inderdaad ietsje lager uit. Nogmaals, rond de € 700 of € 800 miljard. Dus het is niet zomaar een uit de lucht gegrepen bedrag.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik zie de linkjes heel graag tegemoet. Daar kunnen wij dan over discussiëren, maar het gaat hier over het Klimaatakkoord. Daarin staat dat de kosten daarvan ongeveer € 1.6 tot € 1.9 miljard zijn. Dat is ongeveer een 'halve John de Mol'. Dat zijn echt heel andere proporties dan waar u het over heeft. U zegt net ook: de mens is het meest bang dat wij ... Misschien kunt u het nog een keer herhalen?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! De mens lijdt het meest door het lijden dat hij vreest.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! U vreest dus dat het € 1000 miljard kost, terwijl de cijfers iets heel anders zeggen. U maakt daarmee mensen inderdaad bang voor de toekomst, terwijl dat volgens mij niet nodig is. Dit Klimaatakkoord gaat over optimisme en het zorgt ervoor dat wij in de toekomst hier nog een leefbaar bestaan hebben.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De heer Bauduin noemt cijfers van wat het kost om het Klimaatakkoord uit te voeren. Heeft u zich ook verdiept in wat het kost als onze aarde over 50 of over 100 jaar onbewoonbaar is geworden?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Wij denken niet dat de aarde over een aantal jaren onbewoonbaar is. Dus die vraag vinden wij niet relevant.

Met een beetje boerenverstand kun je al snel concluderen dat de kosten en de baten in geen enkele verhouding met elkaar staan. Mijn fractie kan dan ook onmogelijk instemmen met de set afspraken en de ondertekening van het Klimaatakkoord. Wij richten ons op onmeetbare doelen. Wij brengen de leveringszekerheid van onze energievoorziening in gevaar door in te zetten op intermitterende energiebronnen en wij richten ons niet op adaptieve maatregelen voor de mogelijke gevolgen van de klimaatverandering, als die er al zijn. Heel Europa ziet in 'natural gas' een sleutelrol voor de energietransitie, maar wij gaan van het gas los, en dat terwijl Nederland het meest geavanceerde gasnetwerk van Europa heeft. Daarom huisvesten wij de belangrijkste gashandelshub van Europa, de TTF (Title Transfer Facility) en wij ontbossen duizenden hectares in binnen- en buitenland om biomassacentrales te laten draaien die meer CO₂ uitstoten dan steenkoolcentrales. Dus waar zijn wij nu eigenlijk mee bezig? Waar is het gezonde verstand gebleven?

Over dat laatste punt dien ik een motie in, die vraagt om geen ruimte te bieden aan biomassacentrales zolang niet bewezen is dat deze daadwerkelijk op duurzame wijze energie opwekken. Nu begrijp ik dat dat een beetje raar is aangezien er net ook een motie is ingediend, waar veel van de strekking gelijk is aan deze motie. Wij hebben nog even overlegd of wij een en ander konden combineren. Helaas is

dat op een paar kleine puntjes niet gelukt. Vandaar deze aparte motie. Ik vond het trouwens wel een heel leuk proces om samen te proberen tot overeenstemming te komen met het CDA en GroenLinks.

Motie M107 (FvD): geen ruimte voor niet duurzame biomassacentrales

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 6 november 2019;

constaterende dat:

- *het verbranden van biomassa aantoonbaar schadelijk is voor de luchtkwaliteit en dus de volksgezondheid;*
- *energie opgewekt uit verbranding van biomassa alleen rekenkundig schone energie oplevert;*

overwegende dat:

bij de energietransitie gekozen moet worden voor schone energie waarbij de volksgezondheid niet in het gedrang komt;

verzoeken Gedeputeerde Staten::

ervoor zorg te dragen dat bij de uitwerking van de regionale energiestrategieën geen ruimte wordt geboden aan biomassacentrales zolang niet bewezen is dat deze daadwerkelijk op duurzame wijze energie opwekken en duurzamere alternatieven niet mogelijk zijn om de doelstellingen te behalen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Overigens zijn de doelen, zeker die voor 2030, volgens vele experts ook nog eens onhaalbaar. Ook de experts tijdens onze masterclass hadden hier vraagtekens bij. Als wij ons dan echter toch committeren om de hoeveelheid CO₂ terug te dringen tot bijna nul in 2050, dan moet er volgens mijn fractie echt een rol worden weggelegd voor veilige vormen van kernenergie. Ja, daar komt 'ie weer met zijn kernenergie. Graag willen wij Gedeputeerde Staten dan ook voorstellen de ontwikkelingen op het gebied van thorium als energievoorziening te volgen en de actuele stand van zaken mee te nemen in de overwegingen voor de uitvoering van de energietransitie en hierover jaarlijks aan Provinciale Staten schriftelijk terug te koppelen. Dat is het letterlijke dictum van de motie: het volgen van de ontwikkeling van de energievoorziening uit thorium.

Motie M106 (FvD, CDA, PVV, 50Plus, SGP): volgen ontwikkeling energievoorziening uit thorium

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 6 november 2019;

constaterende dat:

- *kernenergie op voorhand wordt uitgesloten in de provinciale beleidsstukken;*
- *we aan onze stand verplicht zijn a priori mogelijkheden niet te negeren;*
- *de uitschakeling van kolencentrales betekent dat er regelbaar constant vermogen verdwijnt uit de energiemix;*
- *zonne- en windenergie geen constante energiebronnen zijn omdat deze afhankelijk zijn van weersomstandigheden;*
- *een stabiele energievoorziening een voorwaarde is voor maatschappelijke en economische ontwikkeling;*

overwegende dat:

- *we vanuit een welvarende positie structureel willen bijdragen aan het oplossen van een globaal probleem;*
- *een duurzame oplossing voor de lange termijn gevonden moet worden;*

verzoeken Gedeputeerde Staten:

om de ontwikkeling op het gebied van thorium als energievoorziening te volgen en de actuele stand van zaken mee te nemen in de overwegingen voor de uitvoering van de energietransitie en hierover jaarlijks aan PS schriftelijk terug te koppelen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! U had het net over de kosten en dat dit een risico is. Nu komt u met kernenergie. Hebt u enig idee hoeveel de kerncentrale die gepland staat in Frankrijk, in Flamanville, uiteindelijk gaat kosten?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Als je naar Frankrijk kijkt en de energieprijzen die mensen daar betalen – Frankrijk draait voor meer dan 90% op kernenergie als je het over de elektriciteitsvraag hebt – dan zie je dat Frankrijk in het Europese staatje van gemiddelde energieprijzen ongeveer in het midden staat, iets boven Nederland. Dus ja, het is inderdaad iets duurder dan wat wij nu in Nederland betalen voor energie. Bovenaan staan bijvoorbeeld landen als Duitsland en Denemarken, die volop op een energietransitie inzetten in eenzelfde richting die wij nu inslaan.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat was niet het antwoord op de vraag. Het antwoord op de vraag was namelijk dat hij uiteindelijk al € 10.9 miljard kost en hij is nog steeds niet operationeel. Hij zou eigenlijk € 3.3 miljard kosten. Dus een verdrievoudiging van de kosten. Tegelijkertijd wordt windenergie in de afgelopen jaren 88% goedkoper en zonne-energie 69% goedkoper. Nucleaire energie is de afgelopen jaren 23% duurder geworden. Waarom wilt u dan toch, terwijl wij het net hebben over de kosten, dat wij gaan inzetten op een duurdere vorm van energie?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! De reden dat zon en wind goedkoper zijn geworden is dat er heel veel subsidie is gegaan naar de ontwikkeling daarvan. Als je dat nu ook zou doen voor kernenergie, dan zou dat gigantisch schelen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Fijn dat de heer Bart zo goed in de cijfers zit. Dus ik zou dan ook eigenlijk van hem willen weten hoeveel windmolens en zonnevelden wij nodig hebben in Utrecht en hoe die passen naast de nieuwe mobiliteit en naast de huizen? Hebben wij daar al een idee van? Ik vind dat nog wel een heel lastige.

De VOORZITTER: Ik sta toe dat deze vraag wordt beantwoord, maar hij wijkt een beetje af van de inbreng van de heer Bauduin.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! In de vorige statenvergadering ging het over de RES en toen heeft de heer Van Essen daar al een hele berekening van gegeven die ik niet uit mijn hoofd weet. Die kunt u volgens mij wel nalezen. Ik stel voor dat u die email er nog even bij pakt, als u zich dat afvraagt.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag aan de heer Bart. Hij noemde net dat de kerncentrale zo duur is met die € 10 miljard. Is hij ervan op de hoogte dat wij voor € 11.3 miljard geld uitgeven aan hout dat wij vervolgens verbranden? Dan is een kerncentrale een installatie die een heel leven meegaat en schone energie oplevert. Dan kunnen wij toch beter investeren in de kerncentrale dan bijvoorbeeld in biomassa?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat wij elkaar zeker kunnen vinden op een deel van die biomassa. Dat is precies de reden dat wij een motie hebben ingediend en waarom wij hebben geprobeerd daarin samen op te trekken met FvD. Het Klimaatakkoord heeft goede en slechte kanten. Biomassa en daarvoor hout uit het buitenland halen lijkt mij iets waar GroenLinks niet de voorkeur voor heeft, want het gaat ons om echte duurzaamheid. Als het gaat om subsidie vind ik het wel interessant om te melden dat wij in Nederland elk jaar nog steeds € 2.5 miljard subsidie geven aan fossiele brandstoffen. Als wij daar nu eens mee ophouden, houden wij ook meer geld over om te investeren in daadwerkelijk duurzame energie.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil voordat ik mijn verhaal vervolg nog een reactie geven op de vraag van zo-even. Wat ook belangrijk is om te melden, is dat bij zon en wind – intermitterende energiebronnen – er een gigantische investering nodig is voor het energienetwerk, dus transmissie en distributie van energie. Er moet worden gezorgd voor opslag, voor flexibele capaciteit, voor allerlei digitale toepassingen om dat allemaal aan te kunnen. Met een bron als kernenergie, een constante bron van energie, spaar je dat soort kosten uit als wij net zoals Frankrijk op kernenergie zouden vertrouwen.

Ik vervolg mijn betoog. Ik dien de motie in mede het CDA, PVV, SGP en 50Plus. Ik hoop dat dit voorstel op grote steun kan rekenen.

Nog even ter illustratie voor degenen die zich zorgen maken over de hoeveelheid kernafval, die bij thorium overigens relatief kort radioactief blijft. Ik heb een bolletje hier. Het is heel moeilijk te zien. Dit staat gelijk aan de hoeveelheid afval die achterblijft van één jaar energiegebruik van één persoon. Dat is alle energie die een persoon gebruikt; elektriciteit, rijden, vliegen, alles. Als je dat voor een heel mensenleven zou optellen, dan wordt het ongeveer dit. Dus al met al blijft er heel weinig afval over. Het past in een paar containers. Stel je voor: heel Nederland, een heel mensenleven energie, en het afval past in een paar containers. Dus voor degenen die daarover nog twijfelden hoop ik hiermee te overtuigen. Wij vinden tevens dat er al voor 2030 ruimte moet blijven voor innovatie.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag over die balletjes. Dat triggert wel. Ik weet niet of ik het goed heb begrepen. Dat is dus de hoeveelheid afval per persoon en dan voor een heel leven? Die hield u in de lucht. Dan kon ik net wat beter zien.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Ja, voor een heel leven. Dit is ongeveer de omvang en het gewicht. U mag de balletjes zo even voelen, als u wilt.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik pas. Heeft u dan ook een bal van de hoeveelheid afval die wordt geproduceerd van alle mensen per jaar of van een heel leven of kon u dat niet dragen?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Dat zijn dan zeventien miljoen van dit soort balletjes. Die kon ik niet meenemen. Daar hebben wij een paar containers voor nodig.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Wat is het beeld van de heer Bauduin van de ontwikkeltijd van de thoriumcentrales? Wanneer is dat levensvatbaar? Ik ben benieuwd hoe hij de rol van de provincie Utrecht daarin ziet. Vindt u dat de provincie Utrecht zo'n centrale moet bouwen of subsidiëren?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Wij willen de rol onderzoeken. De termijn is precies waar wij om vragen: ga daar eens naar kijken. De rol van de provincie? Ik vind het vooral belangrijk dat de provincie een signaal geeft dat wij dit een serieuze optie voor de toekomst vinden. Ik snap het inderdaad: de zeer lange termijn. Het lijkt mij echter belangrijk dat de Staten het signaal geven dat wij dit een belangrijke ontwikkeling vinden. Als een heleboel lokale overheden dat zouden doen, dan verwacht ik dat het nationaal, Europees liever zelfs nog, wordt opgepakt.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Waarom alleen specifiek thorium als wij het hebben over innovatie? Er komt straks nog een motie op dat punt, als ik u zo hoorde. Waarom legt u zich vast op één oplossing om juist die te volgen en niet die innovatie breed uit te zetten en daarbij af te wachten wat daaruit komt?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Daar kom ik zo op terug na de volgende vraag. Dat doen wij inderdaad wel.

De VOORZITTER: Als u het goed vindt, mijnheer De Harder, dan geef ik nu eerst mevrouw Chidi het woord.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! U hebt het over de provincie Utrecht en dat wij best zouden kunnen denken en een signaal zouden kunnen geven aan het Rijk over thorium. Hebben wij daar wel een plek voor? Het is al zo passen en meten in onze provincie.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! U bedoelt voor een thoriumcentrale?

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ja, dat klopt. Over 50 jaar. Dat is een beetje waar wij aan denken. Hebben wij daar ruimte voor in onze volgebouwde provincie?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk het wel, ja. Het neemt veel minder plek in beslag dan al die zonneweides en die windparken. Dus wat dat betreft hebben wij daar zeker plek voor.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dan zou ik van u graag wat locaties willen horen. Wij hebben al weinig plekken om woningbouw te realiseren.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Bauduin zijn betoog vervolgt en dat hij ook nog antwoord geeft aan de heer De Harder.

De heer BAUDUIN (FvD) Mijnheer de Voorzitter! Ik vraag in deze motie helemaal niet om locaties. Ik vraag gewoon welke rol het kan spelen. Dus dat is nog helemaal niet aan de orde. Daar zijn wij veel te vroeg mee. Overigens staat volgens onderzoek van Maurice de Hond, dat pas geleden gepubliceerd is, 61% van de Nederland hier positief tegenover. Dus ik zie het probleem niet zo.

Ik was gebleven bij de wetenschappers die klaagden dat de wetenschap bij het klimaatberaad aan de klimaattafels is uitgesloten. Onde andere nota bene mevrouw Ouillet, die ook een van de sprekers was tijdens onze masterclass, heeft daar op 19 oktober in Trouw over geklaagd. Volgens haar zijn er in het Klimaatakkoord louter kortetermijnoplossingen gezet; dat is een gemiste kans. Wij vinden ruimte voor innovatie voor 2030 belangrijk. Daarom willen wij samen met de VVD de motie indienen om voor 2030 ruimte te houden voor innovatie. Volgens mij was mevrouw Van Ulzen ons vergeten te noemen, maar als het goed is staan wij op de motie aangegeven als mede-indiener.

Ik wil Provinciale Staten vragen het gezond verstand te gebruiken en nog eens heel goed na te denken waarmee zij instemmen. Dit is een grote beslissing. Eigenlijk vinden wij dat onze inwoners de kans zouden moeten krijgen zich hierover middels een provinciaal referendum uit te spreken. Helaas proefde ik daarvoor weinig animo tijdens onze commissievergadering. Laat het IPO in elk geval niet overhaast namens onze provincie tekenen voor het akkoord. Laten wij de tijd nemen de kosten en de baten op een verstandige manier af te wegen.

De VOORZITTER: De moties. Dank u wel, mijnheer Bauduin.

De heer Dercksen heeft nog een vraag aan u.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is mooi dat er opeens een heleboel zorgen zijn over biomassacentrales. Ik dien hier jaar op jaar moties op dit onderwerp in die worden weggestemd. De SGP en de PvdD hebben bij de laatste versie wel meegestemd. Dus verstand komt met de jaren. Dat biedt perspectief.

Aan de heer Bauduin heb ik een vraag. De VVD noemt de begroting een plunderbegroting en stemt voor. Dat verbaast niemand meer. De begroting is echter doordeesemd met het Klimaatakkoord en daar heeft uw fractie ook voorgestemd. Hoe verklaart u dat?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Wij zien vooral kansen om wat reparatiewerkzaamheden uit te voeren, zoals onze fractievoorzitter ook al zei. Wij stemmen met de begroting in. Daar moet nog veel aan gebeuren en daar willen wij ons de komende jaren voor inzetten.

De VOORZITTER: U bent aan het eind van uw betoog gekomen. De moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! 90 minuten. Als wij 90 minuten kunnen opvangen van de energie die de zon per jaar produceert en dat is 3.766.800 exajoules, dan hebben wij alle energie die de mensheid per jaar nodig heeft. Maar helaas is de techniek nog niet zo ver. Nog niet. Want hoewel het lijkt dat de energietransitie iets nieuws is, ondergaat de mensheid keer op keer energietransities. De eerste mensen gebruikten de zon om vlees te drogen. Honderden jaren geleden was Nederland nog bedekt onder de bossen die gestaag werden omgehakt voor bouw materiaal, maar ook vooral voor brandstof. 400 jaar geleden, nadat de eerste polders waren drooggelegd, begonnen we deze af te graven om turf te winnen. 150 jaar geleden groeven we in Limburg kilometers diepe mijnen om kolen naar boven te halen. Mijnen die nu nog af en toe voor inzakkingen en bevingen zorgen. Deze voorgaande energietransities hebben ons landschap gevormd zoals we het nu kennen. Na de oorlog werd er gas gevonden in Groningen. Heel Nederland over op het gas. Weer een volgende energietransitie. Wat deze energiebron echter niet heeft, is dat de invloed op het landschap minimaal is. Pas sinds ze in Groningen de afgelopen jaren telkens met ergere aardbevingen te maken hebben, is het besluit gevallen om de gaskraan eerder dicht te draaien.

Nu staan we voor een volgende energietransitie. Een energietransitie die, in tegenstelling tot gas, wel een grote landschappelijke impact zal krijgen. Voor het CDA is het belangrijk dat deze energietransitie haalbaar en betaalbaar is. Betaalbaar, door inwoners mee te laten profiteren, te helpen bij financieringen en waar nodig subsidiëren. Haalbaar, door als provincie in overleg met gemeenten de ruimtelijke voorwaarden te scheppen dat wij deze energietransitie ook inderdaad kunnen halen, maar altijd wel met oog voor de landschappelijke kwaliteit. Niet alle landschappen zijn geschikt voor een energielandschap. Daarom is het CDA blij dat deze provincie, dit college, werkt aan een afwegingskader en dat dit in het coalitieakkoord staat. Daarbij komt het grootste gedeelte van deze energietransitie terecht in het buitengebied, terwijl de energievraag in de stad zit.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De landschappelijke kwaliteiten: wij hebben de vorige keer de gedeputeerde al laten uitrekenen hoeveel molens er moeten komen in Nederland als wij die energie vooral met molens realiseren. Hij kwam uit op 4500 extra. Dan rekenen wij wat voorzichtig, dus laten wij 5000 aanhouden. Stel dat het de helft is, omdat je ook iets met zonneakkers doet. Dan komen er 2500 molens bij in Nederland. Ik reed vorige week van Nederland naar Tsjechië, dwars door Duitsland. Ik zou zeggen: doe eens een werkbezoek naar Duitsland en volg die route eens van Enschede richting Tsjechië en wie dan nog de keuze maakt voor windmolens moet echt naar de dokter. Het hele landschap is echt totaal naar de filistijnen geholpen. Ik kan geen drie kilometer rijden, of er staan wouden van windmolens. Er komen er ook nog maar heel weinig meer bij, want heel Duitsland is in opstand geraakt. Duizenden protestgroepen. Dus wilt u daar eens gaan kijken en dan uw oordeel over de landschappelijke kwaliteit opnieuw hier naar voren komen brengen?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Dat doe ik natuurlijk heel graag. Ik heb ook niet gezegd dat deze energietransitie het landschap mooier zal maken. Ik denk eerlijk gezegd dat dat niet het geval zal zijn. Dat neemt niet weg dat wij nauwkeurig moeten omgaan met de keuze van de locaties. Sterker nog, het is ook om die reden dat het CDA bij de begrotingsbehandeling een motie heeft ingediend om met name de focus van zon op daken te hebben, want hoe meer wij op het dak kunnen realiseren, hoe minder molens wij hoeven te plaatsen. Ik kom daar later nog even op terug.

Wat wij zo meteen gaan zien, is dat de energietransitie voor een groot deel impact zal hebben in het buitengebied, terwijl de vraag met name in de stedelijke omgeving zit. Het is daarom van belang voor het CDA dat wij bij de uitvoering van die energietransitie de mensen in de buitengebieden niet alleen maar een windmolen krijgen om de energie voor de stad op te leveren, maar dat er ook andere voorzieningen bij komen kijken. Het is nu nog te vroeg daarover te oordelen, maar het is wel goed dat punt hier nogmaals aan te stippen.

Het CDA wil graag deze energietransitie tot een succes maken om hiermee minder afhankelijk te zijn van Arabische of Russische regimes, maar vooral ook omdat wij de opdracht hebben om deze planeet schoner door te geven aan onze kinderen. Toch maakt het CDA zich zorgen. Windmolens die gas lekken, biomassacentrales waarvoor kostbare bossen worden omgekapt, schaarse landbouwgrond wordt opgeofferd aan zonneweides. Wij willen heel graag meedoen en voelen ons ook gecommitteerd aan het Klimaatakkoord, maar laten we deze uitdaging aanpakken met nuchter boerenverstand zonder ons in onmogelijke bochten te wringen om misschien een onmogelijke deadline te halen. Als blijkt dat het verstandiger is gedurende het traject iets meer tijd te nemen, zonder de ambities af te zwakken, dan moeten wij dit gewoon doen. Laten we niet te dogmatisch worden. Daarom wil het CDA wat accenten aanstippen door middel van een aantal moties. Al jaren zet het CDA haar vraagtekens bij biomassa. Een goed voorbeeld hiervan is onze inzet bij de biomassacentrale in Bunschoten. Daarom staat ook in het coalitieakkoord dat dit college onderzoek gaat doen in hoeverre biomassa wenselijk is in de provincie Utrecht. Gezien de laatste publicatie in de media worden de twijfels van het CDA omtrent biomassa bevestigd. Wat is nog duurzaam aan het feit om aan de andere kant van de wereld bossen om te hakken, het hout te verschepen en vervolgens hier in een oven te mikken?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat is mijn tekst van oktober 2016. Ik heb vier moties ingediend. U stemde elke keer tegen. Nu staat u mijn tekst voor te dragen. Wat is dat voor gekigheid?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde nog een bronvermelding doen, maar u was mij voor.

Daarom dient het CDA samen met GroenLinks en de ChristenUnie een motie in om in dit coalitieakkoord aangekondigde onderzoek naar de wenselijkheid van biomassa naar voren te halen. Verder is de bouwsector voor circa 9% verantwoordelijk voor de CO₂-uitstoot. Dat is misschien niet heel veel, maar wat nu als de bouwsector ervoor kan zorgen dat hij geen CO₂-uitstoot, maar het ook zelfs vast kan houden? Dit kan gewoon al. Laten we meer huizen van hout bouwen. Ik heb drie jaar geleden mijn eigen huis laten bouwen van hout. Ik heb daar net al een kleine 'sneek preview' van gegeven. Ik moet zeggen dat ik net zo terughoudend was als de heer Dercksen, maar inmiddels drie jaar later ervaar ik enorm veel comfort, de constructie vraagt veel minder ruimte en het is veel beter geïsoleerd. Daarom dient het CDA samen met GroenLinks en D66 een motie in om houtbouw onder de aandacht te brengen.

Het CDA staat niet bekend als een heel duurzame club. Dat is wat ons betreft ten onrechte. Veel CDA'ers praten gewoon niet over hun investeringen, maar doen ze gewoon. Ik zal mijzelf als voorbeeld nemen. Ik heb mijn huis gebouwd van hout en nog voordat het hip was had ik geen gasaansluiting en heb ik mijn huis verwarmd met een warmtepomp. Ik heb zonnepanelen op mijn dak en mijn huis is beter geïsoleerd dan het Bouwbesluit eist. Vorig jaar heb ik zeven bomen in mijn tuin gepland en dit jaar komen daar nog twee bij. Ik heb zelfs – je gelooft het niet - insectenhôtels in mijn tuin, bloemen gezaaid en zelf een takkenril voor vogels gemaakt en ik hoop eind dit jaar een elektrische auto te rijden. Het nuchtere realisme van het CDA wordt vaak aangezien als cynisme. De grote vraag die mij nu nog rest is: wanneer neemt Groenlinks klimaatverandering serieus? Want we hebben niet de luxe noch de tijd om duurzame alternatieven uit te sluiten. Dat is reden dat het CDA samen met onder andere het FvD een motie heeft ingediend om ook thorium serieus te nemen. Thorium zorgt voor een stabiele energieopwekking, ook wanneer de zon niet schijnt en de wind niet waait. Het zorgt voor afval dat minder schadelijk is dan uranium en is daarbij ook nog veel veiliger en heeft geen CO₂-uitstoot.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik voelde mij uitgedaagd. Wij hadden het net al even over plagiaat. GroenLinks neemt klimaatverandering serieus. Dat had net zo goed onze tekst kunnen zijn. Als het gaat over kernenergie? Wij zijn helemaal niet dogmatisch tegen kernenergie, maar wij vragen ons af als wij ons zorgen maken over de kosten en als wij willen dat burgers echt mee kunnen doen, waarom willen wij dan nu al tegen ons college zeggen 'ga kernenergie uitzoeken, ga thorium uitzoeken', terwijl het pas over 50 jaar echt een serieuze optie voor ons is. Kunnen wij ons geld dan niet beter besteden en ervoor zorgen dat meer mensen, zoals al die mooie CDA-ers die u net

noemde, ook die investering kunnen doen en dat wij hen daarbij kunnen helpen? Dat is toch een betere investering?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Voor ons is het niet het een of het ander. Ik denk dat allebei heel goed kunnen. Het voorstel vraagt al om te volgen en het signaal af te geven dat de provincie daar zeker voor open staat. Natuurlijk, tot 2030 of 2040 zal hier echt geen centrale zijn. Dat geloof ik niet. U zegt zelf dat het veel tijd kost om het te ontwikkelen. Als wij dan nu al gaan zeggen dat wij daar geen trek in hebben, dan kan ik u zeggen dat hij er in 2050 nog steeds niet staat. Waardoor de kosten van kernenergie altijd zo tegenvallen, is dat gedurende de bouw van deze centrales heel vaak de veiligheidseisen worden aangepast. Ik weet wel iets van de bouw en als iets heel veel geld kost, dan is het dat halverwege het traject de voorwaarden te veranderen. Dus een vergelijking maken door te zeggen dat het enorm veel geld kost en dat wij het dus niet moeten doen, ligt wat genuanceerder. Ik denk dat het voorstel niet zegt dat wij nu meteen een thoriumcentrale gaan bouwen, maar gewoon de nuchtere vraag stelt: dit is een potentiële bron en laten wij die niet op voorhand afkappen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Er staat ook een Q&A op de website van het Klimaatakkoord. Daar staat onder andere de vraag: wordt kernenergie uitgesloten van dit akkoord? Dan staat daar: nee, kernenergie wordt niet uitgesloten van het akkoord, maar wij kunnen er op dit moment nog niet zo veel mee tot 2030; voor 2050 is het een reële optie. Dat googlen kunnen wij ook allemaal. Waarom moeten wij dan een provincieambtenaar de opdracht geven om dat voor ons te gaan doen, terwijl wij weten dat het voor nu nog niet realistisch is? Ik ben het helemaal met u eens: op de lange termijn kunnen wij er zeker iets mee doen. Zullen wij dan nu onze provincieambtenaren echt goed gebruiken en een nuttige opdracht geven?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat wij hier duidelijk verschillen van mening. Nogmaals, wij zijn niet de eerste provincie, maar er zijn meerdere provincies die de afgelopen periode al hebben gezegd: ga hiermee aan de gang. Nogmaals, bouw niet meteen een centrale, maar toon in ieder geval interesse. Ik denk dat als ik ga googlen en ik kom met een advies, dat u of de heer Dercksen weer opmerkingen zullen hebben. Niemand neemt het voor waarheid aan. Ik denk dat het veel mooier is als wij dit college vragen: kom met een neutraal advies. Dat is echt niet een ambtenaar die hier fulltime mee bezig zal zijn. Laat hem een keer een halve week een paar keer naar Den Haag rijden ...

De VOORZITTER: Het lijkt mij voldoende helder, mijnheer Boswijk. U verschilt van opvattingen. Dat is mooi. Wij zien straks bij de stemmingen hoe dat uitpakt.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik houd van eerlijkheid en rechtvaardigheid, dus ik ga u dezelfde vraag stellen als die ik net aan de heer Bauduin stelde. Waar in onze provincie moeten die centrales komen en wat is de rol van onze provincie daarin? De collega van GroenLinks verwoordde dat heel goed, dat het over twintig, dertig, veertig jaar nog niet beschikbaar is. Misschien wel over vijftig jaar. Dat is een goede ontwikkeling, maar waar in onze provincie?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Om met de een na laatste vraag te beginnen. De TU Delft loopt echt voorop in dit onderzoek en Nederland loopt echt voorop op thoriumgebied. Dus ik denk dat het juist heel mooi is en dat het een kans is voor Nederland en ook voor de provincie Utrecht om dit gewoon serieus te nemen. Waar moet die locatie komen? Ik hoorde net de heer Dercksen zijn tuin aanbieden. Dus die ligt er al. Nee, biomassacentrales hebben ook ruimte nodig, de zonneweides en de windmolens hebben ook ruimte nodig. Dus om te zeggen waar die moet komen, vind ik een beetje ver gaan. Gaan wij erover als provincie? Ja, want wij moeten uiteindelijk die locaties aanwijzen. Er staat op Netflix een heel boeiende documentaire van Bill Gates. Ik raad u aan de derde aflevering te kijken, waar Bill Gates zegt: "Ik heb liever dat ik of mijn kinderen naast een kerncentrale wonen dan naast een kolencentrale." Dus dat is wel een dingetje om mee te nemen.

De VOORZITTER: Mevrouw Chidi, echt tot slot, want ik heb nog twee mensen die willen interrumperen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik betwist niet dat het een interessante ontwikkeling is op de lange termijn, maar ik heb nog steeds geen goed antwoord gekregen op mijn vraag waar. Bill Gates is van heel ver en Den Haag is eigenlijk al te ver voor ons.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! In zekere zin omarmt u het een beetje. U zegt: het is interessant, voor de lange termijn. Daarin kunnen wij elkaar helemaal vinden. Dat is inderdaad waar. Dan moet u het echter toch met ons eens zijn, willen wij niet te veel tijd verliezen, dat wij dan nu al het signaal af moeten geven.

De heer BAUDUIN: (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Het is meer een opmerking. Er zijn -tig experts die zeggen: "Je gaat het niet redden met zon en wind, je hebt een constante back-up nodig." Kernenergie zou dan een goede CO₂-neutrale optie kunnen zijn. Ik begrijp echt niet de weerstand bij partijen als D66 en GroenLinks hier tegen. Ik vraag mij af of het nu gaat om CO₂-reductie of om het klimaat of is er iets anders aan de hand.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Dat kan ik heel simpel uitleggen. Op het moment dat je een kerncentrale wilt bouwen, dan kost dat vijf tot zeventien jaar. Als je een beetje geluk hebt misschien vijf jaar, maar tijdens die vijf jaar draaien die kolencentrales en die gascentrales nog steeds. Dat betekent per saldo dat wij negatief uit zijn voor het klimaat. Ik heb niks tegen kernenergie. GroenLinks heeft niks tegen kernenergie. Wij moeten echter kijken naar realistische opties voor nu. De wetenschappers vertellen ons dat wij haast hebben. Dat betekent dat wij niet zeventien jaar op een kerncentrale kunnen wachten. Volgens mij is dat de kern van het verhaal.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat mevrouw Van Ulzen het woord tot u richt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De vraag blijft, ook aan GroenLinks: waarom de lange termijn niet nu laten beginnen? Hoe langer de lange termijn duurt, hoe verder die weg is. Ik vind het een niet heldere beantwoording.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Dat waren de woorden uit mijn mond. Ten slotte dienen wij een motie in samen met de VVD en D66 om een provinciale innovatieagenda te maken.

De VOORZITTER: U hebt een aantal moties? Die zijn allemaal al door anderen ingediend.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Het zijn uitdagende tijden als wij het hebben over het Klimaatakkoord. Op Twitter lijkt het continue een getouwtrek over de noodzaak, urgentie en de modellen waar het de toekomst van ons milieu en leven betreft. Laat ik het helder stellen: D66 staat aan de kant van de klimaatdrammers. Ik heb dat T-shirt niet, anders had ik het graag vandaag aan gehad. Wij geloven, en velen met ons, dat wij niet langer zo door kunnen gaan, willen wij onze provincie achterlaten op een verantwoorde manier. Er is bij ons dan ook geen enkele twijfel dat wij zelf moeten zorgen voor het tegengaan van de opwarming van onze planeet. Er is dan ook geen enkele twijfel bij alle landen en partijen die het Klimaatakkoord, eerst in Parijs en later in de Tweede Kamer, hebben ondertekend en omarmd. Er is bij ons ook geen enkele twijfel dat wij er alles aan willen doen om met respect en goede zorg dit moois achter te laten aan onze kinderen.

D66 gaat moeilijke gesprekken hiervoor niet uit de weg. Integendeel. De stikstofcrisis en de protesten van de boeren maken het probleem alleen maar urgenter. Wij moeten handelen en dat moeten wij echt nu doen en niet over 50 jaar. Het Klimaatakkoord waar de provinciale inspanningen in staan, is voor ons dan ook een nood-brenger en wij moeten zoals mijn collega al in de commissie Milieu & Mobiliteit aangaf, de politieke moed hebben om nu door te pakken. Wij moeten nu ja zeggen, want de klok tikt door.

Wij maken ons wel zorgen om wat de gemeenten op hun bordje krijgen. Voor 1 juni 2020 moeten alle drie RESSen in onze provincie zijn opgesteld en voorgelegd aan het Rijk en er moeten Regionale Mo-

biliteits Strategieën (RMS) komen. Laten wij als provincie niet alleen in beeld komen bij die gemeenten als er iets niet goed gaat, maar laten wij samen optrekken in een gezamenlijk belang en gezamenlijke verantwoordelijkheid. Wij vragen van Gedeputeerde Staten om naast die regio's en gemeenten te gaan staan en hen te helpen met het verantwoordelijkheid nemen voor die doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Mijn vraag aan Gedeputeerde Staten is: kan de gedeputeerde ons de komende maanden hiervan op de hoogte houden, van de voortgang van de RES en de RMS-opstellingen.

Daarnaast moeten wij ook oog hebben voor participatie en draagvlak van inwoners. Wij pleiten nogmaals voor het vragen aan gemeenten om die participatieparagraaf voorrang te geven. Het is net een iets andere gesprekspositie dan dit alleen maar over te laten aan een gemeente. Wij kunnen hen daarbij ook ondersteunen. Daarnaast geven wij de gedeputeerde mee blijvend de samenwerking te zoeken met de waterschappen. In de klimaatadaptatie zijn zij echt de experts. Er is samenwerking en overleg, zoals wij in de stukken teruggelezen hebben, maar dat mag wat D66 betreft best geïntensiveerd worden.

Zoals u van D66 gewend bent willen wij als kennisprovincie en top-regio natuurlijk pleiten voor het integraal inzetten op innovatie. Innovatie, ik heb het opgezocht op Wikipedia, betekent letterlijk: het creëren van nieuwe, vernieuwende mogelijkheden. In het document van het Klimaatakkoord worden provincies namelijk 90 keer genoemd en het woord innovatie valt 540 keer. Ik heb dat niet zelf hoeven tellen; daar heb je een systeempje voor. Wij vragen om in navolging van het Nationaal Klimaatakkoord en de uitwerking van een landelijke kennis- en innovatieagenda dat ook voor onze provincie te doen. Deels is dat het etaleren van wat wij al doen en alle komende ontwikkelingen van de ROM (Regionale Ontwikkelings Maatschappij), de RESsen et cetera, maar het gaat ook om een 'mindshift', waarbij wij ons realiseren dat innovaties, klein of groot, een doorsnijdend thema moet zijn in de doelstellingen en in het Klimaatakkoord. Die doelstellingen moeten voor mensen betaalbaar en makkelijk zijn. Het moet makkelijk zijn om zelf actief mee te doen, zoals bij het verduurzamen van de eigen woning, maar het moet ook betaalbaar zijn door verdienmodellen te maken voor ondernemers. Innovatiekracht in onze provincie kan daarbij helpen. Daarom dienen wij deze motie in, die mede is ondertekend door het CDA en de VVD. Dat is die motie die de heer Boswijk net al aankondigde.

Motie M108 (D66, VVD, CDA): innovatie is creatie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen te Utrecht op 30 oktober 2019, ter bespreking van het Klimaatakkoord;

constaterende dat:

- *de doelstellingen in het provinciaal Klimaatakkoord ambitieus maar ook noodzakelijk zijn voor het behalen van de reductie CO₂-uitstoot in 2030;*
- *de provincie stevig inzet op de afspraken uit het Klimaatakkoord waar het de bevoegdheden van de provincie raakt, zoals genoemd in de bijlage 3 bij het agendapunt;*
- *innovatiekracht ruim aanwezig is in onze provincie bij kennisinstututen, bedrijven en (kleine) ondernemers;*
- *die innovatiekracht ons als topregio typeert en we daar ons voordeel mee kunnen doen in het behalen van de klimaatdoelstellingen;*

overwegende dat:

- *er een provinciale innovatieagenda dient te komen om met slimme en betaalbare oplossingen te komen bij het behalen van de klimaatdoelstellingen;*
- *een bundeling van krachten van het bedrijfsleven, kennisinstututen en onderwijs op dit thema nodig en gewenst is;*
- *de ruimtelijk adviseur (ARK) hier ook een bijdrage aan kan leveren;*

roepen het college van Gedeputeerde Staten op om:

- *een provinciale innovatieagenda uit te werken die kan bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen;*

- *in IPO-verband te pleiten voor innovatie/vernieuwingskracht als breed provinciaal thema bij het ondertekenen van het Klimaatakkoord later dit jaar;*
- *te komen met een uitwerking van een provinciale innovatieagenda Klimaatakkoord bij de voorjaarsnota 2020 en die voor te leggen Provinciale Staten.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Wij hebben nog een laatste vraag aan Gedeputeerde Staten: wat is de rol van de provincie bij de landelijke en MMIP's, de Meerjarige Missiegedreven Innovatieprogramma's?
Tot slot: laten wij creëren en doen.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de be-
raadslaging

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Van alle EU-landen is Nederland het verst verwijderd van het realiseren van de klimaatdoelstellingen uit 2020. Wij staan in de lage middenmoot bij het terugdringen van CO₂-uitstoot en wij staan op de één na laatste plaats in Europa bij het opwekken van duurzame energie. Waar wij dan wel weer heel hoog scoren binnen de EU is de CO₂-uitstoot per hoofd van de bevolking. Daar staan wij op plek zes, geloof ik. Kortom, wij moeten ons rot schamen en wij moeten snel in actie komen. In plaats daarvan lekt er veel energie weg, ook hier vanavond weer, in de voortdurende discussies tussen diegenen die de urgentie voelen, de zogenaamde klimaatdrammers, en diegenen die hopen dat het vanzelf wel weer overwaait, de klimaatontkenners.

In het Klimaatakkoord is voor Nederland voor 2030 een reductie van de broeikasuitstoot van 49% ten opzichte van 1990 opgenomen, terwijl op Europees niveau 55% wordt geadviseerd. Dus ook in dit Klimaatakkoord loopt Nederland bepaald al niet voorop en deze doelstelling gaan wij niet eens halen als wij zo doorgaan. Wij zijn toch blij met dit Klimaatakkoord, maar de lat ligt niet hoog genoeg en het gaat tot nu toe niet snel genoeg. De PvdA legt de lat graag hoger voor het behoud van onze aarde. Daarmee zeggen wij dat de doelstellingen in het Klimaatakkoord en het tempo waarin zij gerealiseerd worden wel wat verder en wat sneller mogen gaan. Ongetwijfeld gaat er nu iemand zeggen, dat alle inspanningen in Nederland slechts een druppel op de gloeiende plaat zijn, dat de CO₂-uitstoot in China voorlopig nog zal stijgen, dat China tot 2035 nog 216 nieuwe vliegvelden wil bouwen en dat de VS in 2020 uit het Akkoord van Parijs stapt en daardoor de doelstellingen wereldwijd in gevaar komen en ook dat de kosten voor het opwekken van die duurzame energie buitensporig hoog zijn en dat wij dat geld beter kunnen besteden aan andere, veel belangrijkere zaken. Stel nu dat die klimaatdrammers, waar ik mijzelf voor het gemak ook even onder schaar, overdrijven en dat het wel meevalt met de vernieling van onze aarde en dat blijkt dat de aarde veel minder snel opwarmt dan wij nu denken, dan wij nu vrezen, en dat de schadelijke effecten van de CO₂-uitstoot beperkt zijn? Dan hebben wij toch onze aarde voor de volgende generatie een stuk schoner achtergelaten, ook al was het niet persé nodig om te overleven. En ja, daar geven wij dan wel veel geld aan uit. Als wij de klimaatontkenners hun zin geven en over enkele decennia blijkt dat zij ongelijk hadden, dan is er geen weg meer terug. Dan hebben wij geen aarde meer om door te geven aan de volgende generaties. Met je kop in het zand steken, zo heb ik gelezen, kun je beter wachten totdat je dood bent.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Mij frappeert het volgende. Nederland loopt achter. Nederland loopt achter in Europa. Wij hebben bij een heleboel zaken zoiets als een internationale arbeidsverdeling. Nederland loopt ook achter in de wintersport. Nederland loopt in een heleboel dingen achter. Nederland loopt echter ook in een heleboel dingen voor. Het ene land doet dit en het andere land doet dat en de fantastische EU zorgt ervoor dat wij dat allemaal netjes met elkaar kunnen verevenen. Wat is er mis met het idee dat andere landen – ook die meer geschikt zijn voor duurzame energie omdat zij bergen hebben met witte steenkool of omdat er meer de zon schijnt, het maakt niet uit wat – meer voor hun rekening nemen, zodat wij dan met onze 'mainports' en logistiek dat deel voor Europa voor onze rekening nemen en met het geld dat wij daarmee verdienen hun tekorten wat aanvullen? Wat is er eigenlijk mis, zelfs op het gebied van de energievoorziening, met een internationale arbeids-

verdeling? Waarom zouden wij daar zo één-nationalistisch in moeten zijn? Waarom zou dat niet kunnen?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! U wilt zeggen: wij hoeven niet allemaal hetzelfde percentage te hebben en te halen?

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de Voorzitter! 'One size fits all', ja.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Bijvoorbeeld, om dan maar te vergelijken: in Zweden, waar geloof ik 40% van de energie al duurzaam wordt opgewekt, is veel meer ruimte en daar zijn bergen en waar hoogte is, is het gemakkelijker om energie uit wind te halen. Daar heeft u absoluut een punt. U hebt mij ook niet horen zeggen dat wij allemaal op hetzelfde percentage moeten uitkomen en dat Nederland ook wat achterloopt als wintersportland is iets waar wij niet heel veel aan kunnen doen en er ook geen geld in hoeven te stoppen.

Als je kijkt naar de CO₂-uitstoot in Nederland per hoofd van de bevolking, en die is echt erg hoog, dan is er toch ook zoiets als 'de vervuiler betaalt' en wat jezelf uitstoot, moet je proberen zoveel mogelijk zelf op te lossen. Dus ik ben ik het met u eens dat op plekken waar meer mogelijkheden zijn voor bepaalde soorten van duurzame energie, je die zeer moet benutten. Het zou natuurlijk te gek voor woorden zijn als wij zeggen: "Wij stoten hier in Nederland maar lekker uit, maar wij hebben niet zoveel zin in windmolens en wij hebben niet zo veel plek voor zonnevelden, dus die leggen wij lekker in Scandinavië neer." Zo ver ga ik niet met u mee.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord is helder. Dat het per hoofd zoveel meer is, dat heeft een andere oorzaak, maar het gaat te ver om dat nu toe te lichten.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wat ik van de PvdA zou willen weten, is het volgende, na opgemerkt te hebben dat ik niet zoveel kan met het selectief benoemen van feiten, want wij kunnen ook wel weer andere feiten verzinnen over China waar meer aan zonne-energie wordt gedaan dan waar ook ter wereld. Daar kunnen wij elkaar mee om de oren slaan. Volgens mij wonen wij echter in Utrecht en ik zou willen weten wat wij hier met het college kunnen bedenken wat wij gaan doen. Wat de VVD in elk geval doet is dat wij op een enkeling na allemaal fietsen, dat wij allemaal meedoen aan luchtdetectie en dat wij allemaal proberen concreet meer dingen te doen. Dus mag het wat meer 'back to the basics'?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wat ik hier vanavond ook weer veel, vooral een beetje vanuit de rechtse hoek, hoor zeggen, is van: "Wat wij hier in Nederland doen, in de provincie Utrecht, wat boeit dat nu, waar hebben wij het eigenlijk over." Wij zijn het met u eens dat je ook hier, bij jezelf, in je eigen straat, in je eigen provincie en in je eigen kleine Nederlandje, zeker moet beginnen. Wat ik volgens mij heel duidelijk zeg, is dat wij veel meer dan wij nu doen het goede voorbeeld moeten geven. Dus ja, ik ben het volledig met u eens op dat punt.

Van ons mag in Utrecht de vaart in de energietransitie komen en gaan wij vooral concreet richting oplossingen en uitvoeringen. Die RESsen van de U16 en de Food Valley zijn al vastgesteld en wij wachten met belangstelling de RES van de regio Amersfoort af.

Heel belangrijk is dat er draagvlak is onder de mensen die het betreft. Zorg voor een energietransitie, waarvan onze inwoners het niet Spaans benauwd, maar aangenaam warm krijgen en zorg voor een sociale en betaalbare energietransitie, waarbij inwoners waar nodig geholpen worden met de financiering.

De PvdA kan volledig instemmen met de afspraken en de maatregelen die in het Klimaatakkoord zijn opgenomen en met de ondertekening van het akkoord.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! U kunt akkoord gaan met dit Klimaatakkoord, maar er staat eigenlijk helemaal niks in over hoe de verdeling van de kosten zal zijn. Hoe kun je daar dan als PvdA mee instemmen?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp de vraag niet. Hoe kunnen wij instemmen met iets wat niet in het akkoord staat?

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Er staat niet in het akkoord hoe de kosten verdeeld gaan worden. Iedereen heeft het over eerlijk verdelen, maar er wordt niet uitgelegd hoe dat eerlijk verdelen er uitziet.

Mevrouw LEUJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat de provincie Utrecht daar nog een heel stuk eigen invulling aan kan hebben hoe wij daarmee omgaan. Ik pleit daarbij voor een sociale uitvoering en daarbij te zorgen dat wij voor de mensen die net zo goed moeten verduurzamen en het veel minder goed kunnen betalen, doen wat wij kunnen doen en kijken waar wij mensen kunnen helpen, zodat mensen het niet Spaans benauwd krijgen van dat spook van die energietransitie. Dat vind ik heel belangrijk. Het klopt dat er niets is vastgelegd over de kostenverdeling. Ik pleit wel voor een heel sociale uitvoering. Zeker.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Een korte aanvulling. De mensen hebben het al Spaans benauwd, omdat zij juist niet weten hoe het gaat lopen. Als je die mensen niet meekrijgt, dan is het gedoemd te mislukken.

Mevrouw LEUJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat is absoluut waar.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! We zijn hier bij elkaar op een bijzondere dag: de Dankdag voor Gewas en Arbeid. Een dag waarop veel Christenen stilstaan en hun dankbaarheid uiten voor alles wat God ons geeft. Een dag die voor mij in het teken staat van het besef dat wij de aarde te leen hebben. Het is wat dat betreft een prachtige dag om ook stil te staan bij het Klimaatakkoord. Hoe toevallig dat ook was. Preciezer nog: we staan stil bij het voornemen tot het besluit om het IPO ook namens onze provincie Utrecht het Klimaatakkoord te laten ondertekenen. Hiermee nemen we dan ook de verantwoordelijkheid voor de vertaling van dat Klimaatakkoord in ons provinciale beleid. Een voornemen dat onze fractie van harte ondersteunt.

Voor ons ligt een breed gedragen akkoord dat vanuit verschillende klimaatbureaus door heel veel partijen is gevormd en dat uitvoering moet geven aan de internationale afspraken uit 2015, waar ons land zich aan heeft verbonden. Dat neemt niet weg dat het voor ons ook een akkoord is met veel zorgen en vraagtekens. Zorgen over bijvoorbeeld negatieve gevolgen van de energietransitie. Zorgen die wij serieus willen nemen en waar in het vervolg zeker aandacht voor moet zijn. GHOR GGD Nederland (Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio) wees bijvoorbeeld op de gezondheidsrisico's van windmolens en van het fijnstof dat vrijkomt bij de verbranding van hout in biomassa centrales. Daarnaast heeft de commissie Remkes in het rapport 'Niet alles kan' geadviseerd om de subsidies aan deze biomassa centrales te heroverwegen en is de afgelopen tijd door verschillende media geciteerd uit een nog niet gepubliceerd rapport van het ministerie van I&W (Infrastructuur en Waterstaat). Uit dat rapport zou blijken dat de CO₂-uitstoot van de houtgestookte biomassa centrales hoger is dan van bijvoorbeeld kolen- en gas centrales. Deze vraagtekens rondom de biomassa centrales leiden er voor onze fractie toe dat wij samen met GroenLinks en CDA de motie 'Duidelijk over Duurzaamheid' hebben ingediend.

Verder maakt onze fractie zich zorgen over de betaalbaarheid van de maatregelen uit het Klimaatakkoord voor kwetsbare groepen. Zelf heb ik tien jaar in een Vogelaarwijk gewoond buiten onze provincie. Ik woonde in een straat waar de sociale cohesie net zo groot was als de financiële hoofdbreken van de gezinnen. En dat waren nog gezinnen waar één of twee ouders een vaste baan hadden. De investeringen in verregaande isolatie, nieuwe technieken om het huis te verwarmen of misschien zelfs wel de aanschaf van een elektrische auto zijn voor deze gezinnen niet zomaar op te hoesten. En ik verwacht dat er zo vele andere huishoudens zijn die opzien tegen deze kosten. Regelingen waarbij bijvoorbeeld de investeringen gedekt kunnen worden door de woonlasten gelijk te houden, zullen cruciaal zijn voor deze gezinnen om ook hun bijdrage te kunnen leveren aan het klimaatbeleid. Misschien

kunnen deze gezinnen zelfs profiteren van de opbrengsten van bijvoorbeeld windmolens die in de buurt worden geplaatst.

Vorige week, waarin onze vergadering was geschorst, verscheen ook nog de Klimaat- en Energie Verkenning van het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving). Daarin wordt geconstateerd dat er resultaten worden geboekt, maar dat er een versnelling nodig is. Oftewel: wij moeten heel snel de omslag maken van beleid schrijven naar beleid uitvoeren. De verkenning geeft daarvoor ook nog een gouden tip: wij moeten aan de slag met wendbaar beleid. Beleid waarin niet alles op voorhand is dichtgetimmerd en waar ruimte is om kansen te grijpen als die zich voordoen.

De fractie van de ChristenUnie kijkt dan ook vol verwachting uit naar ons energieplan of de energie-agenda. Dat plan moet de puzzelstukjes van het Klimaatakkoord, het proces van de RESsen en onze eigen provinciale ambities in elkaar laten vallen. Wij zullen in de bespreking van het energieplan onze aandacht zeker richten op:

- de mogelijkheden om de energietransitie ook voor kwetsbare gezinnen financieel mogelijk te maken, bijvoorbeeld door ruimtelijke lasten en financiële lusten samen te laten vallen;
- de potentiële gezondheidsrisico's van duurzame energiebronnen en de wijze waarop daarmee wordt omgegaan;
- de mate waarin wij verwachten dat het plan ook echt tot uitvoering zal leiden;
- en natuurlijk de inspanningen van onze eigen provincie om zelf het goede voorbeeld te geven in die uitvoering.

Wat voor ons echt duidelijk is: we moeten nu snel aan de slag.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Speciale aandacht graag van de heer Boswijk, want ik heb hier zijn tekst voor 2022: 'bemide gelovigen, jullie zijn hier vandaag bijeen gekomen om een nieuw hoofdstuk toe te voegen aan jullie religie, maar jullie religie maakt meer kapot dan ons lief is'.

Laten wij de behandeling van dit dramatische Klimaatakkoord beginnen met de presentatie die in dit huis is gegeven. Ik was er niet bij. Aan het eind van mijn betoog zult u begrijpen waarom niet.

Dit zijn de sheets van het Energie Programmaplan.

De ontwikkelingen in de wereld. Links bovenin beginnen wij met een mooie muur van ijs. Ik neem aan dat het suggestie is: het gaat slecht met het zee-ijs, met name de hoeveelheid. Er is een dalende tendens vanaf 1979 op de Noordpool, hoewel die sinds 2012 stabiliseert. Die metingen beginnen al bij 1979, omdat dat satellietmetingen zijn. Kijken wij een stukje terug naar de ijshoeveelheid op de wereld, dan zie je dat er ook voor 1979 vergelijkbare ijshoeveelheden waren. Kijk je nog veel verder terug – de grafiek moet u van rechts naar links lezen – dan ziet u dat wij eigenlijk op het toppunt staan van zee-ijs in de wereld. De wetenschapper – u kunt natuurlijk googlen – staat rechts onderin. Dus komen al die alarmistische voorspellingen van mannen die er geld mee verdienen – Al Gore-Noordpool ijsvrij in 2013, of Reinier van den Berg 2015 – niet uit. Zij zitten er een paar miljoen vierkante kilometer naast.

Dan de trends. Noordpool daalt wat, maar wat u niet hoort, is de Zuidpool die stijgt. Dat zal Gerrit Hiemstra u niet vertellen.

Terug naar de presentatie. De ontwikkelingen in de wereld. Het volgende plaatje bovenin is de droogte. U raadt het al: er is niet meer droogte in de wereld. Sterker nog: de droogte neemt zelfs af. U ziet het Fraction in de Global Drought vanaf 1982. Sterker nog: de woestijnen worden groener doordat er een fractie meer CO₂ in de atmosfeer zit. Daar zouden wij blij mee moeten zijn.

Het derde plaatje laat een heleboel Aziatische mensen op scooters zien. Als dat een illustratie is van overbevolking dan kan ik mij daar wel in vinden. Anders weet ik niet precies waarom dat erbij staat. Het volgende plaatje is een vluchtelingenkamp. Als je goed kijkt, zie je groen al een beetje oprukken aan de achterkant van de foto. Feit is dat de zogenaamde vluchtelingen die er nu zijn, vluchtelingen zijn die naar Europa komen. Allemaal jonge mannen met mobieltjes en geld om mensenhandelaren te betalen. Als zij al vluchten voor een klimaat, dan vluchten zij voor een economisch klimaat. Ik heb eens gezocht waar dit plaatje vandaan kwam. Dat kamp blijkt een Ethiopisch vluchtelingenkamp te zijn waar mensen vluchten voor oorlog in Jemen. U kunt wel een beetje meelesen: een van de vluchte-

lingen is Benjamin. Hij vluchtte uit Jemen, want hij bekeerde zich als moslim tot het Jodendom. Ik heb er ook niet naar gezocht; ik kwam bij het plaatje terecht. Maar deze mijnheer Benjamin vluchtte dus niet voor het klimaat of het moet zijn het islamitisch klimaat in Jemen. Al die andere mensen zijn op de vlucht voor de oorlog. Die worden dus voor het karretje gespannen hier van klimaatverandering. Ik vind het schunnig.

Klimaatvluchtelingen bestaan niet, want anders zouden zij wel vluchten uit warme oorden als India en Singapore. Het is een verzinsel van de asielindustrie om hun broodwinning zeker te stellen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik een heel vriendelijke, doch technische vraag. Als ik een geschiedenisles of een wereldkundeles wil, dan heb ik daar andere werkzaamheden voor. Wat is de relatie echter met het Klimaatakkoord en de provincie Utrecht of komt u daar nog op?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dit was 'Ontwikkelingen in de wereld' bij het Energie Programmaplan. Dat is een uitvloeisel van het Klimaatakkoord.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Dus u komt nog op het Klimaatakkoord dat voor ons ligt?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ja, maakt u uw borst maar nat.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Een lange inleiding, maar ik zal nog verder luisteren.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dit hoort er natuurlijk allemaal bij. Het gaat om de beeldvorming van het Klimaatakkoord.

Wij zijn ondertussen bij het onderste plaatje. Dat zijn geen kobaltmijnen, waar kindsclaven kobalt uit de grond halen voor elektrische auto's. Het is ook geen gif van zeldzame metalen in China. Het lijkt nota bene wel een bruinkoolmijn. Ik zou zeggen: wees er een beetje zuinig op, want als wij onze kolencentrales sluiten, moeten wij de stroom van bruinkool uit Duitsland importeren.

Dan met de klok mee: een heleboel waterdamp. Ik weet niet goed wat dat ermee te maken heeft. Het is in ieder geval geen biomassacentrale in Utrecht.

Dan het plaatje links onderin: een ravage. Ik moest goed zoeken, maar het is deze ravage. Het is een ravagefoto van Associated Press van mei 2008. Het is een foto van een aardbeving in China. Daar wonen mensen op een breuklijn van tektonische platen. Er zijn bijna 70.000 doden gevallen. Dat wordt hier voor het karretje van de klimaatgekte gespannen. Ik vind daar wat van.

Als u dan wilt suggereren dat er extremer weer is? Er zijn in elk geval niet meer zware orkanen, de schade loopt zelfs terug, gekoppeld aan het Global GDP (gross domestic product) en er zijn zelfs veel minder doden door extreem weer. Een beetje warm weer levert minder doden op dan koud weer. Kortom, een beetje warmer op aarde dat lijkt alleen maar voordelen te hebben.

Dan het laatste plaatje, een vuurtoren. Als er iets wordt gesuggereerd qua zeespiegelstijging? Dit is Den Helder. Als u de versnelling ziet, zie ik hem ook. Als wij dan iets verder terug gaan dan 1880, en dan gaan wij duizenden jaren terug, dan ook ziet u geen enkele versnelling. Dus misschien moeten wij bij de basis gaan beginnen.

Ik zal niet de hele presentatie doornemen, maar deze sheet is nog wel interessant. De opwarming moeten wij beperken tot maximaal twee graden. Collega Bauduin zei het ook al. Parijs levert 0,05 graden minder opwarming op. Het kost 12.1 trillion dollar en dat alleen nog maar over de eerste 25 jaar. Wat zouden wij met dat geld allemaal voor mooie dingen kunnen doen?

Die 0,05 is onzin intussen, want het IPCC heeft bij de laatste presentatie aangekondigd dat het klimaat veel minder gevoelig is voor CO₂ dan daarvoor. Waarom staat dat er niet allemaal bij in de presentatie aan de Statenleden?

Wij moeten versneld af van fossiele brandstoffen. Dat is de voorspelling van het Internationaal Energie Agentschap. Wij gaan alleen maar meer verbruiken tot 2040.

Elk land neemt zijn verantwoordelijkheid. Trump heeft een briefje gestuurd naar de Verenigde Naties en zegt: zoek het uit met je Klimaatakkoord. China doet niks tot 2030. Rusland doet niks. India doet

niks. Hoeven ook niks te doen. Zij hebben niks afgesproken. Waarom staat dat niet in de presentatie? Waarom zou ik nog naar presentaties toegaan als dat er allemaal niet in staat?

Arme landen. Dat klopt dan weer wel. De arme landen worden ondersteund door rijkere landen. Honderd miljard per jaar volgens het Parijsakkoord moet er naar Afrika toe als extra ontwikkelingshulp, want als je onze welvaart overmaakt, dan gaat het goed met het klimaat. Klima-clown Timmermans heeft intussen voorgesteld dat als wij nu nog meer aan Brussel betalen, hij groene plannetjes in Oost-Europa gaat uitvoeren. Totaal de weg kwijt.

Het verdrag is geratificeerd door 195 landen. Het is geen verdrag. Ik geloof dat ik dat wel zeven keer gezegd heb hier. Het is een vrijblijvende overeenkomst. Vrijblijvend, omdat in artikel 28 staat: heb je er geen zin meer in, stuur een briefje en wij zijn van elkaar af. Precies wat Trump dus nu doet. Waarom zet u dat er niet bij? Waarom staat dat er niet bij?

Ik zal de rest van de plaatjes maar laten zitten, maar het plaatje rechts onderin vind ik een heel interessante. Daar lijkt het erop dat West-Europa opwarmt. Dat blauw betekent echter in de regel dat het afkoelt. Dat betekent dus dat Noord-Skandinavië, Rusland, Zuidoost-Europa, Zuid-Europa, Italië, Midden-Oosten, Noord-Afrika allemaal afkoelen. Ik zou graag willen weten of dat klopt. Dan hebben wij volgens de provincie Utrecht helemaal geen globale opwarming, maar een regionale opwarming. Klopt dat?

U begrijpt, ik kan mijn tijd beter besteden dan mij hier te laten voorliegen door mensen die niets weten. De eerste vraag die ik dan ook heb: wat moet ik met zo'n presentatie?

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De heer Dercksen vraagt wat hij met zo'n presentatie moet. Mijn advies zou zijn: de volgende keer gaan en een tegengeluid laten horen en ons hier niet twaalf minuten lang de presentatie nogmaals te geven.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou mij zomaar kunnen voorstellen dat u er wat van opgestoken heeft. Ik doe dit al acht jaar, weet u. Ik kom bij een bijeenkomst waar men vertelt waar ze biomassa vandaan halen. Uit het Zwarte Woud, zegt Eneco. Als ik daar dan wat zeg, worden ze allemaal boos en een heleboel gedoe. Vervolgens zeggen ze: wij gaan het niet uit het Zwarte Woud halen, maar het staat wel in die vergunningen van die biomassacentrale. Ze kunnen het overal vandaan halen. Dus ja, ik heb ook wel wat anders te doen. Dit hoor ik van Gerrit Hiemstra de hele dag, dus waarom moet ik dat hier nog een keer horen?

Het Klimaatakkoord. Daar wil ik nu aan beginnen. Dat moet haast wel het meest krankzinnige stuk zijn dat volwassen mensen ooit hebben voortgebracht. Een soort massapsychose. Alleen de titel al: Klimaatakkoord. Alsof je een akkoord kunt sluiten over het klimaat als Nederland. Wat is er allemaal misgegaan in de bovenkamer om dat op te schrijven? Ons land was vroeger baanbrekend in engineering, in watermanagement. Ik was eens bij SBM Offshore: wat ze daar aan techniek voortbrengen is fantastisch. We dreven handel met de hele wereld, maar nu gaan wij naar een energieopwekking van de achttiende eeuw.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor u zeggen: en dat voor een land dat baanbrekend is geweest op dit en dit en dit. Dan denk ik ook bij mijzelf: Nederland is ook altijd baanbrekend geweest in goed onderzoek uitvoeren. Wij zijn een kenniseconomie geweest. Wij zijn trots op onze wetenschappers. Dan vraag ik mij het volgende af. De PVV geeft in sterke bewoordingen aan dat trots te zijn op Nederland, maar waarom kiest u er dan voor een groeiende bulk aan wetenschappelijk onderzoek opzij te zetten, om daar één of twee onderzoeken uit te filteren die u welgevallen zijn. Hoe past dat een beetje binnen het plaatje van trots zijn op wat wij hier in Nederland hebben bereikt? Daar valt goed onderzoek ook onder.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ja, daar kan ik wel een avond over vullen, denk ik. Laat ik mij beperken tot Richard Tol, een Nederlandse wetenschapper die ook heeft meegeschreven aan een van die IPCC-rapporten. Hij is daar weggegaan en zegt: "Joh, die aarde kan wel een paar graden meer gebruiken, dan gebeurt er helemaal niets bijzonders." Hij is daar weggegaan omdat het een politiek instituut voor hem is geworden als je dat spiegelt aan die Verenigde Naties-lagen en als je

kijkt naar wat er is aan veiligheidsraden. Daar zitten ook landen in die het woord veiligheid nog niet kunnen spellen. Dus je moet wat voorzichtig zijn met instituten die door regeringen zijn opgetuigd. Ik kijk wat breder dan het IPCC. Wat ik echter bijvoorbeeld opvallend vind, is dat in het laatste IPCC-rapport klimaatgevoeligheid voor CO₂ drastisch is afgenomen. Heeft u daar iemand over gehoord anders dan ik nu?

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor het antwoord, maar ik hoor daarin toch dat u suggereert dat onze wetenschappers een politiek kleurtje hebben. Dat vind ik best wel een ernstig verwijt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het IPCC heeft een politieke kleur, al was het alleen maar omdat zij een politieke samenvatting maken van de wetenschappers die zij zelf hebben uitgenodigd. Die samenvatting wordt gemaakt door een man of twaalf. Dat zijn geen wetenschappers. Dat zijn politieke lieden die vervolgens bij de presentatie van het akkoord, bijvoorbeeld dat akkoord in Katowice eind 2018, voor de toelichting hebben verwezen naar allerlei linkse actiegroepen; allerlei lieden die niet de wetenschap in het vaandel hebben staan, maar die anderszins betrokken zijn bij dit thema. Dat is buitengewoon kwalijk. Nota bene iemand van de Volkskrant, toch niet een van onze vrienden, zei dat dat wel een heel schimmige constructie is.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog even aanhaken op wat mevrouw Bittich zegt. Het is een hartstikke gelikte presentatie. Dat moet ik u nageven, mijnheer Dercksen. Wat een beetje het probleem is en daar komt het nu op neer: het is een beetje een welles-nietes-verhaal. Dan kan ik hier drie keer zeggen dat er 11.000 wetenschappers zijn die zeggen dat het wel zo is. Die zitten niet allemaal in het IPCC. Daar zitten ook gewoon een heleboel onafhankelijke onderzoekers bij. Dan wordt het dus nu een welles-nietes-discussie, terwijl in werkelijkheid hier zo ongeveer 99 man achter mij met zijn allen welles zeggen en dan staat u daar in uw eentje nietes te verkondigen. Het lijkt mij geen zinnige discussie om die hier elke keer te gaan voeren.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik snap dat u die discussie niet wilt voeren. Het is niet 99%, maar 97%. In die 97% daar zit ik ook bij. Ik ben geen wetenschapper, maar ik zou dan in de categorie vallen die zegt: heeft de mens invloed op het klimaat. Als je die 97% onderzoeken uitpluist, dan blijkt die 97% wetenschappers te zijn die zeggen: heeft de mens invloed op het klimaat? Mij dunkt, dat denk ik wel, al is het alleen al door de verstedelijking en het 'urban heat' effect. U zag net dat plaatje van West-Europa. Ik maak mij sterk dat een belangrijk deel van de opwarming van West-Europa komt doordat er gewoon enorm veel mensen bij komen. Het KNMI was vroeger gevestigd op een of ander weiland. Nu is het een buitenwijk van Utrecht. Dus dat heeft zeker invloed. Dat ontken ik niet. Alleen ik ben er wel steeds meer van overtuigd dat de invloed van CO₂ eigenlijk heel schaars is.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Stel nou dat die 90% of meer wetenschappers, die denken dat het de verkeerde kant opgaat, het allemaal mis hebben en wij krijgen niet € 2 miljard aan kosten per dag, want dat is ongeveer wat ze voorrekenen, aan klimaatrampen die wij vanaf ongeveer 2035-2040 met zijn allen moeten betalen, dat fout hebben, wat zou het dan kwaad kunnen om niet te investeren in duurzamere energie hier, in schonere lucht hier in Utrecht? Wat heeft u tegen schone lucht?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Welke klimaatrampen?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Ik neem mijn grafieken niet mee, omdat ik denk dat dit een beetje buiten de discussie staat. Ik wil hier best de volgende keer mijn grafiekjes laten zien.

De VOORZITTER: Wij zijn nu nog met het debat over het Klimaatakkoord bezig. Ik stel voor dat de heer Dercksen nog even antwoordt en dan zijn betoog vervolgt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Deze wetenschapper is de heer Mouw. Die zit helemaal niet in de sceptische kamp. Het enige wat die man doet, is bijhouden waar het extreme weer is. Roger Pielke, dat is een ander, die deed dat ook en hij werd verguisd. Hij moest een andere job zoeken, want hij werd in zijn omgeving verguisd simpelweg omdat hij vaststelde dat er geen extremer weer is. In het assesmentrapport 4 werd dat nog ontkend. Intussen heeft ook het IPCC vastgesteld in assesmentrapport 5 dat er 'low confidence' is – ik zou het opzoeken, als ik u was – dat er meer extreem weer is in de wereld. Daar sluit dit plaatje naadloos op aan.

Ik had het over het klimaattopakkoord en dat wij toegaan naar energieopwekking van de achttiende eeuw, namelijk energieopwekking afhankelijk van weersomstandigheden om het klimaat te redden. Een moderne van energieafhankelijke samenleving gaat naast productiemiddelen die wij hebben nieuwe productiemiddelen neerzetten voor hetzelfde product dat wij al hebben. Die oude moeten wij laten staan, want die nieuwe doen het meestal niet als er geen zon is en geen wind. Wij hebben dus twee kapitaalgoederen voor één product en dan nog zijn er dwaallichten die zeggen dat het banen oplevert. Dan heb je van economie heel weinig begrepen.

Elk begin van rationaliteit in de discussie is weg. Wij hebben het over 0,00007 graden als wij doen wat er in het Klimaatakkoord staat. Even over de kosten gesproken. Het energieakkoord ging buiten de Kamers om. Het werd bij u op de energierekening gezet. Het was niet doorgerekend. Gelijk aangenomen. En toen Kamp op zijn kop werd gehouden, zei hij: misschien wordt het € 18 miljard. De Rekenkamer rekende voor dat het € 73 miljard zou zijn geworden. Deze sprookjes zijn bedacht aan klimaat tafels, waar de wetenschap niet welkom was, betalende burgers werden geweerd en kernenergie ook niet werd toegelaten. Overigens las ik net op de BBC dat over vijf jaar de eerste prototypes van kernfusie, nog niet besproken, gaan draaien.

Maar nee, wij moeten aan de warmtepomp, terwijl iedereen die het uitrekent weet dat een warmtepomp uiteindelijk meer gasverbruik oplevert. Nadenken verboden. Volgens mij gaat het de alarmisten helemaal niet om het klimaat of het milieu. Zij willen controle over ons leven, over hoe wij ons moeten vervoeren, het liefst natuurlijk collectief, of wij nog wel op vakantie mogen en zo ja, hoe, over hoe lang wij mogen douchen, over wat mogen wij eten – er zijn al dwaallichten die zeggen dat de democratie maar moet worden afgeschafte – óf dat je een budget aan kilometers krijgt per jaar die je mag afleggen. Dat is het communisme voorbij. Binnenkort zal er ook wel iemand vertellen wat voor kleding wij moeten dragen en dat doet mij dan ergens aan denken. Het zijn de modekleuren licht- en donker-groen. Nee, het moeten windmolens worden, terwijl er stapels wetenschappelijk bewijs liggen dat het ongezond is voor de mens. Ze hakken vogels in de pan, vleermuizen imploderen, insectenpopulaties gaan eraan, het landschap en de leefomgeving worden verziekt, de klimaatmafia gaat over lijken.

Dit is Wyoming. Dit zijn de restanten van uitgesubsidieerde subsidiemolens. Die gaan ze begraven, want ze zijn niet te recyclen. Is dat niet lekker circulair? Wieken begraven. In Duitsland verwachten ze per jaar 70.000 ton aan afval, waar zij nu al niet weten wat ze ermee moeten.

Zonnepanelen zitten vol zwaar gif als lood en cadmium en zijn alleen rendabel met subsidie en dan moeten de netwerken nog worden aangepast. Biomassa wordt ook nog steeds luid bejubeld in het Klimaatakkoord, maar zorgt voor ontbossing elders op de wereld, maar wat kan ons het schelen, als wij ons maar model superieur voelen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben zo bang dat wij in die twee minuten niet horen wat u wel gaat doen. Dus ik dacht: ik ga het toch even vragen. Het gaat hard met de spreek-tijd. Daarbij heb ik een specifieke vraag. Ik hoor u nu zeggen dat u een hoop dingen vindt en herleidt. Dat snap ik ook. Ik vind het af en toe moeilijk of ik nu naar Marjan Minnesma luister of naar u. Het blijft voor mij lastig om de 'fact checker' erbij te halen, maar u geeft veel interessante voorbeelden. U zegt echter ook wel dat u ziet dat de verstedelijking wel degelijk een klimaateffect heeft. Ik zou wel graag willen horen hoe de PVV denkt daarmee om te gaan, want er is veel energie nodig voor deze verstedelijking of houden wij dan daarmee op?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben bang dat ik weer ruzie krijg met de voor-zitter als ik daar wat over ga zeggen. En met de heer De Droog. Ja, de bevolking groeit door immigra-

tie en het is weer niet gevallen, maar wij hebben natuurlijk een immigratie-instroom die gigantisch is. Daar hoor ik niemand over. Die mensen gaan allemaal stroom verbruiken, energie gebruiken, vervoer gebruiken. Ja, ik ben blij dat u erover begint. Dan hoef ik het niet te doen. Dat is er aan de hand.

De VOORZITTER: Ik stel vast dat mevrouw Van Ulzen twee vragen stelde. Op de laatste vraag heeft u gereageerd. Zij was nieuwsgierig naar wat u uiteindelijk ging doen. Is dat voldoende gewisseld nu?

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben benieuwd hoe wij die energie dan gaan opwekken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! De laatste keer dat ik het licht aan deed, deed 'ie het. Dus wij hebben energie. De vraag is: hebben wij nu zoveel urgentie om welke reden dan ook om € 1000 miljard, € 700 miljard, uit te geven, natuur te verzieken, landschappen te verzieken, leefomgevingen te mollen, mensen niet te laten slapen 's nachts door windmolens? Dan zeg ik: dat moeten wij niet doen. Gas is de schoonste vorm van energie die er is. Je krijgt subsidie in Duitsland. Je mag geen huis bouwen in Portugal of in Kroatië zonder gasaansluiting. En wij gaan het verbieden. Ja, wij zijn hier totaal koekoek in dit land.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoor en verwerp ten stelligste uw stelling dat het opwarmen van de aarde door immigratie komt. Daar hebben wij het al vaker over gehad.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Nee, dat heb ik niet gezegd.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Zelfs de VVD zit nee te schudden. Dan hebt u het bont gemaakt.

De heer LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoorde het u in elk geval zeggen. Wat ik interessant vind, zijn die insecten. Ik heb mij namelijk nooit zo gerealiseerd dat het teruglopen van het insectenbestand door de windmolens komt en dat al die muggen en al die kevers daarop kapotvliegen. Ik hoor u net zeggen dat ze de insecten vermalen. Vorige week hebben wij van u nog een motie gelukkig afgewezen over brandnetels en braamstruiken. Namelijk niet zo insectvriendelijk. Voor ons was het namelijk een reden om te zorgen voor groen in onze natuur, in onze openbare ruimte, die wel vriendelijk is voor insecten, omdat wij hopen dat ons insectenbestand weer op orde komt. U zegt dus eigenlijk: de terugloop van de insecten komt meer door de windmolens? Dat hoor ik u zeggen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Nee, een Duitse wetenschapper heeft dat onderzocht en, omdat er nooit aandacht aan is besteed, ernstig aangeraden nader onderzoek te doen naar hoeveel insecten er op die molens blijven plakken. Ik heb niet de kilo's bij de hand hoeveel het is per wiek. Het is echter wel een serieuze belasting voor de insectenpopulatie. Dus als het u serieus is met biodiversiteit, dan zou u moeten zeggen: dat gaan wij niet doen met die windmolens, dus dan gaan wij ook die akkers niet volleggen met zonnepanelen, want daar kunnen de plantjes niet onder groeien, waar die beestjes zouden moeten fourageren. Dus, u zit dubbel in de wedstrijd.

Ik wil nog graag iets zeggen. De gedeputeerde zit erbij. Ik heb daar nog lang over moeten nadenken. Wat zou je doen als er gebeurt wat de PVV wil? Dan zouden er alleen brandnetels komen en bramen. Ja, de vorige keer zei de gedeputeerde dat er dan bomen gingen groeien. Toen dacht ik: dat willen wij toch? Het is ook zo. Als je niks doet in dit land, dan krijgen wij bomen.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune, voldoende voor deze wisseling?

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Laten wij het niet te lang over de insecten hebben. Er zijn ook gewoon onderzoeken gedaan naar bijvoorbeeld biodiversiteit en wind op zee. Hartstikke goed. Ik vroeg mij af of u D-mark International kent. Een Nederlands bedrijf in Groningen. Het bedrijf recycleert windmolenwieken.

Mevrouw CHICI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoopte vanavond een leuke avond te hebben, waar het woord beginnend met de letter i niet zou vallen: immigratie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik begon er niet over. Ik heb mijn best gedaan.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! U heeft uw best gedaan, maar uiteindelijk kwam het toch. Alles is de schuld van de immigranten.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Nee, mevrouw Chidi, onzin.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de heer Dercksen echt vriendelijk verzoeken – die plaat is een beetje grijs gedraaid; ik hoor dat nu zo'n vier en een half jaar aan – een andere plaat op te zetten, want die plaat beroert ons op een heel negatieve manier. Mijn vraag is: kunt u stoppen met het noemen van het woord immigratie en daar alles de schuld van geven. Het is een beetje een retorische vraag.

De VOORZITTER: Mevrouw Chidi, ik stel voor dat de heer Dercksen er even kort op reageert. Dan zou ik dit punt van discussie willen afsluiten en weer terug willen gaan naar het Klimaatakkoord.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben zelfs in de Tweede Kamer – en zelfs unaniem aangenomen, dus laat ik er lekker neutraal over blijven deze keer – een motie aangenomen om onderzoek te doen naar de gevolgen van de steeds maar uitdijende bevolking. Ik zal dan niet meer de oorzaak noemen van die uitdijende bevolking, want daar wordt u niet vrolijk van, maar u kent 'em. Er zijn ook tijden geweest dat uw partij daar ook al in 1972 een probleem in zag. U kunt nee zeggen, maar ik heb het stuk bij mij.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Een korte vraag. Ik hoor de heer Dercksen zich druk maken over de insectenpopulatie. Mag ik daaruit ook afleiden dat u wat vaker op de fiets gaat en de auto laat staan en daarmee niet al die insecten van zijn voorruit gaat wissen?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Nu, ik fiets wel eens. Dat is ook niet vrij van insecten, kan ik u vertellen.

De VOORZITTER: Mijnheer Dercksen, ik stel voor dat u uw betoog afrondt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Zeker. Dit waren de te begraven wieken in Wyoming. Dat is Amerika. En hier ligt in Noord-Amerika een gekapt bos. Ik was het weer eens met de heer Boswijk; dat is al twee keer in een week: biomassa. Wij roepen het hier al jaren. Ik heb vier moties ingediend. Altijd weggestemd. Intussen is het duidelijk wat voor ellende wij ons met biomassa op de hals hebben gehaald. Ik heb zelfs een motie ingediend om het RIVM onderzoek te laten doen naar de gezondheidsschade van de biomassacentrale in Utrecht. De motie werd gewoon weggestemd. Ga u schamen.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toch heel graag de opmerking maken, dat ik een x-aantal presentatiesheets nu heb gezien van Wyoming, Azië, Afrika, maar dat ik nog niets heb gehoord over Utrecht.

De VOORZITTER: Laten wij de heer Dercksen de gelegenheid bieden zijn verhaal af te maken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! In Utrecht staat een biomassacentrale en hier haalt hij zijn rommel vandaan. Deze gaat hoofdzakelijk naar de Amercentrale in Brabant. Ik heb echter ik weet niet hoeveel vragen gesteld over hoe die biomassacentrale hier van Eneco in Utrecht gevoed gaat worden. Uiteindelijk hebben wij 600 biomassacentrales in Nederland. Het is onbestaanbaar dat die alleen met sprokkelhout gevoed kunnen worden. Dat bestaat niet. Hout heeft een heel lage energie-

tische dichtheid. Wij zijn er niet voor niks mee gestopt in onze geschiedenis om bomen te verbranden. Dat was dom. En nu zijn wij er weer mee begonnen en het staat in het Klimaatakkoord. De toekomst zal hard oordelen over hen die dit Klimaatakkoord omarmen, Nederland aan de bedelstaf brengen en onze economie en ons landschap vernietigen.

Ik heb drie te recyclen moties. Natuurlijk weer over die biomassacentrales. Ik heb hem een beetje geupdated, zodat u ook weer een beetje bij bent. Ik heb weer een motie 'Onderzoek naar zonneakkers'. Die zult u waarschijnlijk over een jaar of drie aannemen. Wij moeten stoppen met windmolens, want alle feiten liggen op tafel, dat dat om geen enkele reden een goede manier is om energie op te wekken. Het meest belangrijke is natuurlijk dat het schadelijk is voor de gezondheid van mensen.

Motie M109 (PVV): stop de windmolenterreur

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 6 november 2019, ter bespreking van het Klimaatakkoord;

constaterende:

- *dat wetenschappelijk is aangetoond dat windmolens de gezondheid van omwonenden schaadt;*
- *dat daarom tal van landen in Europa eisen dat windmolens op minimaal 10 keer de tiphoogte van woningen worden geplaatst;*
- *dat windmolens het landschap en de leefomgeving ernstig aantasten;*
- *dat de woningwaarde in de omgeving van windmolens daalt;*
- *dat windmolens op subsidie draaien;*
- *dat windmolens veel slachtoffers in het dierenrijk maken, ook onder wettelijk beschermde rode lijst diersoorten en insectenpopulaties en daarmee dus zeer schadelijk zijn voor de biodiversiteit;*
- *dat exploitanten van windmolens niet worden verplicht om aan het einde van de subsidietermijn de fundering weg te halen, waardoor per molen meer dan duizend kubieke meter aan beton en rond de 10 ton aan wapeningsstaal voor altijd in de bodem achterblijft;*
- *dat aan exploitanten van windmolens op land geen zekerheidsstelling wordt gevraagd om de rommel op te ruimen;*
- *dat bij windmolens volop gewerkt wordt met SF6 (zwavelhexafluoride) en dat tot 2030 het gebruik ervan met 75% gaat toenemen en dat dit gas 23.500 keer sterkere broeikaswerking heeft dan CO₂;*
- *dat er geen oplossing is voor het recyclen van de wieken van windmolens, gemaakt van kunstharzen en glasvezels en dat daardoor in de wereld al afvalbergen ontstaan;*
- *dat windmolens derhalve het tegenovergestelde van circulair zijn;*
- *dat windmolens ondanks de tientallen miljarden aan subsidie geen wezenlijke bijdrage leveren aan de energievoorziening, onder andere doordat ze een lage efficiency hebben en alleen bij specifieke weersomstandigheden functioneren;*
- *dat de overheid nooit heeft willen onderzoeken hoeveel minder efficiënt gascentrales gaan werken als gevolg van de constant wisselende hoeveelheid stroom van windmolens, waardoor het nog steeds onduidelijk is of windmolens überhaupt een bijdrage aan minder uitstoot opleveren;*
- *dat windmolens een grote carbon footprint hebben;*

*dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
om de PRV/PRS aan te passen dat geen additionele windmolens in de provincie Utrecht kunnen worden geplaatst.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M110 (PVV): stop de biomassavervuiling, stop de massale bomenkap

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 oktober 2019, ter bespreking van het Klimaatakkoord;

overwegende:

- *dat er gewerkt wordt aan de tweede fase van de biowarmtecentrale op Lage Weide van Eneco en de eerste fase officieel in gebruik is genomen onder provinciale verantwoording;*
- *dat zelfs het bevoegd gezag, de provincie, vooralsnog geen inzicht heeft in de hoeveelheid uitstoot die gepaard gaat met de bouw van de centrale noch bij de inzameling en het transport van het houtafval;*
- *dat vaststaat dat de uitstoot van biomassa 50% meer CO₂-uitstoot per megawatt dan kolen;*
- *dat de biowarmtecentrale slecht is voor de luchtkwaliteit;*
- *dat GGD's waarschuwen voor gezondheidsschade bij windmolens en biomassacentrales;*
- *dat het RIVM voor meer onderzoek pleit naar de luchtkwaliteit van biomassacentrales;*
- *dat het onbegrijpelijk is dat ook hiernaar niet eerst onderzoek gedaan is, maar dat er intussen wel in Nederland binnen enkele jaren meer dan 600 biomassacentrales staan;*
- *dat de hoeveelheid houtafval voor biomassa in Nederland ruimschoots is bestemd en er elders massaal bos wordt gekapt, in onder andere Estland en Noord Amerika;*
- *dat biomassa smeriger is dan kolen;*
- *dat deze smerigheid zwaar wordt gesubsidieerd;*

dragen het college op:

- *om daar waar het het bevoegd gezag is geen vergunningen meer te verstrekken aan biomassa- en/of biowarmtecentrales en als zodanig en zonodig de PRS/PRV aan te passen.*
- *alle gemeenten in de provincie te wijzen op de verzoeken van de GGD en het RIVM en de bovenstaande overwegingen en hen op te roepen om, geen biomassa- en/of biowarmtecentrales te vergunnen.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M111 (PVV): onderzoek zonne-akkers

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 6 november 2019, ter bespreking van het Klimaatakkoord;

overwegende

- *dat het Klimaatakkoord inzet op het aanleggen van zonneakkers;*
- *dat de PRS/PRV ruimte biedt voor het aanleggen van zonneakkers;*
- *dat GS heeft bevestigd dat er geen onderzoek is gedaan naar de gevolgen van zonneakkers, waaronder begrepen:*
 - *verlies bodemvruchtbaarheid;*
 - *verlies koolstofvastlegging (dus minder CO₂-opname!);*
 - *geen voedselproductie;*
 - *minder reinigend vermogen;*
 - *slechtere waterhuishouding, waterbergend vermogen;*
 - *verslechtering lokale klimaat;*
 - *effect oppervlaktewater, grondwaterkwaliteit;*

verzoeken GS:

onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek te laten uitvoeren naar de gevolgen van zonneakkers en tot die tijd geen vergunningen te verstrekken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de be-
raadslaging.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! De PvdD is altijd tegenstander geweest van de klimaatpolder. Ons probleem met dit akkoord is dat het uitgaat van een scenario waarin de op-
warming van de aarde wordt beperkt tot 2 graden en van die 2 graden weten al dat te veel is. Er wordt in het Klimaatakkoord wel een streven naar maximaal 1,5 graad opwarming genoemd. Die 0,5 graad maakt een enorm verschil. Het IPCC van de VN noemt het verschil van impact op onze planeet zelfs "desastreus". Een paar voorbeelden. Bij twee graden opwarming raken we drie keer zoveel soorten in-
secten en twee keer zoveel soorten planten kwijt dan bij 1,5 graad, en verliezen twee keer zoveel ge-
wervelde dieren meer dan de helft van hun leefgebied. En bij 2 graden opwarming worden er honder-
den miljoenen mensen meer blootgesteld aan klimaatproblemen dan bij 1,5 graad, zo stelt het IPCC. En dat betreft dan vooral de armste mensen. De noodzaak om de opwarming van de aarde tot 1,5 graad te beperken is dus evident. Dit zou volgens ons dan ook het uitgangspunt moeten zijn.

Het Klimaatakkoord rekent sterk op het stoken van biomassa als duurzame energiebron. Biomassa is niet duurzaam. Voor het stoken van hout is massale boskap en vervuilend transport nodig en door de stook komen fijnstof en andere ongezonde stoffen in de lucht. De centrales schieten echter als padden-
stoelen uit de grond. Mestvergisters produceren geen groene stroom, maar bruine stroom. Daarnaast is CO₂-opslag, afgekort CCS - carbon capture and storage –, deel geworden van het Klimaatakkoord, terwijl dat op dit moment nog geen bewezen methode is om broeikasgasemissies te reduceren. Wat de PvdD betreft gaan er daarom geen subsidies naar biomassa en CCS. Met de € 11,4 miljard sub-
sidie voor biomassa maken we het klimaat- en biodiversiteitsprobleem groter dan het al is, terwijl wij van dat budget één miljoen daken met ieder twintig zonnepanelen kunnen beleggen, om maar eens een voorbeeld te noemen. Wij vragen daarom aan Gedeputeerde Staten om in IPO-verband en al dan niet gezamenlijk naar het Rijk te communiceren dat de miljardensubsidies van het Klimaatakkoord niet be-
steed moeten worden aan biomassa.

Ik heb opgeschreven 'graag een reactie' en 'wij overwegen een motie'. Gezien het feit dat er al drie mo-
ties zijn ingediend over biomassa sluit ik mij daar maar bij aan. Dit wordt dan de vierde.

Motie M112 (PvdD): biomassa is niet duurzaam

*Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 oktober 2019, ter behandeling van Sta-
tenvoorstel Klimaatakkoord (PS2019MM04);*

constaterende dat:

- *het Klimaatakkoord sterk leunt op het stoken van biomassa;*
- *het opwekken van elektriciteit in een biomassacentrale leidt tot 20% meer uitstoot van CO₂, fijn-
stof en stikstof dan een centrale die op steenkool draait¹;*

spreken als hun mening uit dat biomassa onterecht als duurzame energiebron wordt bestempeld;

verzoeken het college van GS:

er in IPO-verband en in gesprek met het Rijk op aan te dringen dat biomassa niet duurzaam is en dus geen onderdeel zou moeten uitmaken van het Klimaatakkoord.

En gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://nos.nl/artikel/2308292-onderzoek-biomassacentrales-stoten-meer-co2-uit-dan-steenkoolcentrales.htm>

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de be-
raadslaging.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Ik zei het zojuist bij een interruptie: er kan geen energietransitie plaatsvinden als wij onze inwoners niet meekrijgen. Onze 'bottomline' is dat niemand moet worden gedwongen tot forse investeringen. Eerlijk en rechtvaardig. Als er echt iets moet, bijvoorbeeld een hele wijk van het gas af, dan moet er duidelijk in het plan staan hoe de compensatie is geregeld. Woonlasten zouden niet moeten stijgen. In de begeleidende brief van het ministerie staat dat de huishoudportemonnee zoveel mogelijk zal worden ontzien. Dat vinden wij nogal wazig. Wat wordt er nu bedoeld met 'zoveel mogelijk'? Ook wordt er gesproken over een gelijk speelveld voor het bedrijfsleven. Wat moet ik mij daarbij voorstellen?

Wij horen hier veel over huiseigenaren en bedrijven en kosten verdelen, maar hoe moet het met onze huurders? Wij hebben sociale huurders, wij hebben huurders in vrijesectorwoningen. Voor deze mensen is het toch een heel ander verhaal als je je huis moet verduurzamen.

Wij hebben een amendement om het stuk een beetje beter te maken. Dat is voor ons de absolute bodem die andere partijen niet hebben gesteld. Het is voor ons echt de bodem, waar wij niet doorheen willen zakken. Dat is dat de woonlasten niet mogen stijgen.

Wij hebben bij de SP een soort lijflied en daarin staat een heel mooie zin. Ik ga niet zingen. Dat ga ik jullie niet aandoen. Dat ga ik jullie echt niet aandoen. Als ik thuis ga zingen, dan zegt mijn zoon: mam, doe dat nu niet, want de burens denken dat ik de kat mishandel. En ik had toen helemaal geen kat. Die zin luidt: "Wie zijn rijkdom niet kan delen, is als mens totaal mislukt." Dat zou ik als de bodem onder onze motie willen leggen.

Amendement A42 (SP): eerlijke verdeling lusten en lasten

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 oktober 2019, ter bespreking van het Statenvoorstel Klimaatakkoord;

overwegende dat:

- *een geslaagde energietransitie alleen dan kan plaatsvinden als de lusten en de lasten eerlijk worden verdeeld over alle inwoners van onze provincie;*
- *een rechtvaardige verduurzaming alleen met gelijkblijvende of lagere woonlasten breed draagvlak kan krijgen;*
- *de stad Utrecht in haar Transitieplan Overvecht-Noord Aardgasvrij deze ambitie expliciet heeft opgenomen;*

besluiten:

op pag. 19 een extra punt (h) toe te voegen, luidende:

"Het verduurzamen van (sociale) huurwoningen mag niet leiden tot verhoging van de woonlasten (d.w.z. huur en energie samen)."

De VOORZITTER: Dank u wel, mevrouw Poppe. Het was zelfs een amendement.

Het amendement wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou vanavond heel kort kunnen zijn: de SGP is voor een gezond klimaatbeleid. Daarom is de SGP tegen het door GS gevraagde besluit over het Klimaatakkoord. U vraagt ons namelijk twee dingen te doen:

- instemmen met de maatregelen en afspraken uit het Klimaatakkoord die de provincie raken;
- instemmen dat het IPO het klimaatakkoord ondertekent.

We hebben nog wat spreektijd gespaard van de vorige vergadering en willen op dit belangrijke dossier dan ook wat uitvoeriger dan gewend stilstaan bij dit moment, want vanaf nu zal er altijd verwezen worden naar dit besluit; u heeft het toen besloten en dit is alleen maar een effectuering van het besluit destijds.

Over de maatregelen. Er is ons een groot aantal maatregelen toegestuurd; 20 pagina's welteverstaan. Er is echter geen enkele financiële onderbouwing bijgevoegd; niet wat de maatregelen kosten, niet wat ze opbrengen en in de opgelegde samenwerkingen is de 'governance' nauwelijks of niet geregeld, om het

maar te zeggen in VVD- en D66-woorden. Hoe kan GS dan van de Staten vragen vandaag een besluit te nemen waar nog niet het begin is van een deugdelijke financiële en projectmatige onderbouwing? Bent u bereid om indien u tot ondertekening zult overgaan, dit bijvoorbeeld onder voorbehoud van het financieringsmodel te doen? We zien in de jeugdzorg waar decentralisatie onder Rutte toe leidt; er is nu nog geen begin van een berekening.

Dan de planning. Haastige spoed is zelden goed. Het hele Klimaatakkoord is gestoeld op het principe van haast. We moeten zo snel mogelijk zo veel mogelijk duurzame energie opwekken. Duurzaam dan wel volgens de definitie van Brussel. Daar valt wel biomassa onder, wat volgens recent onderzoek veel vervuilerder is dan een kolencentrale; wij hebben het er hier al genoeg over gehad. Het nadeel van die haast is dat er naast biomassa eigenlijk maar twee serieuze opties haalbaar zijn om de doelen in 2030 te halen: wind en zon. De serieuze vragen die te stellen zijn bij deze twee zogenaamde 'duurzame energiebronnen' worden weggewuifd met het altijd maar terugkerende argument van haast; wij hebben geen tijd, het moet nu gebeuren. Tekenend voor de gevolgen van deze haast zijn de verworpen moties van onze zijde en van de zijde van de PVV in de afgelopen jaren. Meerdere keren is een motie van de SGP verworpen om eerst de daken vol te leggen – dan heb je geen last van de PAS-problematiek voor de ontwikkeling van zon op dak – voordat we goede agrarische grond in gebruik nemen. Meerdere keren is er een motie van de PVV weggestemd om te onderzoeken wat er eigenlijk in die panelen zit en wat voor gevolgen dat heeft voor bijvoorbeeld de biodiversiteit. Zonnepanelen zijn groen en dus is discussie hierover niet mogelijk. Want we moeten natuurlijk onze doelen halen. Dat moeten wij niet vergeten. Hetzelfde geldt voor windmolens. We mogen niet vragen of windmolens circulair gebouwd worden, want dan stellen we te grote en te hoge eisen. Dat doen we aan de agrarische sector toch ook niet, wordt er dan voor je voeten gelegd. Dat klopt. Het doel van de agrarische sector is voedselproductie. Het doel van windmolens is duurzame energieopwekking. Het kan onmogelijk zo zijn dat je dan rommel in je landschap plaatst, waarvan je niet meer weet wat je ermee moet. Dat kan onmogelijk duurzaam zijn.

Waarom richten we ons niet liever op 2050 en werken we in een rustig en bedaard tempo toe naar een schone energiemix? Waarom die onverantwoorde haast? Ik was vrijdag bij het Havenbedrijf Rotterdam. Dat heeft 2030 inmiddels al losgelaten als tussendatum, omdat het onmogelijk is daar op een verantwoorde manier de goede maatregelen te treffen.

Die onmogelijke haast houdt ook een ander aspect in, want overheidshandelen kan voor de burger heel ingrijpend zijn. Van ons als overheid wordt dan ook zorgvuldigheid vereist bij de voorbereiding van besluiten. Wij dienen op grond van artikel 3:2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) de nodige kennis te vergaren omtrent de relevante feiten en de af te wegen belangen. Ik vraag Gedeputeerde Staten of en hoe het alle relevante voor- en nadelen – de feiten - en belangen gewogen heeft bij het maatregelenpakket waarvoor het instemming vraagt. Indien dit niet gebeurd is, wil ik vragen dit voorstel van tafel te halen. Indien dit wel gebeurd is, wil ik graag inzicht hebben in de afwegingen van Gedeputeerde Staten per maatregel.

Vanwaar die haast om in vijf jaar alle vergunningen uit te delen? Dat doen wij met woningbouw toch ook niet? Wij hebben een enorm woningtekort, maar wij zeggen toch niet: in 2025 willen wij alle woninglocaties vergund hebben? Voor energie moeten wij het plotseling vergund hebben. Of het dan kan op die locaties, bekijken we later wel. Waarom deze onzorgvuldigheid vanuit Gedeputeerde Staten, terwijl we weten dat de innovatie zeer snel gaat?

In de tweede plaats ontbreekt de democratische legitimiteit van dit akkoord. Wie heeft er eigenlijk om dit akkoord gevraagd? Wie heeft er inspraak gehad in de voorgestelde maatregelen? Hoe zijn de inwoners van onze provincie betrokken bij de besluitvorming? Aan de klimaattafels zaten belangenbehartigers en lobbyisten, niet de gewone burger die de rekening zo meteen moet betalen. Welke burger heeft goed geïnformeerd zijn keuze kunnen maken bij de verkiezingen in maart? In welk verkiezingsprogramma stond het eerlijke verhaal dat we dit land in 2030 vol gaan zetten met windmolens en zonneparken? In welk verkiezingsprogramma is de burger eerlijk voorgehouden wat de consequenties zouden zijn van de doelen van Parijs? Allemaal vraagtekens. De onvrede hierover onder de bevolking neemt ontzettend toe.

Een echte leider neemt zijn mensen mee in een verandering. Een echte leider jaagt zijn mensen niet tegen zich in het harnas door er in een moordend tempo grote veranderingen door te jassen. Zo werken veranderprocessen niet. Zo krijg je mensen niet mee, zelfs de mensen niet die je uitgangspunten delen, maar die oog houden voor de praktische consequenties. Een echte leider definieert stapjes die nauwelijks merkbaar zijn, maar die je wel bij je doel brengen.

Dit Klimaatakkoord is ook een bestuurlijke fout. Via de ondemocratische tafels is er langdurig overlegd. Dat pakket is met een paar aanpassingen door het kabinet gekomen. Nu ligt het voor aan alle provincies en gemeenten. Geen eigen regio-specifieke invulling, maar een dictaat uit Den Haag. Gemeenten wordt opgedragen hun huizen in ijltempo van het gas af te halen. Provincies wordt opgedragen binnen de huidige technieken 35 TWh schone energie op te wekken in 2030.

Let wel, wij zeggen daarmee niet dat het hele Klimaatakkoord fout is, want er zitten ook heel veel goede maatregelen in. Wie heeft echter opdracht gegeven aan Gedeputeerde Staten om te onderhandelen in IPO-verband en welke kaders hebben Gedeputeerde Staten daarin meegenomen vanuit de Staten? Ik kijk even naar de rolverdeling: Staten als kaderstellend orgaan, over welke kaders hebben Gedeputeerde Staten onderhandeld?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik moest even denken over wat de heer Van den Dikkenberg zei over echte leiders die kleine stapjes zetten die bijna niemand merkt, maar die wel een grote verandering in gang zetten. Ik ken eigenlijk heel veel voorbeelden, waarbij dat eigenlijk niet zo is. Ik zal er één noemen. Theodore Roosevelt, de Amerikaanse president begin vorige eeuw, heeft het in vier jaar tijd voor elkaar gekregen dat een vijfde deel van Amerika – 80.000 hectare per dag dat hij president was – aanschreef als beschermd natuurgebied. Dat is echt een opgave die veel groter was dan waar wij nu voor staan. En u weet: 100 jaar later wordt hij op handen gedragen. Dus ik ben het niet helemaal eens met uw definitie dat een echte leider kleine stapjes zet.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Om iedereen mee te nemen in een gedragsverandering, is wat anders dan een planologische verandering. Dan kun je inderdaad heel grote stappen maken. Een gedragsverandering van een hele samenleving die aangesloten is op fossiele brandstoffen, red je niet door er nu een bom in te gooien en maatregelen voor te stellen die binnen tien jaar gerealiseerd moeten worden en waar veel mensen bezwaren tegen hebben en zich 'unheimisch' voelen bij de ruimtelijke impact die dat heeft op de mensen. Daarmee ga je die omslag in de energietransitie niet maken met de mensen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Het was zeker niet alleen een planologische aanpassing, want het was in zekere zin ook een soort energietransitie. Toen hij president werd, kwam er per tien bomen die er verdwenen eentje terug. Uiteindelijk heeft hij ervoor gezorgd dat er juist nieuwe bomen werden herplant om te zorgen voor toekomstige generaties en bouwmaterialen en brandstof. In zekere zin is het niet alleen een planologische aanpassing, maar zeker ook een gedragsverandering die heeft plaatsgevonden. Dat is echt een heel grote stap geweest en hij heeft ook weerstand gehad. Nu zijn ze heel dankbaar voor die beslissing.

De heer DEN HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! De heer Van den Dikkenberg heeft het veel over de snelheid en de haast en het meer tijd nemen, die 20 jaar extra. Heeft u een beeld van wanneer bijvoorbeeld de Urgenda-zaak is gestart?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb van de Urgenda-zaak niet de exacte startdatum in mijn hoofd zitten. Ik weet wel dat juist de Urgenda-zaak als voorbeeld laat zien hoe onverstandig het is om je op dit soort deadlines vast te pinnen, omdat het simpelweg onhaalbaar is en zij straks weer voor de rechter staan als wij in 2030 niet genoeg doen.

De heer DEN HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Het was 2012 dat de eerste brief vanuit die groep kwam. Dus op basis van de deadline die toen gesteld was: 2030 ligt achttien jaar na die datum. U denkt dat wij in die twintig jaar dat verschil wel kunnen maken door nu op de rem te trappen? Hoe ziet u dat? Hoe gaan wij dat dan wel doen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik trap niet op de rem. Ik zeg alleen dat je het tussendoel van 2030 moet loslaten om in 2050 met hetzelfde doel als u te gaan. In 2030 eerst het hele landschap volzetten met windmolens en zonnepanelen, waardoor je mensen tegen je in het harnas jaagt, en die vervolgens weer opgeruimd moeten worden, waarvan wij nog niet weten hoe dat moet, is een onverantwoorde haast. Ik sta wel met u voor hetzelfde doel in 2050; dan hebben wij de CO₂-emissies teruggebracht.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb eigenlijk maar één vraag. Hoe kan iemand die de evolutietheorie verwerpt en van mening is dat God deze hele wereld in zeven dagen heeft geschapen, in hemelsnaam zeggen dat grote leiders kleine stapjes nemen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij doet dat weinig voor het onderwerp van het debat. Ik kan het wel uitleggen hoe de schepping

De VOORZITTER: Nee, hier hoeft u niet op te antwoorden.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Wij delen de visie van de heer Van den Dikkenberg dat er heel veel haast lijkt te zijn. Ik heb een vraag: wat heeft u zelf als theorie daarbij waarom u denkt dat die haast zo belangrijk is?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb daar echt geen flauw idee bij. Als je bijvoorbeeld naar de kromme tegenstellingen in biomassa en de materiaaluitputtingen over de hele aarde kijkt en je kijkt naar de technieken die gebruikt worden, dan kan ik die haast niet begrijpen. Ik heb er echt geen idee bij.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik moet zeggen dat wij wel vinden dat er haast geboden is. Tegelijkertijd, zoals ik ook in mijn bijdrage al zei, als het op een bepaald moment verstandig is een aantal jaren extra te nemen, omdat dat efficiënter en verstandiger en beter is, dan zijn wij helemaal voor. Ik denk echter, omdat wij ook een verantwoording hebben naar generaties na ons en ook naar de schepping toe, dat het wel gepast is enigszins haast te maken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik was bezig met wat wij wel positief vinden. Dat is de paragraaf over de landbouw. Overigens is dat de enige sector die vol op koers ligt om doelen te halen; die haalt altijd doelen die gesteld worden en keer op keer wordt dat weer aangescherpt en ook dat haalt ze. Om trots te zijn op die sector. Deze paragraaf spreekt ons op onderdelen zeker aan. Hier zitten mooie aanknopingspunten in om samen te gaan voor een nog duurzamere landbouw. De geest van het Klimaatakkoord is echter dat er op nationale schaal dingen zijn besloten en dat de provinciale en gemeentelijke besturen dat maar hebben uit te voeren en daarmee hebben te 'dealen'. Vooral ook het regelen ervan, want er komen steeds meer regeltjes op de boeren af via bijvoorbeeld de Stal-APK en alle regeltjes die daar omheen hangen. Als wij het dan toch over de landbouw hebben: Gedeputeerde Staten moeten verbetervoorstellen formuleren voor het verbeterproces en het implementatieproces van nieuwe integraal duurzame stallen en stalaanpassingen. Daarover hebben wij het laatst gehad bij de stikstofregels. In het Klimaatakkoord staat dat dat er moet komen. Volgens mij handelen wij met beleidsregels daar loodrecht op. Hoe gaat u de verbetervoorstellen opstellen en de implementatie weer vlot trekken bij boeren die willen verduurzamen, is mijn vraag aan Gedeputeerde Staten.

Ons laatste punt. Volgens de SGP zit er achter het Klimaatakkoord een ideologie van het groene geloof. Collega Dercksen sprak u hierover al vrij gelovig toe. Wij moeten de aarde redden. Wij moeten zorgen dat er zo snel mogelijk een oplossing komt voordat het te laat is. Wat ons betreft is dat geheel onterecht. Wij hebben de knop van het klimaat niet in handen. Wij kunnen deze wereld niet redden en wij hoeven deze wereld gelukkig ook niet te redden, want duizenden mensen gingen vandaag twee keer naar de kerk, omdat het vandaag een bijzondere dag is. Het is vandaag Dankdag voor Gewas en Arbeid. Dankdag en boetedag. Die tweede dingen zijn in de geschiedenis van de kerk altijd nauw aan elkaar verbonden geweest. Wij hebben de Schepper van hemel en aarde gedankt voor Zijn trouwe zorg

over de schepping en wij hebben daarbij ook onze schuld beleden voor de verkeerde manier waarop wij met Zijn goede gaven zijn omgegaan. Deze dankdag zet ons aan om er vast op te vertrouwen dat het God onze Schepper niet uit de hand loopt. Dat Hij deze wereld vasthoudt en dat Hij deze wereld door het werk van Zijn Zoon al heeft gered. Deze boetedag zet ons aan om niet langer door te gaan met de uitbuiting van deze aarde en samen met u allen te zoeken naar de verstandigste manier om zo snel als mogelijk is over te gaan naar daadwerkelijk schone energie. Om dat op een meer verantwoorde manier te doen heb ik twee moties. Dat is de motie Opruimgarantie. Daarin zeggen wij: zorg ervoor dat in de vergunning een opruimgarantie wordt opgenomen. Daarnaast hebben wij een motie Visie op waterstof, waarbij wij graag concreter zien wat de provincie als haar rol ziet en hoe wij daar het lokaal netwerk kunnen gaan uitrollen.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Een klein vraagje nog aan de heer Van den Dikkenberg: wat bedoelt u precies met die opruimgarantie?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Met de opruimgarantie willen wij graag dat in de provinciale regelgeving en de vergunningen die verleend de komende vijf jaar gezegd wordt dat degene die daar iets gaat ondernemen, ook opruimt wat er achterblijft na verloop van de activiteiten. Dat wil zeggen: betonconstructies onder windmolens. En ook – misschien is het er niet, wij hebben het niet onderzocht – als er vervuilde grond onder zonnepanelen voorkomt, dat zij dat opruimen en dat zij de zonnepanelen opruimen en dat het gewoon weer in de oorspronkelijke staat, net als bij een huurwoning, wordt teruggegeven aan de grondeigenaar.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Prima verhaal. Ik heb het ook nog eens voorgesteld. De praktijk is nu dat zij dat niet hoeven te garanderen. Dat is bij wind op zee wel zo. Daar moeten zij een bankgarantie geven en een waarborgsom storten om die rommel weer op te ruimen te zijner tijd. In de provincie is het zo dat zij het tot twee meter onder het maaiveld moeten weghalen. Wat is uw idee daarbij? In Duitsland moeten ze namelijk de hele fundering uit de grond halen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij best voorstellen dat dat bij funderingspalen die tot 40 meter zitten niet helemaal zal lukken. Wij willen het in ieder geval vastleggen in het centrale register van de ondergrond. Wij willen in ieder geval wel dieper gaan dan twee meter, want een betonconstructie die eronder zit, is een kolom van een meter of vier/vijf. Dat wil je niet laten zitten.

Motie M113 (SGP): opruimgarantie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 6 november 2019;

constaterende dat

in het Klimaatakkoord wordt ingezet op windmolens en zonnepanelen;

overwegende dat:

- *een belangrijk nadeel van deze twee energiebronnen is dat ze relatief kort in gebruik zijn en de omgeving vervolgens zit met afgeschreven panelen en molens;*
- *duurzame energie alleen duurzaam is als er geen rommel achterblijft;*

roepen het college op:

- *zo snel als mogelijk is toe te werken naar circulaire bouw van windmolens en zonnepanelen;*
- *tot die tijd alleen vergunningen te verlenen onder de voorwaarde dat de windmolens en zonnepanelen aan het eind van hun levensduur geheel worden opgeruimd.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M114 (SGP)☺ visie op waterstof

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 6 november 2019;

*constaterende dat
het college bezig is met een energieagenda,*

overwegende dat:

- *alle innovatieve opties in beeld dienen te zijn,*
- *waterstof een kansrijke duurzame brandstof zou kunnen zijn;*

roepen het college op:

in de energieagenda ook een visie te formuleren op waterstof. Deze zo concreet mogelijk uit te werken, zoals een inventarisatie van geschikte en ongeschikte plekken voor waterstof tankstations, een verkenning welke industrie gebruik zou kunnen en/of willen maken van waterstof.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De moties worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw HOEK (50Plus) Mijnheer de Voorzitter! 50Plus is eigenlijk best wel tevreden, want ik was vorige week mijn tijd ver vooruit. Velen hebben dus delen overgenomen uit mijn beschouwing. Daar ben ik trots op. Daar sta ik natuurlijk nog steeds achter. Ik noem maar even dat de windmolens schadelijk zijn, dat de bouw van zonneparken nadelig zijn voor weidevogels en insecten, Amerika kaalzag. Ik citeer gewoon weer even uit mijn beschouwing.

De PFAS is nog niet ter sprake gekomen. Daar wil ik ook nog wel aan herinneren.

Wij hebben het over: over 50 jaar. Ik denk dat de meesten het wel weten of zij hebben het op school geleerd: 50 jaar geleden plus een jaar, 1968, was er de Club van Rome. Ja, inmiddels zijn wij 50 jaar verder. In 2018 was het 50 jaar geleden. Dus ze zeggen nog steeds: het gelijk is aan de Club van Rome. Van wat zij toen hebben gezegd, is nog niet zoveel terechtgekomen. Dat is natuurlijk een treurige constatering.

50Plus vindt ook dat met wat er allemaal staat, en dat heb ik vorige week ook al gezegd, wij hier vooruitlopen. Soms lopen wij achter, maar soms lopen wij vooruit. Over twee weken komt het Rijk met uitspraken en richtlijnen waaraan wij ons moeten houden. Dus eigenlijk zegt 50Plus: dit voorstel niet aannemen, maar wachten tot het Rijk is gekomen met de richtlijnen waaraan wij ons moeten houden. Anders moeten wij gewoon alles opnieuw schrijven en bijstellen. Dan is het ook nog een keer zo dat de kern van de provinciale afspraken is: het is aan het kabinet en de Tweede Kamer om te besluiten over het te voeren beleid en daarmee verbonden lasten en lusten. In provincies is het aan de colleges van Gedeputeerde Staten en aan de Provinciale Staten om te besluiten over het beleid waarmee invulling wordt gegeven aan de doelen. Eigenlijk zou ik willen zeggen: tot zo ver. Op dit moment ziet het er naar uit dat 50Plus vandaag tegen dit voorstel zal stemmen, omdat het te vroeg is.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Allereerst: ik hoor net in de bijdrage van de ChristenUnie dat het vandaag Dankdag is. Ik moet heel eerlijk zeggen dat dit de eerste keer is dat ik het hoor. Ik wens u echter toch een fijne Dankdag.

Verder heb ik vandaag een heel korte bijdrage. Ik heb hier de woorden, ook vandaag, klimaatdrammers en klimaatontkenners gehoord en verdedigers van beide kampen. Alhoewel ik sympathie voel voor de term klimaatdrammer, beschrijf ik mijzelf altijd liever als een klimaatsocialist. Dat betekent dat wij geloven dat wij een verantwoordelijkheid hebben om voor onze aarde te zorgen en om maatregelen te treffen om bijvoorbeeld aan het Parijsakkoord te voldoen en om een ambitieus Klimaatakkoord vast te stellen, waarin wij overgaan op duurzame woningbouw, circulaire economie en duurzame energieopwekking, maar waarin wij ook zeggen: dit moet op een sociale manier gebeuren. Dat houdt in dat de grootste schouders de zwaarste lasten moeten dragen.

Wij vragen mensen natuurlijk wel om bijvoorbeeld minder de auto te nemen, maar welk alternatief bieden wij hen voor betaalbaar openbaar vervoer? Wij vragen mensen om duurzame keuzes te maken in hun huis, tuin en keuken, maar wat doen wij om deze keuzes betaalbaar te maken? Wij geven belastingvoordelen aan duurzame aankopen, maar wie geeft de mensen met een kleine portemonnee überhaupt het geld voor de aanschaf, laat staan dat zij aanspraak kunnen maken op die belastingvoordelen? Dit zijn kleine voordelen die grote impact hebben op de mensen op straat. Wij zullen vandaag wel voor stemmen, maar wij drukken Gedeputeerde Staten echt op het hart: denk in de uitvoering, die er nu dadelijk aan gaat komen, aan hoe wij de kosten kunnen drukken voor mensen met een kleine portemonnee en hoe wij van deze uitdaging een sociale uitdaging kunnen maken.

De VOORZITTER: Dan zijn wij gekomen aan het einde van de inbreng van uw Staten in de eerste termijn. Ik heb net even Van Essen geraadpleegd. Hij stelt het op prijs om een kwartier schorsing te krijgen om zich op het antwoord voor te bereiden. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 21.55 uur tot 22.15 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Wij hebben de inbreng uit uw Staten in de eerste termijn gehad. Nu is het woord aan het college. Gedeputeerde Van Essen zal als eerste de beantwoording geven.

Ik wijs u erop dat wij van griffier zijn gewisseld. Mevrouw Peters laat zich voor de rest van de vergadering vervangen door de heer Poort.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik dank de Staten voor het levendige debat en de vele vragen over dit onderwerp. Ik wil enkele korte woorden vooraf spreken, ook als introductie om het een en ander in perspectief te zetten. Vervolgens zal ik een aantal vragen die u heeft gesteld langslopen en een aantal andere vragen die heel nauw gerelateerd zijn aan moties zal ik beantwoorden in het doorlopen van die verschillende moties en onze adviezen daarover geven. Ik ben overigens niet de enige die vanavond hier het woord gaat voeren. Uiteraard zijn dat ook mijn collega's voor zover zij niet onder de wol liggen. Collega Strijk wil ik vanaf deze plek van harte beterschap wensen. Laten wij dat niet onvermeld laten.

Het gaat vandaag over het Klimaatakkoord. De aanpak van de klimaatverandering ziet het college als een grote opgave, maar ook als een grote gezamenlijke opgave. Zoals de heer Nijpels niet zo lang geleden zei: het gaat eigenlijk om het Klimaatakkoord en de aanpak van klimaatverandering, iedereen moet meedoen, iedereen wordt er door geraakt en niemand kan het alleen. Dat is volgens mij heel goed gekenschetst waar het hier over gaat. Dat is ook wat mede verklaart waarom het Klimaatakkoord tot stand gekomen is. De manier waarop het tot stand gekomen is, is natuurlijk een bewuste keuze geweest in een heel breed gezamenlijk proces; vijf tafels over vijf verschillende sectoren, overheden, maatschappelijke organisaties. Een heel breed proces, waar iedereen vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid aan heeft bijgedragen en waaraan iedereen zich nu vanuit de eigen verantwoordelijkheid al of niet committeert. Dat is wat er nu eigenlijk voorligt: of wij ons als provincie hieraan committeren en het mandaat geven aan het IPO-bestuur om mede namens ons het Klimaatakkoord te ondertekenen.

Er zijn er ons dus al heel veel voorgegaan in dit debat. Het is goed om te weten hoe het zit in andere provincies. Ik kan u melden dat inmiddels Drenthe, Friesland, Gelderland, Limburg, Overijssel en Zeeland via hun Staten hebben ingestemd met de ondertekening van het Klimaatakkoord. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor heel veel andere partijen die het zullen ondertekenen. Ik noem dan Bouwend Nederland, Netbeheer Nederland, Shell, VNO-NCW, maar ook de Unie van Waterschappen. Dat zijn zo wat voorbeelden van andere partijen, die inmiddels aangegeven hebben met het akkoord te zullen instemmen.

Het is ook goed om aan te geven dat dit akkoord een richting geeft, 'commitment' vraagt, maar dat er heel veel uitwerking aan vast zit. In die zin vraagt uiteindelijk, zoals een aantal van u ook noemde, de aanpak van klimaatverandering om doen. De vraag is natuurlijk wat wij als provincie Utrecht kunnen doen. Ik denk dat het goed is vast te stellen dat veel van de uitwerking ervan ook landt in andere programma's en soms al geland is in bestaande programma's en soms zal landen in nieuwe programma's

of beleidsstukken die u vaststelt. Zo zijn de afspraken hier. Dat geldt ook voor de financiële kant: u heeft budgetrecht, u stelt de begroting vast en dat geldt uiteraard ook voor alles wat hiermee te maken heeft. Dus in die zin heb ik vanavond goed geluisterd. Een aantal van u heeft daarover zorgen. Die rolverdeling geldt echter uiteraard voor alles, dus ook hiervoor. Het is ook goed om te benadrukken dat klimaat meer is dan alleen energie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Als de gedeputeerde gaat ondertekenen, ondertekent hij een twintigtal pagina's maatregelen, waar geen enkele kostenonderbouwing onder zit, waar geen uitwerking voor is et cetera. Hoe kan hij dat met een frank en vrij gemoed doen, terwijl de Staten het budgetrecht hebben? Wij nemen een besluit, terwijl wij de budgetten in de versterkten niet eens kennen. U committeert zich al wel aan de prestaties die er tegenover staan.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik kom nog op de financiële kant. Wij hebben daarover in onze memo het een ander gezegd. De financiële effecten zitten die eigenlijk op drie niveaus. Het niveau van procesmiddelen bij de provincie in onze begroting. Met de vaststelling daarvan heeft u ons mandaat gegeven met de middelen die nodig zijn voor het nemen van maatregelen voor onze provincie. De uitvoeringslasten die voortkomen uit nieuwe taken voor de provincie zijn uitgewerkt in de memo die u daarover heeft ontvangen. Dat is ook al in de commissie aan de orde geweest. Het kan ook gaan om intensivering van taken en nieuwe taken. Daarvoor zal er een inventarisatie worden gemaakt en daarover zal de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) een advies geven. Als dat extra taken met zich meebrengt, dan zal dat tot extra middelen moeten leiden. Dat vraagt ook om echte investeringen in allerlei zaken. Daarvoor zijn wij niet verantwoordelijk. Daar ligt de bulk van het geld en uiteindelijk zal een heel groot deel zich uiteraard weer terugverdienen op allerlei manieren, bijvoorbeeld de energiebesparing, misschien wel het belangrijkste. Voor die investeringen is de provincie niet verantwoordelijk.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat juist om het middelste deel. Wij krijgen een taakuitbreiding, wij moeten nieuw beleid gaan voeren, wij moeten nieuw beleid gaan opstellen met de financiële consequenties van dien. Wij hebben bij de jeugdzorg gezien hoe mooi dat verkocht kan worden vanuit Den Haag naar decentrale overheden. Wij weten nu absoluut niet wat de financiële gevolgen zijn en wij committeren ons wel aan de resultaten van het Klimaatakkoord, van: joh, we gaan dat doen en er zit een stevige inspanningsverplichting achter. Ik vind dat vrij kort door de bocht als u zelf zegt dat de Staten budgetrecht hebben. Dan vind ik dat je daarin wel bekribeld wordt dat er nu al gezegd wordt, zonder enig budgetinzicht en nog niet eens met een verdeling van kosten of van middelen die meekomen vanuit Den Haag, dat wij ons hieraan committeren. Dan kunnen wij toch geen besluit nemen zonder inzicht in de budgetten?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Uiteindelijk gaat u erover hoe wij maatregelen oppakken en hoe wij dingen vertalen. Voor nieuwe taken, dat is de afspraak die tussen de provincies en het Rijk is gemaakt, moeten daar extra middelen tegenover staan. Vandaar ook dat ROB-onderzoek. In die zin past het volledig in de reguliere verhoudingen tussen Staten en college.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde zegt: "Daar gaat u over." U vraagt ons in het voorstel in te stemmen met de maatregelen die de provincie aangaan. Dat is het gevraagde besluit. U vraagt niet om het Klimaatakkoord met intenties te ondertekenen. Nee, de maatregelen die de provincie aangaan. Zonder enig budget. Dan zegt u: daar "Daar gaat u over in de uitwerking." Nee, u vraagt nu al dat wij ons aan resultaten en acties te verbinden waar geen financiën tegenover staan. Dan kunt u toch niet beweren dat wij daarover gaan? Dan stelt u nu een besluit vast zonder die financiën.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Voor heel veel zaken zijn wij al lang bezig, met heel veel zaken hebben wij al jarenlang ervaring. Daarvoor hebben wij dekking in onze begroting. Voor de nieuwe zaken, zoals ik heb aangegeven, komt er een ROB-onderzoek. Uiteraard zullen de uitkomsten daarvan bepalend zijn, ook voor de manier en de financiering ervan. Daarover zullen wij in gesprekken nadere afspraken moeten maken.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Kan de gedeputeerde garanderen:

- a. dat er geen extra lasten voor derden voortvloeien uit de ondertekening;
- b. krijgen wij dan ook de toezegging dat de bedragen per maatregel nog inzichtelijk worden gemaakt met daarbij de dekking. Ik hoor dat nog niet.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ten eerste: geen extra kosten voor derden? Dat is voor wie dan ook. Dat lijkt mij onmogelijk om toe te zeggen. Natuurlijk kan het extra kosten met zich meebrengen voor verschillende partijen, ook verschillende partijen die gevraagd worden om te ondertekenen. Het lijkt mij onmogelijk om dat toe te kunnen zeggen.

U vraagt daarnaast om inzicht in de kosten van individuele maatregelen. Wij hebben aangegeven hoe wij dingen laten landen in onze begroting. Soms is dat een totaalbudget, soms is het onderdeel van een breder iets. Het is soms niet met een schaarje te knippen of iets alleen bijdraagt aan klimaatverandering of ook aan andere doelen. U stelt de kaders via de begroting op het niveau zoals u die stelt. Dat is hier vorige week vastgesteld. Het lijkt mij haast ondoenlijk voor iedere maatregel dan weer binnen die begroting – het kan soms gaan om een grote kostenpost, waar van alles onder valt – precies te zeggen dat dat het subbudgetje is dat aan die specifieke maatregel hangt. Ik zou u dat willen afraden, omdat u dan op een niveau van kaderstelling komt waarvan ik denk dat als wij dat bij alles gaan doen het bijzonder complex wordt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat het wel een reële vraag is. Ik heb net ook gezegd dat het fijn is dat wij dat overzicht hebben gekregen met al die maatregelen. Maar waar zijn nu de bedragen? De begroting is zo opgezet dat dat ook de bedoeling was en dat het volgbaar werd. Het is nu niet volgbaar. Ik kan mij voorstellen dat u zegt dat wij sommige budgetten opdelen. Dat kun je dan ook gewoon benoemen. Dus ik zie niet het probleem om dat overzicht aan te vullen met de bedragen. Hoor ik nu dat wij dat niet krijgen?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan dat niet toezeggen, want het staat wel in de begroting waar het vandaan komt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik begreep het er niet overal uit; hier en daar, maar zeker niet overal. Ik ben op zoek naar de toezegging om het begrijpelijk en volgbaar te maken. Ik vind dat nog niet.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Bij de afbakening van het Klimaatkoord gaat het over het klimaat en dat is meer dan energie. Het is goed dat te beseffen. Het gaat ook om zaken als landbouw, bodemdaling, industrie en industriële processen. Ook energie is meer dan elektriciteit. Ik merk in dat soort discussies dat het heel gauw daartoe beperkt wordt, maar het gaat ook over warmte, over mobiliteit. Ik denk dat het goed is dat te beseffen.

Als provincie Utrecht willen wij de handschoen oppakken om samen met partners deze klimaatdoelen te halen en vanuit onze middelen, mogelijkheden en verantwoordelijkheden daaraan bij te dragen en er ook op die manier – haalbaar en betaalbaar is door velen van u genoemd – aan bij te dragen dat het halen van die doelen haalbaar en betaalbaar wordt gemaakt.

Ik wil graag een aantal vragen langslopen en een aantal ervan zal ik combineren met moties. Dus het kan zijn dat mijn reacties niet meteen bij u langskomen, maar dan is het misschien goed even te wachten tot die bij de moties langskomen.

GroenLinks vroeg om de energietransitie betaalbaar te maken en wees op het fonds dat wij gaan onderzoeken. Ik denk dat het goed is even te recapituleren dat het in het statenvoorstel bij de begroting staat als later uit te werken voorstel. Dus wij zetten de opties voor de manier waarop wij kunnen bijdragen aan de betaalbaarheid op een rij. U krijgt komend jaar een voorstel voor de manier waarop wij daaraan invulling kunnen geven. Dus daar wordt aan gewerkt.

U vraagt ook waar het college mee aan de slag kan. De heer Van Muilekom zal iets zeggen over de luchtkwaliteit.

In de afgelopen werken hebben wij al in verschillende sessies daarover dingen gewisseld wat wij al doen. Bij de vorige energieagenda is er een soort uitvoeringsagenda met u gedeeld. Als u daarvan allerlei voorbeelden wilt zien, dan zou ik u willen aanraden daar nog eens te naar te kijken. Wij hebben bijvoorbeeld een wooncomplex, de Hamershof in Leusden, van de Vereniging van Eigenaren, die heel graag wilde verduurzamen. Dat kon ook uit, alleen kregen zij de financiering van een bank niet rond. Wij hebben daar met een garantstelling aan bijgedragen en daardoor is dit gaan vliegen en uiteindelijk kan het uit. Daar is ook weer een landelijk Fonds voor Verenigingen van Eigenaren uit voortgekomen van het Rijk waar € 600 miljoen in zit. Dat zijn voorbeelden van wat er concreet gebeurt. Omwille van de tijd zou ik daarbij nu willen laten.

D66 en de VVD vragen of ik kan toezeggen dat ik voor de regionale energiestrategie u daarin voldoende blijf meenemen en op de hoogte blijf houden over de voortgang. Dat wil ik zeker toezeggen. Dat is eerder met u gedeeld. Het is een belangrijk proces, waarbij er een belangrijke rol ligt bij de gemeenten, maar waarin de provincie ook graag haar rol pakken en daaraan bijdraagt.

Dan een vraag van FvD over de kosten van het Klimaatakkoord. Die zijn becijferd voor Nederland voor 2030 voor 0,5% van het bruto binnenlands product. Dat is een indicatie van waar het over gaat. U zegt ook dat het effect in Nederland, als je dat vertaalt in graden opwarming in 2050, heel klein is. Ik vind dat zelf altijd een beetje een flauw argument. Je zou ook kunnen zeggen dat de inwoners van Eemnes geen belasting hoeven te betalen, want dat heeft geen noemenswaardige invloed op de inkomsten van het ministerie van Financiën. Ik vrees dat Eemnes daar niet mee wekomt en ik vrees dat de provincie Utrecht en Nederland dat ook niet mee wegkomen. Dat lijkt mij ook terecht.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! De vergelijking met de belasting vind ik dan weer een beetje flauw, want dan draag je bij aan iets substantieels. In het geval van de opwarming is het echt minimaal. Dat is verwaarloosbaar klein. Dus dat vind ik geen vergelijking.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat de inwoners van Eemnes buitengewoon blij zouden zijn als zij geen belasting meer hoefden te betalen. Die vergelijking gaat wel op, want wij zijn een postzegel of minder op de wereldschaal. Wij hebben per definitie geen invloed. Dus als wij nu die € 700 miljard, € 1000 miljard of wat het ook is, niet hoeven te betalen, dan zijn dat significante bedragen voor ons. Het zijn significante bedragen voor Eemnes. Dus u moet daar niet zo bagatelliserend over doen, want het gaat over heel veel geld dat geen effect heeft. Normale mensen zouden dan zeggen: moeten wij niet doen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dat het geen effect is, is een mening die wij niet delen. Wij denken wel degelijk dat het effect heeft en wij willen ons via dit statenvoorstel als provincie committeren aan dit akkoord. Daar hoort het bij. Ik denk dat wij over dit onderwerp – ik heb met belangstelling uw betoog op dit punt beluisterd, mijnheer Dercksen – fundamenteel van mening verschillen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat niet over verschillen van mening over dat het geen effect heeft. Dat staat vast. Dat is hier door wetenschappers uitgerekend en dat is door iedereen, van links tot rechts, van scepticus tot alarmist, toegegeven: wat wij doen heeft geen zin. Wat wij gaan besparen komt er in een week in China bij. Het heeft geen zin wat wij doen. Ik zie steeds meer onderzoeken dat de rol van CO₂ heel beperkt is. Dus wat wij doen heeft geen zin. Daarover kun je niet van mening verschillen. Dat bestaat niet.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gezegd dat wij daarover van mening verschillen.

De vraag van D66 over de MMIP's – de betekenis van de afkorting ben ik even kwijt – gaat over een initiatief vanuit het Klimaatakkoord gericht op aardgasvrije wijken. Het doel ervan is om in 2025 te komen tot voor alle gebouwentypes goedwerkende klimaatneutrale energiesystemen die ook opschaalbaar zijn. Daar kon tot oktober subsidie voor worden aangevraagd. Dat heeft de provincie niet gedaan. Dat kon ook niet, want het was open voor consortia van bedrijven. Wat is de rol van de provincie daar-

in? Het is dus in feite aan bedrijven. Ik denk dat het relevant is voor ons, want wij kunnen bouwen op een initiatief als dit. In dit soort samenwerkingen worden initiatieven ontwikkeld en krijgt innovatie een plaats. Dat is enorm belangrijk. In die zin is het goed te benadrukken dat ook binnen het Klimaatakkoord er heel veel aandacht is voor innovatie. Ik kom daar bij de moties nog op terug. Dit is een voorbeeld van wat wij ook keihard nodig zullen hebben.

De SGP vroeg hoe het zit met de democratische legitimiteit. Het is niet voor niks een statenvoorstel. U beslist vandaag of de provincie het IPO-bestuur mandateert om mede namens ons te tekenen. Dat is in feite de manier waarop u hier ja of nee tegen kunt zeggen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! U gaat ervan uit dat u gaat tekenen. Het zou natuurlijk een heel vreemde situatie zijn als het IPO, dat heeft zitten onderhandelen, ergens mee akkoord is gegaan en vervolgens terugkomt met: jongens, dit kan niet. Welke kaders heeft u gehanteerd bij de onderhandelingen in het IPO over de inzet?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Er is onderhandeld door een heel breed scala aan gedeputeerden, met verschillende portefeuilles, van verschillende provincies. Ik weet dat in de vorige periode vanuit het IPO aan de onderhandelaars uitgangspunten zijn meegegeven. Dat is uiteindelijk wat zich nu vertaald heeft onder andere op het gebied van opcenten. Dat heeft geleid tot zaken die in het akkoord terecht zijn gekomen. Ik noemde net het ROB-onderzoek naar mogelijk extra taken. Dat is onderdeel van wat wij nu aan u voorleggen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Dat is interessant. Ik hoor net voor het eerst dat het IPO inzet heeft gedeeld en de inbreng in de onderhandelingen ook met onze provincie. Waarom heeft dat hier niet ter discussie gestaan in de Staten? Dat is een kaderstellend document, van: dit is onze inzet, dit worden de kaders waarbinnen wij gaan kleuren in de onderhandelingen. Daarover hebben wij blijkbaar niet kunnen meespreken in de debatten.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! U spreekt nu over een kaderstellend document. Het is goed om daar gezamenlijk een strategie in te hebben. Dus ik zou het eerder zo willen duiden. Het geheel ligt nu aan u voor.

Dan kom ik bij de moties en het amendement. Er is een groot aantal moties over het onderwerp biomassa, soms wat specifiek, soms wat breder. Het is goed te beseffen dat er bij biomassa allerlei soorten en maten zijn, verschillende verschijningsvormen, gasvormig, vloeibaar, vast, het kan gaan op basis van mest, reststromen, afgewerkt frituurvet, houtsnippers, snoeihout, houtpellets uit het buitenland en algen. Kortom, biomassa is een heel breed onderwerp.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik mis het antwoord op de vraag hoe het zit met de ganzen, weidevogels en windmolens. Daar had ik specifiek naar gevraagd. Wij zien de Omgevingsvisie en wij zien dat daar allemaal windmolens in landen of niet of nieuwe mogelijkheden. Daar zit een hiërarchie in en ik had graag deze en andere bijzonderheden daarbij.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! U heeft helemaal gelijk.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de gedeputeerde zijn betoog afrondt en dat ik heel even naar u kijk of al uw vragen zijn beantwoord.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben blij met deze reminder, anders was de vraag er inderdaad tussendoor geglipt. Dank daarvoor. Als het gaat om ganzen of weidevogels en welke eisen voor windmolens: dat is een uitwerkingsvraag. In dit geval is het iets dat in onze omgevingsvisie landt. Daarover hebben wij met u informatiesessies en dialogen gehad over wat er in de ontwerpconceptomgevingsvisie en ook in de conceptomgevingsvisie zou kunnen landen. Dat is, zoals wij bij de informatiesessies met u hebben besproken 'work in progress'. Er zijn inderdaad ideeën over hoe wij om zouden kunnen gaan met ganzenfourageer- en -rustgebieden en weidevogelgebieden en of

wij daarin zonneakkers dan wel windmolens helemaal niet toestaan of onder voorwaarden toestaan. Dat moet landen in onze provinciale Omgevingsverordening. Die kaders gaat u stellen. Die worden uiteindelijk volgend jaar vastgesteld. Wij hebben u daarin nu al meegenomen om daarover nu al het gesprek met u te kunnen voeren. Dus wat u tijdens die gesprekken aan ons heeft meegegeven, zullen wij meenemen in de ontwerpconceptomgevingsverordening. In het eerste kwartaal komen wij elkaar daarover nader te spreken en als u daar dan bedenkingen over heeft of ideeën over heeft, dan is dat het moment dat u die nader aan ons kunt meegeven. Wij kunnen dat vastleggen in de ontwerpomgevingsverordening. Die gaat de zienswijze in. Uiteindelijk leggen wij de verordening aan u voor en gaat u die vaststellen. Als u zegt dat u op dit onderwerp iets heel anders wilt, dan kunt u dat uiteraard op dat moment besluiten. Daar gaan wij niet over.

Ik kom bij de moties. Ik was bij de verschillende 'feedstocks' zoals het vaak wordt genoemd op het gebied van biomassa, maar ook bij de verschillende verschijningsvormen en toepassingen van biomassa. Dat is enorm breed. Dat gaat dan in dit geval met name om biomassa voor energievoorziening. Het college beseft dat er heel veel discussie is over het gebruik van biomassa voor energievoorziening en dat er verschijningsvormen zijn, dat er toepassingen zijn waar uit verschillende onderzoeken toch wel blijkt dat daar vraagtekens bij gesteld kunnen worden. Dat is op Europese schaal, rijksniveau, in de Kamer en hier in de Staten terecht ook een discussie. Vanuit het coalitieakkoord heb ik de opdracht gekregen om daar onderzoek naar te doen. Daar staat ook beschreven dat het een belangrijk onderwerp is. Om het kaf van het koren te scheiden en echt inzicht te krijgen in de effecten van verschillende vormen van biomassa voor verschillende toepassingen, vanuit verschillende 'feedstocks', is het goed daar een keer een goed onderzoek naar te doen, gericht op de rol van de provincie. Laten wij wel weten: de provincie gaat niet over de bijstook in kolencentrales. Dus het lijkt ons goed ons met name te focussen op waar wij over gaan. Daar gaan wij dus een onderzoek voor doen. Dat hebben wij u aangekondigd. Ik zou ervoor willen waken daar nu op vooruit te lopen. Wij gaan het onderzoek namelijk juist doen om daar inzicht in te krijgen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Vooruitlopen? U loopt jaren achter. Dit zijn voorstellen die wij jaren geleden al hebben gedaan. Toen hebben wij ook gevraagd wat het effect is van al dat weggehaalde groen, al dat snoeigroen. Dat heeft een rol gehad in de natuur. U haalt het weg. In het antwoord op vragen zeggen ze: het zou als het verteert ook CO₂ hebben uitgestoten, dus daar zijn wij niet heel kritisch op. Voor de biodiversiteit, als je groen weghaalt en een heel klinisch bos achterlaat, heeft dat misschien wel effecten. Daar is nooit onderzoek naar gedaan en men was vooral ook niet van plan dat te doen op ons verzoek: geen zin in. Neemt u echter dan ook al die vrachtwagenbewegingen even mee, die dwars door de stad rijden en wat het aan CO₂ kost om zo'n vrachtwagen in elkaar te knutselen? Dan moet u wel een volledig onderzoek doen. Dan kunnen wij echt een afweging maken hoeveel meer uitstoot het heeft, want de onderzoeken die er tot nu toe zijn, kijken alleen maar naar wat er uit die pijp komt. Dat onderzoek moet natuurlijk veel breder zijn.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Als het gaat om onderzoeken naar biomassa, dan is dat een enorm breed veld. Als het gaat om vrachtwagenbewegingen en het transport, dan geldt dat niet alleen voor biomassa. Dat geldt ook voor olieproducten. Dat geldt ook voor gas. In die zin is het gebruikelijk bij dit soort onderzoeken om daar een, zoals dat heet, 'well-to-wheel-achtige' benadering te doen, waarbij je echt de hele keten bekijkt. Dat zou wat ons betreft de scope zijn waar je naar zou moeten kijken. Het lijkt mij niet wenselijk en ook niet bij de rol van de provincie passen, om een heel primair onderzoek te doen naar alle soort biomassa. Daar kunnen wij onze hele begroting bijna in steken als wij dat zouden willen. Die opdracht heeft u ons vorige week niet meegegeven. Wat wij wel zouden willen doen is wat relevant is voor ons beleid en onze afwegingen, een beter inzicht te krijgen in verschillende vormen van biomassa en verschillende toepassingen daarvan, welke toepassingen en vormen voor de provincie Utrecht, en wellicht ook voor andere provincies, sowieso zeer onverstandig en zeer onwenselijk zijn, voor welke dat wellicht in het schemergebied zit en voor welke op basis van beschikbare kennis kan worden gezegd: dat is helemaal nog niet zo gek. Wat dat betreft zou ik op dit moment niet op dat onderzoek vooruit willen lopen.

De VOORZITTER: Om dit stukje af te sluiten, kijk ik even naar de heer Dercksen of hij nog een aanvullende vraag heeft.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Over transport gesproken: het mooie van gas is dat het door de leiding komt. Daar heb je verder geen transport meer voor nodig. Ik ben bang dat die biomassa alleen nog maar slechter uit het onderzoek komt. U zegt: ik ga eigenlijk alleen onderzoeken wat ik zelf interessant vind. Wat voor bijvoorbeeld biodiversiteit heel interessant is, is wat voor effect het heeft – en dat heb ik ook al vijf keer gevraagd – als u uit al die bossen niet alleen bomen weghaalt, maar ook al dat snoeihout. Dat moet effect hebben. Ik kan mij niet voorstellen dat het geen effect heeft. Ik vind dat een belangrijk onderzoeksdoel. Ik hoop dat u dat wilt omarmen. Wilt u dat toezeggen?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij ligt er een aantal moties op dit onderwerp. Er ligt ook de motie M102 die opdracht geeft om dat onderzoek voortvarend op te pakken. Dus ik zou die vraag bij u terug willen leggen. Als u die motie aanneemt, dan wordt daarin gevraagd dat het eerste kwartaal al in gang te zetten en ook om aandacht te besteden aan luchtkwaliteit en duurzaamheid. Afhankelijk van of die motie het haalt kan ik u wel vast verklappen dat wij die motie positief kunnen adviseren. Die sluit namelijk aan bij wat ik zojuist zei over wat wij voornemens zijn. Wat ik wel wil toezeggen, gezien de vele discussies in de Staten is dat als deze motie wordt aangenomen, wij de uitvraag voor dit onderzoek vooraf aan u doen toekomen, zodat wij dat kunnen bespreken in een statencommissie, zodat u eventuele aanvullingen daarop op dat moment aan ons kunt meegeven. Ik hoop dat dit tegemoetkomt aan de zorg die de heer Dercksen daarover zojuist deelde.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Waar de gedeputeerde het heeft over motie M102, gaat het volgens mij over motie M103.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Excuses, u heeft gelijk.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het zou misschien duidelijk zijn als u vooraf het nummer van de motie noemt, dan kunnen wij beter meelesen.

De VOORZITTER: Ik denk dat het verstandig is de moties in die volgorde te behandelen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik zal in elk geval de nummers noemen.

Dan zijn er de moties M107, M110 en M112 over biomassa, die soms vragen om nu al op dat onderzoek vooruit te lopen en bepaalde vormen van biomassacentrales of alle vormen van biomassa voor energie te verbieden. Ik denk dat het goed is daarover op te merken dat in brede zin als provincie Utrecht biomassacentrales verbiedt, dit juridisch niet zomaar mogelijk is. Wij kunnen wel specifieke eisen stellen, wij hebben onze ruimtelijk en milieu-instrumentarium, maar ik zou u echt willen adviseren eerst het onderzoek te doen en dat wij op basis daarvan dan onderbouwd de consequenties voor ons beleid kunnen vaststellen. Dat betekent dat ik deze moties over biomassa negatief moet adviseren..

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij presenteren al sinds 2015 onderzoeken, waaruit blijkt dat biomassa meer uitstoot, niet alleen CO₂, dan kolen. Het Algemeen Dagblad heeft daar recentelijk een hele berg wetenschappers bij gehaald die dat nu ook vier jaar later concluderen. Nu zegt u: wij gaan datzelfde nog een keer onderzoeken en tot die tijd is het goed. Dus wij weten dat het niet goed is, maar wij gaan er voorlopig toch maar even mee door. Dat is niet te rijmen, omdat u met name die dingen midden in de stad zet. Wij gaan zelf over de PRS/PRV, dus wij kunnen morgen die planvorming schrappen en zorgen dat ze in de provincie niet meer komen met een bepaald vermogen, want de gemeente kan zelf ook nog wat.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Over dat laatste is het de vraag of het juridisch zomaar kan. Wij gaan natuurlijk over de ruimtelijke en de milieukant, maar de vraag is of wij die bevoegdheid hebben. Dat is niet zo een-twee-drie te zeggen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Kunt u dat dan uitzoeken en daarover komen met een notitie?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dat zouden wij kunnen doen, maar u noemde het ook in relatie tot de kolen. Wij hebben in onze provincie geen kolencentrales. Dus bijstook van houtpellets in kolencentrales is volgens mij het type biomassa en de toepassing waar u op doelt in de onderzoeken waaraan u refereert kennen wij niet in onze provincie. Wij kennen wel biomassa-warmtecentrales, waarin houtsnippers worden gestookt. Dat is een ander type toepassing met een ander type 'feedstock'. Ik was zelf getuige van een biogasinstallatie.

De VOORZITTER: Mijnheer Van Essen, het gaat zo heel lang duren. Ik heb u horen toezeggen aan de heer Dercksen dat u de Staten wilt betrekken bij het opzetten van het onderzoek dat u wilt gaan doen. Ik zou deze discussie daar graag naar verwijzen. Dan kunt u vervolgen met de volgende motie.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Biomassa motie M107 had daar betrekking op. Ik herhaal dat het college de moties M107, M110 en M112 negatief adviseert.

Motie M106 over thorium vraagt de ontwikkeling van thorium als energievoorziening te volgen en de actuele stand van zaken mee te nemen in de overwegingen voor de uitvoering van de energietransitie en hierover jaarlijks aan PS schriftelijk terug te koppelen. De provincie gaat niet over kerncentrales. Thoriumreactoren zijn op dit moment nog nergens commercieel gerealiseerd. Dat kan naar schatting van de experts ook nog wel vele tientallen jaren duren. Dus op dit moment is het praktisch onmogelijk voor 2030, het richtjaar voor de RESSen, al in te zetten op thoriumreactoren. In China zal er in 2022 – misschien kan de heer Strijk volgende week controleren of het zo is – een testreactor voor onderdelen van een mogelijke thoriumcentrale in bedrijf worden genomen. De verwachting is op dit moment dat op zijn vroegst in 2040 een commerciële thoriumreactor klaar zou kunnen zijn. Deze informatie kunt u vinden op de website van het Klimaatakkoord, die in de voorfase is verzameld. Ik zou deze motie om die reden willen ontraden. U vraagt ons om het te volgen. Dat is iets waar wij een ambtenaar voor op pad moeten sturen. Ik denk dat voor het aanpakken van onze bijdrage aan de energietransitie en de klimaatopgave dit in feite weer een soort administratieve last is voor onze ambtenaren.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De motie vraagt puur het volgen van ontwikkelingen. Wij zijn van mening dat het helemaal niet zo'n zware belasting hoeft te zijn. U zegt: wij gaan er niet over. In feite gaan wij er echter net zo over als met biomassacentrales. Dus wij zien echt wel een rol voor de provincie. Als er een thoriumcentrale in de provincie Utrecht zou komen, waartoe deze motie niet oproept, dan zouden daar wel ruimtelijke voorwaarden voor geschapen moeten worden en dan is het goed te weten hoe de provincie daarmee omgaat. Voor ons blijft het nog steeds een actuele vraag en ik hoop van harte dat u de motie omarmt. Ik weet dat het klimaat u ook aan het hart gaat.

De VOORZITTER: De gedeputeerde is heel helder geweest. Ik zou hem niet uitnodigen dat te gaan herhalen, tenzij hij van standpunt wijzigt.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! In de ruimtelijke inpassing zit de link met het provinciaal beleid. Als de eerste thoriumreactor op zijn vroegst in 2040 operationeel zou kunnen worden, en stel dat hij in Utrecht komt, dan vind ik het redelijk vroeg om daar nu ieder jaar een soort monitoring op te zetten. Misschien is het een motie die u over vijftien jaar nog een keer kunt indienen. Misschien kunt u de motie aanhouden tot die tijd. Dan zou dat het advies zijn.

Dan is er een aantal moties over innovatie. Ik denk dat het goed is te benadrukken dat wij en heel veel andere ondertekenaars van het Klimaatakkoord enorm belang hechten aan innovatie. De provincie Utrecht doet al enorm veel aan innovatie. Wij zijn niet voor niks al jarenlang een van de meest competitieve regio's in Europa, juist omdat wij zo'n innovatieve regio zijn. Dat zijn wij niet alleen dankzij de provincie. Wij dragen daar een steentje aan bij. Innovatie wordt voor een heel groot deel gedragen door het bedrijfsleven en door kennisinstellingen. Als provincie proberen wij daar een steentje aan bij

te dragen door onder andere de EBU (Economic Board Utrecht), het economisch beleid en allerlei programma's, zoals de regiodeals, smart mobility, het mobiliteitsprogramma. Ook in het nieuwe energieprogramma zullen wij iets opnemen op het gebied van energie en innovatie. U kent de voorbeelden: LomboXnet, waar de provincie aan heeft bijgedragen, zonnepanelen in fietspaden waar wij ervaring mee opdoen, geothermie, Lean en Goud. Wij zijn een ROM aan het opzetten. Er komt natuurlijk heel veel geld vanuit het Rijk voor innovatie: Invest NL, € 2,5 miljard: dat is echt groot geld. Wij hadden het hier vorige week over onze begroting, maar die valt daar echt bij in het niet. Er is dus een enorme kans. Dat is waarom wij zo zwaar inzetten op bijvoorbeeld die ROM om te zorgen dat de provincie en de regio ook dat soort investeringen naar deze regio toe kunnen trekken. Dus er gebeurt op dit moment al ongelooflijk veel voor innovatie en heel veel daarvan is gerelateerd en draagt bij aan de klimaatopgave. Wij vinden dat enorm belangrijk. Wat is het extra dat u vraagt in verschillende moties?

De motie M108 over innovatie is creatie vraagt om een provinciale innovatieagenda uit te werken die kan bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelstellingen en in IPO-verband te pleiten voor innovatie/vernieuingskracht. Ik hoop dat ik u duidelijk heb kunnen maken dat innovatie bij ons in de genen zit, ook bij het college, en dat de provincie daar al enorm actief in is, samen met partners, om dat aan te jagen bij het bedrijfsleven en bij anderen. Wat u vraagt is om daar nu weer een aparte innovatieagenda specifiek voor het klimaat uit te werken. Ik vind het een ietwat bureaucratisch gehalte hebben. U vraagt ons eigenlijk op een rijtje te zetten wat wij allemaal doen. Als u er echt belang aan hecht, dan voeren wij hem graag uit, maar om nu te zeggen dat hiermee aan datgene wat wij al doen een steun in de rug geeft en of dit is waar wij onze ambtenaren mee op pad moeten sturen, dan wagen wij dat te betwijfelen en moet ik de motie toch tot mijn spijt negatief adviseren, al ondersteunen wij zeer wat er achter ligt.

De VOORZITTER: Mijnheer Van Essen, ik wijs u echt op uw tijd. U neemt heel veel tijd om alle moties te beoordelen, maar ik zou u willen oproepen om dat korter te doen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met bewondering en aandacht geluisterd naar het eerste stuk over innovatie. Dat was echt een hiep-hoi-gevoel. Dan komt er een conclusie waarbij ik de link niet zo goed kan leggen met het eerste stuk van de gedeputeerde.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Wij vinden het belangrijk en wij steken er heel veel geld in. Wij hebben vorige week nog stevig geld gereserveerd voor de ROM. Dus wij nemen het serieus. Ik zie deze motie als het maken van een overzicht van wat wij allemaal doen. Daarvan zien wij minder de toegevoegde waarde.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hierover echt duidelijk geprobeerd aan te geven dat wij de goede dingen doen. Laten wij dat etaleren. Daarnaast vinden wij dat al die dingen een beetje gefragmenteerd zijn. Het kan toch niet zo zijn dat wij al die innovatieve onderdelen in de programma's wegzetten en dat wij daar geen innovatieagenda bij hebben? Landelijk is er trouwens wel een kennis- en innovatieplatform en -agenda. In de Kamerbrief van staatssecretaris Keijzer van april dit jaar staat dat zij ook nog bij de provincies komt aankloppen voor een provinciale innovatieagenda. Kunnen wij dan zeggen: dat hebben wij gevraagd, maar daarmee ging de gedeputeerde niet akkoord?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! U vraagt om een specifieke innovatieagenda op het gebied van klimaat. Die komt er landelijk. Bij de ROM hoort zeker innovatie - dat gaat om meer dan het klimaat - en daar worden kaders meegegeven. Ik weet niet zeker of daar een agenda voor wordt ontwikkeld, maar er ligt toch tenminste een economische strategie onder, een ontwikkelingsstrategie met speerpunten. Het is dus niet zo dat wij maar wat doen op dit vlak. Wij hebben daarvoor een heel ordelijke en goede strategie, waarvan klimaat onderdeel is. Wat u nu vraagt, is klimaat daar uit lichten, terwijl klimaatinnovatie vaak ook raakt aan allerlei andere opgaven. Dus dat is het probleem. Wij waarderen de nadruk die u legt op innovatie. Als de Staten behoefte hebben aan zo'n overzicht, dan moet u de motie aannemen en dan zullen wij die met plezier uitvoeren. Als u echter vraagt of dit de energietransitie en de klimaatopgave verder helpt, dan is onze inschatting dat dit niet het geval is.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik ben een beetje in verwarring. Ik hoor een juichend verhaal – wat dat betreft sluit ik mij aan bij mevrouw Chidi – en toch wilt u het niet. Ik krijg een beetje het gevoel, tenzij er GroenLinks boven een motie staat, dat u helemaal nergens in mee wilt. Ik dacht dat de Staten hier een 'all-inclusive' zouden doen. Dit is een kaderstellende vraag in mijn beleving en ik ben een beetje teleurgesteld in deze reactie.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de heer Van Essen zijn betoog vervolgt.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben nog de motie M104 over aquathermie en dat soort zaken. Wij zijn bezig met aquathermie, bodemenergie en ultra-diepe geothermie. Dus wij kunnen ze in beeld brengen, maar wat is de toegevoegde waarde van het in beeld brengen? Als het echt gaat om grote innovaties en om groot geld en wij hebben cofinanciering nodig, of er moeten grootse financieringen komen vanuit het Rijk en het bedrijfsleven, dan werken wij daar al intensief mee samen. Dus ook voor deze motie zien wij niet echt de toegevoegde waarde hoe dat de agenda verder kan brengen. Dus de motie zou ik willen ontraden.

Dan komen wij bij de motie M114 om een visie op waterstof zo concreet mogelijk uit te werken, zoals een inventarisatie van geschikte en ongeschikte plekken voor waterstoftankstations, een verkenning welke industrie gebruik zou kunnen en/of willen maken van waterstof. Innovatie is geen onderdeel van het energieprogramma. Daar zou het in kunnen landen. Ik zie wel dat een aantal provincies, bijvoorbeeld Groningen, daarin heel actief is, ook gezien de relatie met gas en de know how die daarover al is opgebouwd. Ik heb enige twijfel of de provincie Utrecht zich als 'waterstofprovincie' moeten profileren, terwijl andere provincies dat ook al doen.

U vraagt ook om tankstations. Wij zijn van plan aan de slag te gaan met tank- en waterstofinfrastructuur voor nieuwe energiedragers. Daarvan zou het deel uit kunnen maken. Om echter een aparte visie te ontwikkelen op waterstof geldt dat wij liever prioriteit geven aan de taken en maatregelen waaraan wij ons committeren in het Klimaatakkoord en die echt horen op het provinciale bordje.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Als ik dat heel plat sla, dan zegt de gedeputeerde eigenlijk: wij investeren liever in biomassa, want het staat in het Klimaatakkoord, dan in waterstof, wat daadwerkelijk duurzaam is.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij investeren wij op dit moment niet in biomassa. Wij investeren wel in innovatie en het zou zomaar kunnen – ik denk dat dit helemaal niet onwaarschijnlijk is – dat waterstof daar deel van uitmaakt. U vraagt echter in deze motie daarop een aparte visie te formuleren.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting op de energieagenda: dit is iets wat heel snel uitgerold kan worden, waarbij er enorm snel stappen gezet kunnen worden, bijvoorbeeld met waterstofvoertuigen et cetera. Dat moet groen opgewekt worden, daarvoor moet er een infrastructuur zijn en daarvoor hebben wij misschien vergunningvoorwaarden te regelen in onze Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Er rijden al taxibedrijven met waterstof. Het kan toch niet zo zijn dat wij nu zeggen: dat gaan wij niet doen, omdat wij in het Klimaatakkoord alleen maar innovatie hebben en dat wij waterstof onder innovatie scharen. Het is een heel duurzame brandstof. Voeg het in de energieagenda. Dan sluiten wij daarbij aan. In deze zaal wordt waterstof heel vaak genoemd. Daarom kunt u het beter meenemen in de energieagenda dan dat wij er niks mee doen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Voor waterstof geldt uiteraard dat het heel erg afhankelijk is van hoe en op welke wijze het geproduceerd wordt. Het is zeker een brandstof die op termijn interessant zou kunnen zijn. Als u het dermate belangrijk vindt dat het een aparte en prominente plek moet krijgen in de energieagenda, dan zou ik u zeker willen adviseren deze motie aan te nemen en dan zullen wij het daarin opnemen. Ons advies zou zijn op dit moment vooral de focus te leggen op waar primair onze rol ligt vanuit het Klimaatakkoord. Volgens mij heb ik de heer Dercksen wel eens horen zeggen: waterstof is een energiedrager.

De VOORZITTER: Laten wij het hem niet vragen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dat scheelt weer tijd.

De motie M105 vraagt: "Dat besluiten met ruimtelijke en financiële consequenties, die genomen worden vanuit het commitment aan het Klimaatakkoord, altijd ter instemming aan Provinciale Staten worden voorgelegd." Wij hebben er echt even op zitten kauwen: wat staat hier nu? Onze conclusie was: of hij is overbodig en vanzelfsprekend – u stelt de kaders en u gaat over de financiën en daarbinnen werkt het college – of u wilt dat nog een keer benadrukken, maar dan is dat zo vanzelfsprekend dat de motie overbodig is en ik mij afvraag wat u ermee wilt zeggen. Het alternatief is dat u zegt: wij stellen de kaders, maar binnen die kaders – als u iets gaat doen wat financiële of ruimtelijke consequenties heeft en dat is al gauw het geval – willen wij daarover iedere keer apart een besluit nemen. Dat is echter onwerkbaar. Dus de motie is of overbodig of onwerkbaar. Alleen al vanwege die verwarring zouden wij u de motie willen ontraden.

De moties M109 gaat over windmolens. U zegt eigenlijk dat er geen plek is in onze provincie voor windmolens en leg dat vast in de PRS/PRV. Het flauwe antwoord zou zijn: een herijking van de PRS/PRV is, in het slot waarin wij zitten met de Omgevingsverordening niet handig, want u zegt dat u er "omgevingsverordening" van maakt. Dat zou gauw aangepast kunnen worden. Ook dan zouden wij de motie willen ontraden, omdat wij niet met u van mening zijn dat windenergie op land geen plek kan krijgen in de energieopgave. Dat is de reden dat wij de motie ontraden.

De motie M111 zegt tot die tijd geen vergunningen te verstrekken tot er een onderzoek is. Dat zet een dusdanige rem dat wij daarin niet mee willen gaan. In opdracht van Shell heeft nog niet zo lang geleden een onderzoek plaatsgevonden over de effecten van zonnevelden op de biodiversiteit. Dat liet zien dat het wel degelijk goed samen kan gaan. Als u suggereert dat het altijd alleen maar een bijzonder slecht effect heeft, laat dat onderzoek echt iets anders zien. Om die reden zou ik de motie willen ontraden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dat onderzoek zou ik graag willen ontvangen. Dan kunnen wij bekijken wat het basispad geweest is van dat desbetreffende veld. Buiten dat is het onbegrijpelijk. Als wij namelijk een vangrail moeten schilderen, dan worden er allerlei onderzoeken gedaan en moeten er milieueffectrapportages komen. Als wij echter een heel veld, hectares, volleggen met zonnepanelen, die nota bene bestaan uit materiaal dat in alle andere producten in Europa verboden is, dan doen wij daar vooraf geen onderzoek naar. Kunt u mij eens uitleggen waarom dit dogma zo belangrijk is dat wij zelfs geen enkel onderzoek willen doen naar de gevolgen. Hoe kan dat? Dat kan toch niet anders alleen verklaard worden uit een ideologie die alles aan de kant schuift?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Gevraagd is of ik dat onderzoek kan toesturen. Ja, graag, dat lijkt mij prima. U zegt ook dat u er geen onderzoek naar wilt doen. Er zijn heel veel partijen die er onderzoek naar doen. De Universiteit Wageningen doet ook verschillende onderzoeken hiernaar. Dus in die zin zegt u dat u er niet in geïnteresseerd bent. Dat zou ik willen ontkennen. Wij zouden kunnen overwegen in de loop van volgend jaar bijvoorbeeld over andere onderzoeken – ik weet dat doort Wageningen hiernaar is gekeken – een informatiesessie te hebben, maar misschien is het ook iets om een keer in de commissie te verkennen of daaraan behoefte is.

De motie M113 zegt toe te werken naar circulaire bouw van windmolens en zonnepanelen en tot die tijd alleen vergunningen te verlenen onder de voorwaarde dat de windmolens en zonnepanelen aan het eind van hun levensduur geheel worden opgeruimd. Wij zijn voornemens hierover wat op te nemen in de nieuwe Omgevingsverordening. Als u het wilt doen zoals nu in de motie staat, dan zouden wij een herijking moeten doen van de PRV. Dat lijkt mij niet opportuun om reden die ik al gedeeld heb. Dus ik adviseer de motie aan te houden of in te trekken en te checken of het straks in de Omgevingsverordening voldoende een plek krijgt.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde zegt: trek de motie in of houd de motie even aan. Is het echter niet juist een steuntje in de rug als wij vanavond uitspreken dat u dit in de Omgevingsverordening opneemt?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Misschien kunt u het dictum daar dan iets op aanpassen, zodat u oproept in de omgevingsverordening op te nemen dat er voorwaarden gesteld worden aan het opruimen van zonnepanelen en windmolens aan het eind van hun levensduur. Als u er iets in die zin van kunt maken, afhankelijk van de precieze formulering, dan kunnen wij misschien wel tot iets komen. Wij moeten daar nog even tussendoor samen naar kijken.

Tot slot het amendement A42. Als dit wordt aangenomen, dan betekent het dat wij het Klimaatakkoord niet steunen en dat wij daarmee het IPO niet zouden kunnen mandateren om namens ons het Klimaatakkoord te steunen.

U vraagt ook dat het verduurzamen van huurwoningen en sociale huurwoningen in het bijzonder niet mag leiden tot verhoging van de woonlasten. Velen van u hebben aandacht gevraagd voor betaalbaarheid en vinden dat een belangrijk onderwerp. Ook daarvoor staan wij echter niet als enige aan de lat. U geeft ons een opdracht, waarvan ik zeg: die aap kunnen wij niet in ons eentje in zijn geheel op onze schouders nemen. Als u zegt dat het alsnog vastgelegd moet worden in het Klimaatakkoord, dan betekent dit dat wij besluiten het IPO niet mede namens ons het akkoord te laten tekenen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Toch vinden wij "zoveel mogelijk" niet voldoende. Dat heeft voor ons weinig inhoud.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Die betaalbaarheid heeft onze aandacht. Wij zullen voor een fonds of een andere vorm daaraan bij te dragen daarvoor zeker bij u terugkomen. Ik moet het amendement echter helaas toch ontraden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Mag ik vragen wie van de gedeputeerden wat gaat zeggen over de presentatie die ik becommentarieerd heb? Dat komt straks.

De heer VAN MUILEKOM (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Door GroenLinks zijn vragen gesteld over wat wij allemaal doen aan verbetering van de luchtkwaliteit. Uw Staten hebben in februari de uitvoeringsagenda Schone Lucht vastgesteld. Daar worden allerlei acties en maatregelen op gericht in de landbouw, binnenvaart, mobiliteit en ook de houtstook. Ik kan u wel heel trots vertellen, dat wat wij in co-creatie met allerlei partijen en gemeenten doen blijkbaar zo goed bevallen is, dat wij gisteren zelfs daarvoor een 'award' hebben gekregen. Ik denk niet alleen als provincie, maar alle partijen die hieraan meedoen.

Als je kijkt naar mobiliteit – wij doen heel veel op het gebied van schoon openbaar vervoer en dat soort zaken – wil ik u verwijzen naar die uitvoeringsagenda. Daar staat gewoon heel veel in.

In de begroting die vorige week is vastgesteld worden er verder regionale mobiliteitsprogramma's opgesteld met allerlei partners, gericht op slimme en duurzame mobiliteit. Dat komt in 2020 in de commissie en in de Staten in beeld. Dan kunt u er verder over spreken.

De motie M102 over houtbouw. Ik zal toelichten dat ik de motie graag omarm. Dat doe ik niet alleen omdat ik een zoon ben van een timmerman; mijn vader zou trots op mij zijn. Wat het college gewoon constateert, is dat houtbouw volop in de belangstelling staat. Tegenlicht heeft daarover een heel mooie rapportage gemaakt. Het zal mede daardoor zijn gekomen. Houtbouw biedt kansen, zoals ik ook heb gezien, voor een snelle en efficiënte en duurzame bouw die de uitstoot van CO₂ en stikstof beperkt. Ik denk dat dat heel goed klinkt. Het dictum van de motie vraagt om een onderzoek. Daar heb ik zelf ook wel behoefte aan. In de Tweede Kamer is er echter ook een motie aangenomen, de motie Van Eijs. Daarin wordt ook een onderzoek gedaan naar de kansen die houtbouw biedt. Wij willen dat eigenlijk volgen, zodat wij dat niet dubbel doen. Ik denk dat men in ieder geval ook de ervaringen mee zal nemen van Statenlid Boswijk uit Kockengen, want hij heeft zelf een houten huis. Als wij wat willen doen in de markt en het willen stimuleren bij gemeenten dan kijken wij wat de mogelijkheden in de markt op dit moment zijn. Ik denk dat wij daar zicht op kunnen krijgen. Ik denk ook dat het heel goed

is dat wij dit onderwerp en het klimaatadaptief bouwen gaan inbrengen bij de actualisatie en de evaluatie van de actieagenda Woningmarkt. Dat is wel even weer een specificatie voor de komende jaren om daarin te agenderen. Ik vind het heel goed in het derde kwartaal van volgend jaar eens te kijken hoe ver wij zijn gekomen met de inzichten, met de voortgang en of wij het al zo ver hebben gekregen dat het wij het onder de aandacht hebben gebracht van gemeenten die daar wat mee willen doen. Wij kunnen er dan in ieder geval verder over spreken.

Ik heb nog een aanvullend puntje voor de SP over de woonlasten en zo. Ik denk dat u een terecht punt hebt gemaakt om de woningbouwcorporaties meer slagkracht te geven met de verhuurdersheffing om daar aandacht aan te geven. Ik denk namelijk dat er corporaties zijn die misschien minder ver kunnen gaan, maar als zij wat meer ruimte krijgen, doordat de verhuurdersheffing wordt aangepast, dan biedt dat een aantal corporaties zeker meer ruimte iets te doen aan de verduurzaming, maar ook aan de beperking van de woonlasten.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Chidi heeft gevraagd over het belang van het versterken van de samenwerking tussen de waterschappen en de provincie voor klimaatadaptatie. Op dit moment zijn voor klimaatadaptatie de waterschappen met de provincie al in samenwerkingsverbanden aan de slag. Het is de verwachting dat die samenwerking nog verder uitgebouwd wordt omdat je natuurlijk veel meer concreet aan de slag gaat. Er is ook een vraag gesteld over duurzame stalaanpassingen. Het Rijk is bezig met een subsidieregeling daarvoor. Voor onze provincie geldt bijvoorbeeld dat dit ook een belangrijk onderdeel is van de Regio Deal Food Valley.

De VOORZITTER: Dames en heren, wij zijn aan het eind gekomen van de beantwoording van het college op uw eerste termijn. Vindt u het goed de tweede termijn beperkt te houden, ook gegeven de interrupties die hebben plaatsvonden en de debatten tussentijds en dat u van achter uw 'desk' de inbreng levert als die u nog wilt leveren? Dat is akkoord.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Er zijn net een hele hoop opties voor energie genoemd: kernenergie, biomassa, zonnepanelen, windmolens, fossiele brandstoffen. Mocht het niet duidelijk zijn: GroenLinks kiest voor schone energie en het liefst uit zon en wind, maar sluit daarbij niets uit. Wij zijn een heel inclusieve partij. Het enige wat wij willen uitsluiten is vervuiling. Wij vragen daarin om pragmatisme en een eerlijke lastenverdeling. Wij hebben ook zeker sympathie voor het amendement van de SP, maar wij hopen dat wij daarin op een andere manier een toezegging van de gedeputeerde kunnen krijgen. Wij zijn blij met het fonds dat er komt.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp van de gedeputeerde dat de motie van de VVD, om overal over te kunnen meebesluiten, overbodig of onwerkbaar is. Dat verbaast mij wat, omdat ik begonnen ben uit te leggen dat het een omgekeerd BOP-model is. Ik vind het dan wel wat raar dat er vervolgens eerst besluitvorming wordt gevraagd en dat daarna wordt gezegd: het is onwerkbaar de deelbesluiten met jullie te delen, wij doen alleen maar het grotere geheel. Dat blijft voor mij een verwonderpunt.

Voor betaalbaarheid ben ik nog steeds op zoek. Zegt de gedeputeerde dat de bijdrage van het Rijk sowieso voldoende zal zijn om die nieuwe taken te bekostigen en de bevestiging dat de middelen in de begroting voldoende zijn om deze nieuwe taken allemaal uit te voeren?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Ik hoorde verschillende sprekers beargumenteren dat Nederland achterop loopt. Nogmaals, veel wetenschappers klagen dat er nu gekozen wordt voor alleen kortetermijnoplossingen in het Klimaatakkoord. Het FvD wil een keer meedenken met een goede energietransitie en dan komt er zoveel weerstand. Dus dat vind ik toch wel jammer. Ik wil benadrukken dat wij niet tegen 'een' energietransitie zijn. De energie-industrie is altijd in transitie. Wij zijn alleen wel tegen deze energietransitie met een kortetermijnvisie.

Dan over de kosten. Wij zijn blij dat velen hier zich daarover zorgen maken, alleen het debat ging nu over provinciale kosten en nationale kosten, zoals die € 1,9 miljard die genoemd is. Ik doelde eigenlijk meer op de kosten voor alle burgers, dus u en ik, tot 2050. Daarover was even een misverstand, denk

ik. De onderbouwing waarover ik het had, is naar de griffie gestuurd, dus die zit misschien al in uw mailbox. Om te illustreren: alleen de aanpassing van het netwerk kostte al meer dan € 1,9 miljard. Naar aanleiding van de vragen merk ik nog op dat er weinig kennis is over thorium en kernenergie in het algemeen. Is het misschien een idee daar een keer een expertmeeting over te organiseren of dat te betrekken bij een van de expertmeetings?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb mijn tekst van de heer Dercksen niet gehad, dus ik heb niks.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil niet teveel stilstaan bij de klimaatontkenners. Ik heb toch een buitengewoon leuke avond gehad, want vandaag, 6 november, gaf de heer Dercksen dat de mens wel degelijk invloed heeft op het klimaat. Dus ik heb echt genoten. Hij hoort bij die 97%. Applaus. Net als de wetenschap maakt ook de heer Dercksen kleine stapjes. Ik ben heel dankbaar op deze Dankdag.

Ik wil een beroep doen op mijn Statencollega's om de innovatieagenda-motie te ondersteunen, niet omdat die van ons komt, maar omdat wij geloven dat een gedragen innovatieagenda overlappend is. Het snijdt het hele Klimaatakkoord door, landelijk doet dat het én de staatssecretaris komt bij ons aankloppen om dat ook provinciaal op te stellen. Dus laten wij dat gewoon doen. Ik vertrouw op het boerenverstand van mijn collega's.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Begrijp ik het dan goed dat als de staatssecretaris toch al komt en ons dat gaat opdragen vanuit Den Haag, de motie dan eigenlijk overbodig is?

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de Voorzitter! Als u dat zo stelt, maar de motie is niet overbodig, want ik ben altijd van een pro-actieve en niet van een re-actieve situatie. Zo kent u D66. Ik wil besluiten met: laten wij alstublieft aan de slag gaan.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen nog wat zeggen over het verduurzamen van sociale huurwoningen. Wij voelen wel wat voor de strekking van het amendement van de SP. Wij snappen dat het niet mogelijk is het Klimaatakkoord te amenderen, maar zelf heb ik de ervaring met bijvoorbeeld woningcorporatie GroenWest. Dat is verrassend genoeg een vrij groene woningcorporatie, die vooral opereert in het westen van onze provincie en die al honderden woningen heeft verduurzaamd met zonnepanelen, zon op het dak; heel veel daken zijn daar verzilverd. Heel veel sociale huurders krijgen daar een heel concreet aanbod om in veel gevallen omstreeks € 20 meer huur te betalen en vervolgens € 40 direct besparen op hun maandelijkse woonlasten. Zo kan het dus ook. Het zou mooi zijn de de provincie, als wij al onze inwoners ondersteunen, ook kijkt of het mogelijk is om woningcorporaties aan te jagen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou een klein stapje gemaakt hebben vandaag. Dat is mij zelf niet opgevallen, want volgens mij heb ik nooit gezegd dat de mens helemaal nul invloed zou hebben. Iemand die dat kan aantonen krijgt een mooie fles wijn van mij.

Ik zou nog steeds graag antwoord hebben op de vraag hoe de zo gemankeerde gepresenteerde presentatie in dit huis gegeven kan worden. Daar heb ik geen antwoord op gekregen.

Daarnaast moeten wij het blijvend over geld hebben. Het energieakkoord stond in geen enkel verkiezingsprogramma. Dat kostte in één jaar tijd € 334 per huishouden meer aan stroom, en dat is nog maar één jaar. Ditzelfde akkoord zal stranden op getallen en op weerstanden in de samenleving. Dat is een geruststellende gedachte.

Veel mensen waren bezig met de vraag: waarom zo snel? Ik zit nog steeds met de vraag: waarom? Ik stel die vraag regelmatig aan mensen die zeggen: wij hebben nog 500 dagen of twee jaar of twaalf jaar of weet ik wat; iedereen roept maar wat. Ik krijg nooit antwoord. Ook de vraag: welk extreem weer? Ik heb het gevraagd en ik krijg er geen antwoord op. Waarschijnlijk omdat dat antwoord er niet is.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! De gedeputeerde gooit de biomassamoties een beetje op één hoop. Dat antwoord snap ik niet helemaal. Los van vooruitlopen op eventueel

onderzoek: daar kan ik mij nog wel in verplaatsen. Hij zegt echter ook: juridisch kunnen wij het niet verbieden. Als ik mijn motie erbij haal, dan zie ik dat niet staan. Ik zou dat verbieden wel willen, laten wij eerlijk zijn, maar het staat er niet. Er staat: spreekt als haar mening uit dat biomassa onterecht als duurzame energiebron wordt bestempeld. Het lijkt mij dat ik om die mening niet echt een rechtszaak aan mijn broek ga krijgen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Dan is het doel van die motie toch dat wij niet van dat soort centrales meer krijgen in deze provincie en dat wij daar toch wel een consequentie aan willen verbinden? Volgens mij, en dat souffleerde de heer Van den Dikkenberg mij net, hebben wij in no time een geitenmaatregel in de PRV/PRS laten landen. Dat was geen enkel probleem. Dus u wilt toch wel meer dan alleen uw mening uitspreken en daar daden achteraan laten volgen?

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Het lange antwoord luidt: ja.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Naar aanleiding van het debat over de motie M113 hebben wij besloten hem aan te passen. Wij willen in het dictum het tweede puntje veranderen.

Motie M113a (SGP): opruimgarantie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 6 november 2019;

constaterende dat:

in het Klimaatakkoord wordt ingezet op windmolens en zonnepanelen;

overwegende dat:

- *een belangrijk nadeel van deze twee energiebronnen is dat ze relatief kort in gebruik zijn en de omgeving vervolgens zit met afgeschreven panelen en molens;*
- *duurzame energie alleen duurzaam is als er geen rommel achterblijft;*

roepen het college op:

- *zo snel als mogelijk is toe te werken naar circulaire bouw van windmolens en zonnepanelen;*
- *in de Omgevingsverordening op te nemen dat vergunningen voor windmolens en zonnepanelen worden verleend onder de voorwaarde dat de windmolens en zonnepanelen aan het eind van hun levensduur geheel worden opgeruimd en het landschap in zijn oorspronkelijke toestand wordt teruggebracht.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Inderdaad, wij hebben een link naar de Omgevingsverordening gemaakt en dan hoop ik dat na de uitspraak van vanavond, (onverstaanbaar) goed te verwerken.

De VOORZITTER: De motie M113a wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging.

Verder geen behoefte meer in de tweede termijn? Dan geef ik het woord aan gedeputeerde Van Essen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! De VVD had nog twee vragen. Zij zegt dat zij alleen dit ter besluitvorming voorgelegd krijgt. Dat is toch een misverstand. Wij leggen natuurlijk niet alleen het Klimaatakkoord ter besluitvorming voor, maar ook alle uitwerkingen voor zover die niet binnen de huidige kaders passen, zoals een energieprogramma en financiële zaken die buiten de begroting gaan worden uiteraard aan u voorgelegd.

De tweede vraag van mevrouw Van Ulzen gaat over extra taken die mogelijk extra middelen zouden vereisen. Er staat niet voor niks in het ROB-advies dat die afspraak is gemaakt. Dat geeft de provincies de mogelijkheid, op het moment dat daar extra taken liggen die extra middelen vragen, dat wij daarvoor dekking krijgen. Uiteraard zullen de taken en de middelen in balans moeten zijn. Daarvoor

zullen wij uiteraard op dat moment met het Rijk en de provincies gezamenlijk – wij zijn niet de enige die daarvoor staan – zorgdragen.

Mevrouw VAN ULZEN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Krijgen wij daarmee de garantie dat wij niet dit proces ingerommeld raken door de gedeputeerde?

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Dat vind ik een wat cryptische vraag. Ik wil u aangeven dat dat ROB-advies een basis is om met het Rijk het gesprek aan te gaan en ervoor te zorgen dat taken en middelen in balans zijn. U kunt ervan op aan dat wij er zorg voor zullen dragen dat dat een redelijke verhouding heeft. Als dat niet zo is, dan heeft het Rijk wat ons betreft een probleem.

Dan kom ik bij de vraag van FvD over een expertmeeting over thorium. Als u iets met thorium wilt, dan zou ik de partijen die dat willen adviseren om die motie te ondersteunen. Het college wil een expertmeeting over thorium niet toezeggen, want de provincie gaat daar niet over. Het is erg ver in de toekomst. Ook die meeting is dan misschien iets om over vijftien jaar een keer te organiseren.

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Niet alleen thorium, maar kernenergie in het algemeen. Misschien kunnen wij dat gewoon invoegen in een andere expertmeeting over allerlei innovatieve oplossingen, dus dat het daarvan een onderdeel is.

De VOORZITTER: Ik begrijp dat de gedeputeerde het oordeel van de Staten op uw motie afwacht.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Wij ontraden dus wel die motie. De PVV vroeg om een reactie op de presentatie. Ik had uw vraag als een retorische vraag geïnterpreteerd. Daarom heb ik daar niet op gereageerd. Excuses ervoor dat ik dat verkeerd geïnterpreteerd heb. U heeft alleen de eerste sheet van de presentatie laten zien. Het betrof een presentatie over het energieprogramma. Die was beduidend langer dan de sheet die u heeft laten zien. Ik denk dat u liet zien dat een aantal foto's die blijkbaar van internet waren gehaald, van plaatsen waarvan u zegt: is daar wel goed over nagedacht wat er op deze foto te zien is en hoe zich dat verhoudt tot het onderwerp van deze presentatie? Ik denk dat u daar terecht de vinger op de zere plek legt en dat het voor ons allemaal wel een keer een reminder is dat als wij een presentatie maken en daarbij foto's gebruiken van internet, het verstandig is goed te kijken waar die vandaan komen. Wat betreft de inhoud van de presentatie zelf: volgens mij is de presentatie rondgestuurd en is het prima daarover nog een keer met elkaar op een ander moment van gedachten te wisselen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Het is meer dan ik verwachtte, dus dank daarvoor. Het gaat natuurlijk ook voor een deel over de tekst; een overeenkomst een verdrag noemen, de ontwikkelingshulp die in 'Parijs' zit. Dat gaat dus wel iets breder en een vollediger informatieverstrekking zou wel op zijn plaats zijn. Dat was de strekking, los van een vrij onverkwikkelijke keuze der foto's.

De VOORZITTER: Mijnheer Van Essen, u zei er net al iets over.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Volgens mij heb ik net dingen daarover gezegd. Het lijkt mij goed het daar nu omwille van de tijd bij te laten.

De PvdD zegt dat de motie M112 eigenlijk iets anders vraagt. Ik denk dat u daar terecht op wijst. U zegt: daar zitten toch geen juridische belemmeringen aan? Dat is juist. Toch wil ik de motie ontraden, omdat u geen onderscheid maakt tussen verschillende soorten biomassa. U zegt "dat biomassa niet duurzaam is". In uw constatering heeft u het wel over specifieke vormen. U zegt eigenlijk dat wij er bij het Rijk op moeten aandringen dat biomassa – niet alleen voor energietoepassingen – überhaupt niet duurzaam is. Dat gaat wel heel ver. U heeft het wel over energietoepassingen, maar u scheert alle vormen van biomassa voor energie over een kam. Dat gaat ons te ver. Daarvoor willen wij echt eerst een onderzoek doen om gefundeerder onderscheid te kunnen maken tussen verschillende soorten bio-

massa voor verschillende toepassingen. Daarom moet ik deze motie toch ontraden, maar inderdaad om een andere reden dan ik zojuist aangaf.

Een aantal van u had het over een aantal moties over waterstof en nog een aantal zaken. Daarbij heeft u misschien het gevoel waarom daarop niet wat royaler gereageerd? Wat ik hier nog wel een keer wil benadrukken is dat het energieteam in de ambtelijke organisatie, dat belast is met de energietransitie, een klein team in opbouw is. Het heeft een enorme opgave voor de regionale energiestrategieën, maar ook een heel aantal zaken dat voorkomt uit het voorstel dat hier vandaag voorligt. Wij zijn bezig dat team op sterkte te brengen en op vlieghoogte, maar het betekent wel dat wij voor komend jaar prioriteiten moeten stellen en scherp aan de wind moeten varen. Daarom ben ik misschien iets minder welwillend om nieuwe dingen en nieuwe opdrachten om het team daarmee op pad te sturen. Ik voorzie namelijk dat de totale kwaliteit van wat het team kan leveren en de opdracht die het team al heeft, daarmee onder druk zou kunnen staan. Dus de vraag is of wij een aantal onderwerpen dat u heeft ingebracht, zoals waterstof, daar bovenop moeten leggen, gezien de opdracht van dit team op dit moment, of dat wij later moeten bekijken dat wij het dan oppakken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Dat kan dan toch onmogelijk inhouden dat wij straks over een halfbakken energieagenda zitten te praten? Ik hoor graag inhoudelijke redenen waarom wij dat niet zouden moeten doen. Anders komen wij gewoon een maand later met de energieagenda. Dit is een middel, een brandstof die niet kan ontbreken in de energiemix en die moeten wij op dit moment in de Omgevingsvisie klaar hebben, waar wij die, door mijn buurman genoemde plofstations plaatsen, waar wij dat soort dingen doen en wat is onze visie daarop? Dat is nu het moment. Dat kun je moeilijk uitstellen, want wij stellen een omgevingsverordening en een omgevingsvisie vast en dan stel je deze innovatie weer een paar jaar uit. Daarom is het nu het moment. Regeren is vooruitzien. Daarom zeg ik: laten wij dat bij de energieagenda meepakken.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk dat wij bij de laadinfrastructuur wij het onderwerp waterstoftankstations mee kunnen nemen. Het onderwerp laadinfrastructuur staat al benoemd in het Mobiliteitsplan. Dus ik wil best toezeggen dat ook waterstoftankstations daar onderdeel van zijn en dat wij daarnaar kijken. Als u vraagt om een visie, dan kan ik een A4-tje toesturen – zo van: dit is onze visie -, maar u zou daarmee geen genoeg moeten nemen. Dus ik vind dat als wij iets doen, wij het serieus moeten doen. In het nieuwe energieprogramma komt een pijler Innovatie. Het energieprogramma is er niet voor één jaar, maar voor een langere periode. Het lijkt mij heel waarschijnlijk – ik zou u willen vragen, als u daar belang aan hecht, ons daar later nog eens op te wijzen – dat binnen die pijler waterstof een plek krijgt. Om daar nu apart een visie voor te ontwikkelen, die meer is dan wat ik net schets, dan voorzie ik dat dit ten koste gaat van andere dingen. Dat is waarom wij adviseren zoals wij adviseren.

De heer VAN MUILEKOM (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb nog een handreiking naar de SP over het amendement – de PvdA begon daar net ook over. Zoals het amendement er nu ligt, kan het technisch niet. Wel is het zo, en dat is een beetje de lijn van het coalitieakkoord, dat wij corporaties stimuleren. Wij hebben een eigen fonds hiervoor. Het verduurzamen van woningen mag niet leiden tot verhoging van woonlasten, maar dan heb je het eigenlijk meer geformuleerd in een motie. Als u nee schudt, dan is het nee; ik doe u alleen een handreiking.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wat doen wij dan als de motie het niet haalt? Dan sta je met lege handen en heb je geen enkel middel meer.

De VOORZITTER: Ik hoor dat de gedeputeerde in elk geval met zoveel woorden zegt dat als het een motie is, hij hem zou kunnen omarmen. Ik zie dat de SP nog even overlegt.

Dan zijn wij aan het einde gekomen van de beantwoording van het college in de tweede termijn. Wij zijn nu toe zijn aan de besluitvorming. De stemlijsten worden al uitgedeeld. Kunnen wij gelijk tot stemming overgaan of heeft u behoefte aan een korte schorsing?

De heer BAUDUIN (FvD): Mijnheer de Voorzitter! Nog een puntje van orde. Er zijn vier moties ingediend over biomassa: M112, is het meest verstrekkend. Daarna M110, dan M107 en dan M104. Is het mogelijk die moties in die volgorde te behandelen?

De VOORZITTER: Ik kijk naar de griffier. De griffier is rekkelijk, dus dat kan. Dan gaan wij dat op de manier doen zoals u gezegd hebt.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Er was nog een aangepaste motie van de SGP over de opruimgarantie. Daarover zou ik nog graag kort iets willen zeggen. U heeft het dictum aangepast. Wij kunnen daarmee uit de voeten, maar ik zou kort iets willen zeggen over hoe wij de motie dan interpreteren. U zegt 'geheel worden opgeruimd'. In het debat ging het net al over de vraag wat geheel is; tot hoeveel meter onder de grond? Het lijkt mij goed dat niet nu keihard en op een aantal meters vast te klikken, maar daar in de uitwerking enige ruimte te laten. De strekking is helder. U zegt ook 'het landschap in haar oorspronkelijke toestand wordt teruggebracht'. Het is niet ondenkbaar dat nadat ergens een zonneveld of een windmolen heeft gestaan, zo'n terrein daarna een andere functie krijgt en dat bijvoorbeeld met de opbrengsten van zo'n zonneveld een nieuwe ontwikkeling mogelijk gemaakt kan worden. Dan kan het een andere toestand zijn. Als u zegt dat u dat bedoelt, dat dat kan, dan kan ik de motie omarmen.

De VOORZITTER: Ik zie de heer Van den Dikkenberg twee keer knikken.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn er natuurlijk erg voor dat een terrein weer agrarisch weideland wordt nadat er een zonneveld is geweest.

De VOORZITTER: Laten wij dan voor het verslag beschouwen dat de relativeringen die de gedeputeerde op uw motie aanbrengt, uw instemming heeft. Dan kunnen wij de motie in stemming brengen. Ik kijk of er verder nog behoefte is aan een schorsing. U krijgt natuurlijk allemaal nog de gelegenheid om een stemverklaring af te leggen.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Een schorsing van tien minuten graag.

De VOORZITTER: Heeft u echt tien minuten nodig? Ik heb een ambitie om de vergadering om twaalf uur echt beëindigd te hebben. Wij schorsen zeven minuten en gaan om tien voor twaalf door. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 23.44 uur tot 00.05 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Wij zijn toegekomen aan de besluitvorming, voorafgegaan door de mogelijkheid om een stemverklaring te geven.

Gedeputeerde Van Essen heeft mij tijdens de schorsing gevraagd of hij één korte zin tot u zou mogen spreken voordat wij tot de stemverklaringen overgaan. Ik kijk of u dat wilt toestaan. Dat is het geval.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dat het onderwerp betaalbaarheid voor iedereen heel belangrijk is. Wij hebben daarover gezegd dat wij daarvoor een fonds gaan ontwikkelen. Ik wil benadrukken dat wij u daarbij tijdig willen betrekken; dat wij dus niet in een keer met een statenvoorstel komen, maar dat wij u in de voorfase in de gelegenheid willen stellen daarvoor ideeën aan te reiken en daarover mee te denken.

Stemverklaringen (over de punten behandeld op 6 november 2019).

De VOORZITTER: Dan gaan wij over tot de stemverklaringen.

De heer BART (GroenLinks): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben een stemverklaring bij amendement A42. Hoewel wij ons absoluut kunnen vinden en het in beginsel helemaal eens zijn met de SP, wordt er hier iets aan Provinciale Staten gevraagd wat wij eigenlijk niet kunnen doen. (onverstaanbaar)

landelijk en overal blijven aandringen dat er een eerlijke lastenverdeling komt. Wij gaan ervan uit dat de gedeputeerde dat ook kan doen.

Dan is er een aantal moties over innovatie. Wij zijn zeker voorstander van innovatie, maar dat moet dan wel echt iets opleveren: actie en niet een papieren tijger. Daarom zullen wij tegen die moties stemmen.

Wij steunen de uitleg van de gedeputeerde bij motie M113.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de Voorzitter! U begreep al dat de VVD het moeilijk heeft met de oordeelsvorming over het voorliggende statenvoorstel. Ik wil dat kort toelichten. Wij vinden het heel belangrijk dat wij dit proces, dat zo'n belangrijke maatschappelijke impact heeft, met elkaar kunnen doen. Wij kregen vandaag de indruk in het statendebat dat er heel veel vertrouwen gevraagd wordt en dat het allemaal wel goed komt. Tegelijkertijd is de VVD natuurlijk een optimistische partij, dus wij hebben heel veel vertrouwen in de toekomst. Dit Klimaatakkoord is ons akkoord. Onze minister, onze oud-minister, onze regering. Dus wij vinden het heel belangrijk ook hier in de Staten het signaal af te geven dat de VVD staat achter de doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het wordt ons echter heel moeilijk gemaakt als tegelijkertijd de implicaties van het akkoord voor onze inwoners, die ons gekozen hebben als volksvertegenwoordigers om hier in deze zaal kaders te stellen en het college te controleren, niet op voorhand heel helder zijn. Dus dit college vraagt veel vertrouwen van de VVD. Vooralsnog krijgt u dat vertrouwen. Om de spanning niet te veel op te voeren: de VVD zal voor dit statenvoorstel stemmen. Wij gaan het college echter heel scherp houden en verwachten de informatievoorziening op orde te hebben, zodat wij op elk moment dat wij kaderstelling nodig hebben als Staten, de ruimte krijgen dat hier in deze zaal met elkaar te bespreken en onze volksvertegenwoordigende rol goed te kunnen invullen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben een stemverklaring bij de moties over biomassa. Er wordt eigenlijk weinig onderscheid gemaakt tussen de verschillende soorten biomassa. Dat is voor het CDA heel belangrijk. Daarom zullen wij tegen alle moties over biomassa stemmen, behalve bij motie M103.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Twee stemverklaringen, waarvan één bij motie M104 over de alternatieve energietechnieken. Wij beschouwen dat als een wat kleinere motie. Een sympathieke motie, maar wij zien deze binnen het licht van motie M108, innovatie is creatie. Dus wij zullen tegen motie M104 stemmen en uiteraard voor motie M108.

Motie M106 over thorium. Wij hebben gehoord was GS daarover zegt. Wij beschouwen het een beetje als verspilling van tijd. Hoezeer wij ook graag de ontwikkelingen bij thorium zullen blijven volgen, zullen wij tegen deze motie stemmen.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wij zullen tegen motie M104 stemmen, niet omdat wij tegen het onderzoeken van alternatieve energietechnieken zijn, maar omdat wij menen dat het letterlijk in het coalitieakkoord staat en daarmee voldoende is geregeld. Dat geldt ook voor de motie M108. Wij zijn voorstander van innovatie, maar vinden dat het voldoende geregeld is in het coalitieakkoord. Wij willen niet dat alle capaciteit wordt verbruikt voor het maken van agenda's.

Wij zijn tegen motie M106 over thorium, al moeten wij erbij zeggen dat wij het gebruik van thorium niet bij voorbaat uitsluiten. Wij zien dit niet als een onderwerp waar de provincie over gaat.

Wij zijn tegen motie M112 over biomassa niet duurzaam. Wij staan heel kritisch tegenover de toepassing van biomassa. Het gaat alleen te ver om dat nu bij voorbaat helemaal uit te sluiten van het Klimaatakkoord.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de Voorzitter! Het amendement van de SP, A42. Wij ondersteunen de lijn van het amendement volledig, maar zien deze toevoeging bij het besluit als onuitvoerbaar voor onze provincie. Dus zullen wij het amendement niet steunen.

Motie M108. Ook hier onderschrijven wij weer het belang van innovatie, ook in het Klimaatakkoord. Wij zien echter de toevoeging van een innovatieagenda specifiek voor dit onderwerp niet als het juiste middel op dit moment. Wij zullen deze motie ook niet steunen.

Motie M114 over waterstof. Wederom een sympathieke motie, maar in dit geval snappen wij de overwegingen van de gedeputeerde bij het stellen van prioriteiten. Wij vinden de openingen die de gedeputeerde hier biedt voor de waterstoftankstations rondom de energieagenda op dit moment nog voldoende. Wij zullen deze motie nu niet steunen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Motie M102, hout daar kun je op bouwen. Ja, dat klopt. Je kunt ook zonder hout bouwen. Ik begreep dat de pilot door de heer Boswijk zelf al was uitgevoerd. Dus wat mij betreft is de motie volledig overbodig.

Motie M103 is een motie uit 1980, want als je nu nog niet weet dat biomassa smeriger is dan kolen Laat ik de rest van de zin inslikken.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn het draagvlak in de samenleving aan het verliezen. Shell en consorten hebben aan de klimaattafels gezeten. De vakbeweging en de milieuorganisaties zijn daar weggelopen, met name om de redenen die wij noemen in het amendement. Als Utrecht het Klimaatakkoord niet kan ondertekenen als het amendement wordt aangenomen, dan is dat winst. Als het amendement niet wordt aangenomen, dan stemmen wij tegen het voorstel.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben al aangekondigd dat wij het Klimaatakkoord een slecht akkoord vinden en dat wij tegen het besluit zullen stemmen. In deze zaal zijn echter veel creatieve ideeën, positieve emotie en negatieve emotie: wij vinden dat dit allemaal een plaats moet hebben in het proces. Wij zullen voor alle moties stemmen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb in het begin al gezegd dat 50Plus tegen het akkoord zal stemmen, omdat wij toch moeten afwachten wat er over twee weken vanuit het Rijk komt. Wij hebben unaniem voor de begroting gestemd, de SP niet, dus praktisch iedereen. Ik bespeurde nu af en toe in de beantwoording: ja, u heeft nu eenmaal de begroting goedgekeurd, dus Toen dacht ik: je geeft een vinger, maar de hand wordt genomen. Ik zeg dat ook gewoon. Ik ben altijd open en transparant. Ik had echt af en toe bij de beantwoording zoiets als: oeps. Dus dat vind ik nu ook. Ik stem dus tegen. Wij hebben het er niet met de SP over gehad, maar ik stem wel voor alle moties.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil alleen een stemverklaring uitbrengen over het Klimaatakkoord. Wij hebben gezegd dat wij het voornamelijk belangrijk vinden dat het Klimaatakkoord betaalbaar blijft voor de mensen. Met de toezegging van gedeputeerde Van Essen dat hij de Staten zal betrekken rond het proces van het opzetten van het fonds, zal ik voor het Klimaatakkoord stemmen.

De VOORZITTER: Daarmee heb ik alle stemverklaringen gehad.

Stemming (over de punten behandeld op 6 november 2019)

Provinciale Staten verwerpen het amendement A42. Voor het amendement hebben gestemd de fracties van PvdD, SP, 50Plus en DENK

Zonder hoofdelijke stemming besluiten Provinciale Staten overeenkomstig het statenvoorstel Klimaatakkoord, PS2019MM04, met de aantekening dat de fracties van FvD, PVV, PvdD, SP, SGP, 50Plus geacht worden te hebben tegengestemd.

Provinciale Staten aanvaarden motie M102. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van VVD, FvD, PVV.

Provinciale Staten verwerpen motie M112. Voor de motie hebben gestemd de fracties van FvD, PVV, PvdD, SP, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M110. Voor de motie hebben gestemd de fracties van FvD, PVV, PvdD, SP, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M107. Voor de motie hebben gestemd de fracties van FvD, PVV, SP, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten aanvaarden motie M103. Tegen de motie hebben gestemd de fracties van FvD en PVV.

Provinciale Staten verwerpen motie M104. Voor de motie hebben gestemd de fracties van VVD, FvD, PVV, PvdD, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M105. Voor de motie hebben gestemd de fracties van VVD, FvD, PVV, PvdD, SP, SGP, 50Plus en DENK.

Provinciale Staten verwerpen motie M106. Voor de motie hebben gestemd de fracties van VVD, FvD, CDA, PVV, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M108. Voor de motie hebben gestemd de fracties van VVD, D66, PvdD, SGP, 50Plus en DENK.

Provinciale Staten verwerpen motie M109. Voor de motie hebben gestemd de fracties van FvD, PVV, PVV, SGP en 50Plus.

Provinciale Staten verwerpen motie M111. Voor de motie hebben gestemd de fracties van FvD, PVV, SP, SGP en 50Plus.

De VOORZITTER: De motie M113 is ingetrokken en vervangen door de motie M113a.

Provinciale Staten aanvaarden motie M113a.

Provinciale Staten verwerpen motie M114. Voor de motie hebben gestemd de fracties van VVD, FvD, PvdD, SGP en 50Plus.

Sluiting

De VOORZITTER: Wij zijn aan het einde gekomen van onze statenvergadering. Ik wil u hartelijk dankzeggen voor uw inbreng. Ik wil u nog uitnodigen iets te drinken. Daar bewijst u onze fantastische catering een dienst mee, want die heeft het allemaal klaargezet. Voor straks: veilig naar huis en morgen gezond weer op. Ik sluit de vergadering.

Einde van de vergadering om 00.25 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 11 december 2019.

De voorzitter,

De griffier,

